

**MALATYA İLİ YEŞİLYURT İLÇESİNDE FOLKLORİK YAPMA
BEBEKÇİLİK**

Seher Vural

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EL SANATLARI EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2019

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren .....(.....) ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Seher

Soyadı : Vural

Bölümü : Geleneksel Türk El Sanatları Eğitimi Bölümü

İmza :

Teslim Tarihi : .....

TEZİN

Türkçe Adı : Malatya İli Yeşilyurt İlçesinde Folklorik Yapma Bebekçilik

İngilizce Adı : Folkloric Doll Making in Yeşilyurt Town of Malatya

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Seher Vural

İmza:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Seher Vural tarafından hazırlanan “Malatya İli Yeşilyurt İlçesi Folklorik Yapma Bebekçilik” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Sema Tağı

Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Başkan: Prof. Dr. Banu Gürcüm

Tekstil Tasarımı Anabilim Dalı, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ayşem Yanar

Kültür Varlıklarını Koruma ve Onarım Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 20/08/2019

Bu tezin El Sanatları Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Canım Kızım Elif'e...

TEŞEKKÜR

Araştırmamda, konu hakkında çalışma olanağı sağlayan ve çalışmanın her aşamasında yardım ve desteğini esirgemeyen danışman hocam Sema Tağı'ya, anketin uygulanması ve fotoğrafların çekilmesi sırasında bana yardımcı olan yapma bebekler hakkında bilgilerini paylaşan yapma bebek usta oğreticisi Cevdet Bozdağ'a teőekkürlerimi sunarım. Çalışmalarım esnasında benim yanımda olan, desteğini, ilgisini ve sevgisini esirgemeyen aileme sevgilerimle...

MALATYA İLİ YEŞİLYURT İLÇESİNDE FOLKLORİK YAPMA BEBEKÇİLİK

(Yüksek Lisans Tezi)

Seher Vural

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ağustos, 2019

ÖZ

Bu araştırma, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde yapılmakta olan folklorik yapma bebeklerin araştırılması, belgelenmesi, kullanılan giysilerin yöresel giysileri temsil niteliğinin uygunluğunun belirlenmesi ve folklorik yapma bebek işi ile uğraşmak isteyen kişilere yön göstermesi amacıyla planlanmıştır. Bu amaçla, Yeşilyurt ilçesine gidilerek yörede folklorik yapma bebek işi ile ilgilenen kişilerle görüşülmüş, Yeşilyurt Belediyesi Sanat Merkezi, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi'nde düzenlenen kurslara katılan 90 kişiye anket uygulanmıştır. Anket formlarından elde edilen bilgiler tablolar halinde verilmiştir. Folklorik yapma bebek yapım atölyelerinde bebek yapımının aşamaları, kursiyerlerden gözlemlenerek ve birebir uygulaması yapılarak fotoğraflanmış ve işlem basamakları oluşturulmuştur. Yörede üretilen geleneksel giysili yapma bebekler, gözlem formu hazırlanarak incelenmiştir. Yörede kullanılan geleneksel giysilerin tespiti için; ilçede yaşayan kişilerle görüşülmüş, Malatya Etnografya Müzesi'nde ve evlerde sandıklarda ulaşılabilen geleneksel giysilerin fotoğraf çekimleri yapılmıştır. Elde edilen yöresel giysiler, gözlem formları hazırlanarak incelenmiştir. Sonuç olarak, ilçede üretilmekte olan folklorik yapma bebeklerin yapım aşamaları, özellikleri, kullanılan yöresel giysileri, kullanılan malzemeleri, yapma bebekçiliğin aile ekonomisine katkısı belirlenmiş, tanıtım ve pazarlama imkânları, yapma bebeklerin yöre kültürünün tanıtılmasındaki önemi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Malatya, Folklorik Yapma Bebek, Yöresel Giysi
Sayfa Adedi : 138
Danışman : Prof. Sema Tağı

**FOLKLORIC DOLL MAKING IN YEŞİLYURT TOWN OF
MALATYA
(Master's Thesis)**

**Seher Vural
GAZİ UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES
August, 2019**

ABSTRACT

This study was planned to investigate and document the folk dolls made in Yeşilyurt district of Malatya province, to determine the suitability of the representation of the local clothes, and to guide the people who want to deal with folk dolls. For this purpose, the people of Yeşilyurt district, who were interested in making folkloric dolls in the region, were interviewed. A questionnaire was applied to 90 people who participated in the courses organized in Yeşilyurt Municipality Art Center, Yeşilyurt Women Entrepreneurs Association, Malatya Metropolitan Municipality Art Center. The information obtained from the questionnaire forms were given in tables. In the folkloric doll making workshops, the stages of the doll production were photographed by observing the trainees and one-to-one application, and then process steps were formed. Traditionally made folk dolls produced in the region were examined by preparing observation forms. For the determination of traditional clothes used in the region; the local people having traditional clothes were interviewed and clothes that exist in Malatya Ethnography Museum and houses were photographed. The obtained local clothes were examined by preparing observation forms. In conclusion, the production stages of the folk dolls produced in the district, their characteristics, the local clothes and the materials used, the contribution of artificial dolls to the family economy were determined. Also promotion and marketing opportunities, the importance of making dolls in the local culture were discussed.

Key Words : Malatya, Folkloric Doll, Local Clothing
Page Number : 138
Supervisor : Prof. Sema Tağı

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI ve TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xxii
BÖLÜM I.	1
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
BÖLÜM II.....	7
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Malatya İli ve Yeşilyurt İlçesi Hakkında Genel Bilgi.....	7
2.2. Malatya'nın Giyim ve Kuşam Özellikleri.....	9
2.2.1. Malatya İli Geleneksel Kadın Giysileri	9
2.2.1.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Elemanları	10

2.2.1.2. Bedene Giyilen Giyim Elemanları.....	11
2.2.1.3. Ayağa Giyilen Giyim Elemanları.....	14
2.2.1.4. Bele Takılan Takılar	15
2.2.2. Malatya İli Geleneksel Erkek Giysileri	17
2.2.2.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Elemanları	19
2.2.2.2. Bedene Giyilen Giyim Elemanları.....	19
2.2.2.3. Ayağa Giyilen Giyim Elemanları.....	20
2.2.2.4. Bele Takılan Takılar	21
2.3. Folklorik Yapma Bebek Hakkında Genel Bilgi	21
2.3.1. Folklorik Yapma Bebeğin Tanımı ve Önemi.....	21
2.3.2. Dünyada Yapma Bebeğin Tarihçesi	22
2.3.3. Türkiye’de Yapma Bebeğin Tarihçesi	24
2.3.4. Malatya İli Yeşilyurt İlçesinde Folklorik Yapma Bebekçilik	26
2.3.5. Kullanılan Malzemeye Göre Yapma Bebek Çeşitleri	30
2.3.6. Yapma Bebeğin Aile ve Toplum Yaşamındaki Yeri ve Ekonomik Katkısı	30
2.3.7. Folklorik Yapma Bebeğin Turizme ve Sürdürülebilirliğe Etkisi	31
2.3.8. Türkiye’de Yapma Bebek İle İlgili Kurum ve Kuruluşlarda Yapılan Çalışmalar	32
BÖLÜM III	34
3. YÖNTEM	34
3.1. Araştırmanın Modeli	34
3.2. Evren ve Örneklem	35
3.3. Verilerin Toplanması.....	35
3.4. Verilerin Analizi.....	35
BÖLÜM IV	36
4. BULGULAR VE YORUM	36
4.1. Malatya İli Yeşilyurt İlçesi Folklorik Yapma Bebek Kursları Hakkında Bulgular.	36
4.2. Anket Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar	40
4.2.1. Yapma Bebekçilik Kurslarına Katılanlar Hakkındaki Bilgiler	40

<i>4.2.1.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Cinsiyet ve Medeni Durumları.....</i>	<i>40</i>
<i>4.2.1.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaş Aralıkları.....</i>	<i>40</i>
<i>4.2.1.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Öğrenim Durumları.....</i>	<i>41</i>
4.2.2. Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetleri Hakkındaki Bilgiler	42
<i>4.2.2.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Bebek Yapımını Nereden Öğrendikleri.....</i>	<i>42</i>
<i>4.2.2.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliği Devam Ettirme Süreleri.....</i>	<i>42</i>
<i>4.2.2.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Bebekçilik Faaliyetlerini Nerede Sürdürdükleri.....</i>	<i>43</i>
<i>4.2.2.4. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerini Yoğunlaştırdıkları Mevsim Durumu.....</i>	<i>44</i>
<i>4.2.2.5. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliğe Günlük Ayırdıkları Zaman Miktarı.....</i>	<i>44</i>
<i>4.2.2.6. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetinde Dinlenme Araları Verme Durumu.....</i>	<i>45</i>
<i>4.2.2.7. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Günlük Yapma Bebek Üretimi.....</i>	<i>46</i>
<i>4.2.2.8. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Bebeği Tamamlama Süreleri.....</i>	<i>48</i>
<i>4.2.2.9. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Yapma Bebeklerde Geleneksel Giysi Kullanma Durumları.....</i>	<i>48</i>
<i>4.2.2.10. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Yapma Bebeklerde Kullandıkları Yöresel Giysiler.....</i>	<i>48</i>
<i>4.2.2.11. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebeklerde Kullandıkları Malzemeler.....</i>	<i>48</i>
<i>4.2.2.12. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımında Kullanılan Malzemeyi Temin Etmekte Yaşadığı Güçlük Durumu.....</i>	<i>49</i>
<i>4.2.2.13. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımında Kullandıkları Atölyelerin Yeterlilik Durumu.....</i>	<i>50</i>

4.2.2.14. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Yapma Bebeklere Destek Veren Kurum ve Kuruluş Durumu	50
4.2.2.15. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaşadığı Yöreye Ait Geleneksel Giysili Yapma Bebeklerin Tanıtımının Yeterliliği.....	50
4.2.3. Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerinin Pazarlanması ve Elde Edilen Gelirle İlgili Bilgiler	50
4.2.3.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Yapma Bebeklerin Pazarlanmasında Sıkıntı Yaşama Durumları	50
4.2.3.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ailelerinin Ana Geçim Kaynakları	51
4.2.3.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücret	51
4.2.3.4. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Alma Zamanları	52
4.2.3.5. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Harcama Alanları	52
4.2.3.6. Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyeti İle İlgilenen Kişilerin Sosyal Güvence Durumu	53
4.2.3.7. Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyeti İle İlgilenen Kişilerin Hangi Sosyal Güvenlik Kurumuna Bağlı Oldukları	53
4.3. Malatya Geleneksel Kadın ve Erkek Giyimi	54
4.3.1. Yöresel Giysi Bilgi Formları	54
4.4. Malatya İli Yeşilyurt İlçesinde Yapılan Folklorik Yapma Bebek Çeşitlerine Yönelik Bulgular	71
4.4.1. Folklorik Yapma Bebek Bilgi Formları	71
4.5. Yörede Yapılan Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereç ve Yapım Aşamalarına Yönelik Bulgular	93
4.5.1. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereçler ve Yapım Aşamaları	93
4.5.1.1. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araçlar	93
4.5.1.2. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Gereçler	94

4.5.1.3. <i>Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinin Yapım Aşamaları ....</i>	95
4.5.2. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereçler ve Yapım Aşamaları	109
4.5.2.1. <i>Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araçlar .....</i>	109
4.5.2.2. <i>Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Gereçler.....</i>	109
4.5.2.2. <i>Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinin Yapım Aşamaları.....</i>	110
BÖLÜM V	114
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	114
5.1. Sonuç	114
5.2. Öneriler	119
KAYNAKLAR	121
EKLER	125
Ek-1. Anket Formu	126
Ek-2. Yöresel Giysi Bilgi Formu	129
Ek-3. Folklorik Yapma Bebek Bilgi Formu	130
Ek-4. Aşhan Bacı Bebek Kalıpları.....	131
Ek-5. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Bebek Kalıpları	138

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaş Aralıkları.....	40
Tablo 2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Öğrenim Durumları.....	41
Tablo 3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Bebek Yapımını Nereden Öğrendikleri.....	42
Tablo 4. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliği Devam Ettirme Süreleri.....	43
Tablo 5. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerini Yoğunlaştırdıkları Mevsim Durumu	44
Tablo 6. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliği Günlük Ayırdıkları Zaman Miktarı	45
Tablo 7. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetinde Dinlenme araları Verme Durumu	45
Tablo 8. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Günlük Yapma Bebek Üretimi	46
Tablo 9. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Bebeği Tamamlama Süreleri	47
Tablo 10. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Yapma Bebeklerde Kullandıkları Yöresel Giysiler	48
Tablo 11. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebeklerde Kullandıkları Malzemeler	49
Tablo 12. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ailelerinin Ana Geçim Kaynakları..	51
Tablo 13. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücret.....	52
Tablo 14. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Harcama Alanları.....	53

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Geleneksel giysi giymiş Malatyalı genç kız.....	10
Şekil 2. Tepelik örneği	111
Şekil 3. Üç etek örneği	12
Şekil 4. Manusa dokuma tezgâhında jakar	13
Şekil 5. Manusa dokumasında sarı çiçek örneği	14
Şekil 6. Manusa dokumasında badem dal çiçek örneği.....	14
Şekil 7. Malatya iline ait çorap örneği	15
Şekil 8. Malatya iline ait kuşak örneği	15
Şekil 9. Bervanik önlük örneği.....	16
Şekil 10. Bervanik önlük motif örnekleri	16
Şekil 11. 17. yüzyıla ait gümüş kemer örneği	17
Şekil 12. Malatya geleneksel erkek giyimi	18
Şekil 13. 1940'lı yıllar Malatya geleneksel erkek giyimi	18
Şekil 14. Geleneksel giysisi ile Yeşilyurt'lu Hamdi Dayı.....	19
Şekil 15. Malatya geleneksel erkek yemenisi	21
Şekil 16. Patik yapan Aşhan Bacı bebeği.....	28
Şekil 17. Ekmek açan Azet Bacı bebeği	29
Şekil 18. Aşhan Bacı bebekleri atölye çalışmaları	37
Şekil 19. Aşhan Bacı bebekleri atölye çalışmaları	38
Şekil 20. Azet Bacı ve Hamdi Dayı bebekleri atölye çalışmaları	39
Şekil 21. Baskı kalıbı.....	93
Şekil 22. Heykel kalemler	94
Şekil 23. Polimer kil.....	95
Şekil 24. RTV2 ve katalizör	95
Şekil 25. Galvanizli telin bükülmesi ve dolanması	96

Şekil 26. Alüminyum folyonun sarılması.....	966
Şekil 27. Polimer kilin açılması ve sarılması	966
Şekil 28. Polimer kilin şekillendirilmiş hali	977
Şekil 29. Polyester baş heykelcikleri.....	98
Şekil 30. Yüzün ten rengine boyanması	98
Şekil 31. Yüz hatlarının çizimi.....	99
Şekil 32. Saç yapımı	99
Şekil 33. Kolların yapımı	100
Şekil 34. Beden kalıbının kumaşa geçirilmesi	101
Şekil 35. Bedenin kenarlardan dikilmesi.....	101
Şekil 36. Bedenin ters çevrilmesi	101
Şekil 37. Beden iskeletinin yerleştirilmesi ve bedenin silikon ile doldurulması.....	102
Şekil 38. El ve ayakların bükülmesi	102
Şekil 39. Ayakların oluşturulması.	102
Şekil 40. Ellerin oluşturulması	102
Şekil 41. Başlık yapımı ve kullanımı	103
Şekil 42. Tülbent örneği ve bebeğe takılması	103
Şekil 43. İçlik 'in bitmiş hali	104
Şekil 44. Üç etek dikimi	104
Şekil 45. Yelek örme	105
Şekil 46. Örgü yelek şeması ve tamamlanmış hali.....	105
Şekil 47. Kuşağın kumaş örneği ve bebeğe takılması	106
Şekil 48. Bervanik baskının yapımı	106
Şekil 49. Bervanik önlük bitmiş hali ve bebeğe takılması	106
Şekil 50. Şalvar dikimi	107
Şekil 51. Örgü çorap yapımı.....	108
Şekil 52. Çorabın örülmesi.....	108
Şekil 53. Yemeninin yapımı	109
Şekil 54. Beden iskeleti	110
Şekil 55. Başın oluşturulması	111
Şekil 56. Beden kalıbının kumaşa geçirilmesi	111
Şekil 57. Beden kumaşının dikilmesi	112
Şekil 58. Ellerin oluşturulması	112

Şekil 59. Ayakların takılması	113
Şekil 60. Beden kalıbı	131
Şekil 61. Köynek (içlik) kalıbı	132
Şekil 62. Kol kalıbı.....	133
Şekil 63. Şalvar kalıbı 1	134
Şekil 64. Şalvar kalıbı 2	135
Şekil 65. Üç etek kalıbı	136
Şekil 66. Yemeni kalıbı	137
Şekil 67. Beden kalıbı	138

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

cm	Santimetre
dk	Dakika
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
MABESEM	Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Proje
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TL	Türk Lirası
yy	Yüzyıl

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Sanat; insanlık tarihinde, toplumların gelişmesini sağlayan yaratıcılığın ve hayal gücünün ifade edildiği eserlerdir. Bu eserler içerisinde binlerce yıllık geçmişe sahip Anadolu el sanatları önemli yer tutmaktadır. El sanatları, bütün halk sanatları gibi, bir ulusun kültürel kişiliğinin en canlı ve anlamlı belgeleri olmaları yanında bir ulusun kültürünü ve sanatını, gelecek kuşaklara da aktaran değerlerdir (Onuk, 2000, s. 1).

Kültür bir topluluğun yaşam tarzı, inançları, örf ve adetleri, zevkleri, atalarından gelen maddi-manevi değerler toplamı ve insan tarafından yapılmış ve yaratılmış her şeydir (Kafesoğlu, 1997, s. 15). Her milletin kendine has kültür ve değerleri mevcuttur. Anadolu'da kültür varlıklarımızın önemli bir kısmını el sanatları çeşitliliği oluşturmaktadır. Bu çeşitlilik içerisinde folklorik yapma bebekçilik farklı yöre ve illerde yıllarca üretimi yapılarak günümüze kadar ulaşan el sanatlarımızdan biridir.

Dünyada ve Türklerde mistik ve sihirli bir olgu olarak dinsel törenlerde kullanılmak üzere ortaya çıkan yapma bebekler; Anadolu el sanatları içinde çeşitlenerek kendine önemli bir yer edinmiştir. Yapma bebek; "plastik, tahta, cam, seramik, herhangi bir maden, toprak, alçı, deri, bez vb. maddelerden yapılan insan biçimindeki oyuncaklar" olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2003, s. 1). Yapma bebekler; yapan kişinin elinde bulunan artık parçaları kendi hayal dünyasında kolayca değişik biçim, boyut ve şekilde oluşturabileceği ürünlerdir. Çocukların oyuncak ihtiyacını karşılarken, yapan kişinin sanat zevkini de ortaya koymaktadır.

Anadolu'nun farklı yörelerinde ağaç bebek, mısır koçanından bebek, bez bebek, tebeşir bebek, örgü bebek gibi çeşitli isimlerle anılan yapma bebekler; Soğanlı, Edirne ve Adıyaman bez bebekleri, Batman Ören bebekleri, Damal bebekleri, İzmir bebekleri gibi yapıldığı yörenin ya da ilin adıyla da anılmaktadır (Tuncer, 2010, s. 2).

Türk giyim kuşamının örneklerinin kullanıldığı yapma bebekler geleneksel giysilerin sürdürülerek gelecek kuşaklara aktarılmasını da sağlamaktadır. Günümüzde Türk kültürünü yerli ve yabancı turistlere tanıtan folklorik yapma bebekler, kolay taşınabilir olma özelliği ile öne çıkan turistik ürünler arasında yer almıştır. Diğer yandan yapma bebekçilik yöre halkına, özellikle de kadınlara ek gelir sağlayarak aile ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde günümüzde de yapımı sürdürülen folklorik yapma bebekçilik faaliyetleri, yapma bebek işi ile uğraşan kişiler hakkında bilgiler, yörenin geleneksel giyim-kuşam kültürü, yöredeki yapma bebeklerin özellikleri, folklorik yapma bebeklerde kullanılan giysiler, yapımında kullanılan araç-gereçler ve folklorik yapma bebeklerin yapım aşamaları kapsamlı olarak incelenmiştir.

Malatya ili, eski çağlardan bu yana Orta Asya ve Ortadoğu Mezopotamya'dan gelen ticari yolların kesişmesi ve batıya geçit veren bir konumda bulunması nedeniyle zengin kültür kaynaklarına sahip bir ildir (Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2013, s. 5). Bu zengin kültür ile beslenen Malatya geleneksel giysilerinin kullanımı gençler tarafından bırakılsa da, yaşlılar tarafından devam ettirilmektedir. Yeşilyurt ilçesinde geleneksel olarak "ehram" adı verilen (siyah-beyaz peştemal) çarşaf, şalvar, örgü yelekler, oyali tülbent, boydan elbise; erkek giysilerinde ise şalvar, gömlek, yelek, bel kuşağı, nakışlı çorap, yemeni kullanılmaktadır. Yöreye yapılan ziyaretlerde kuşak, nakışlı çorap ve yemeni gibi giyim elemanlarının yerini seri üretilenlerin almaya başladığı görülmektedir.

Malatya'nın geleneksel giysileri esas alınarak giydirilen yapma bebekler folklorik yapma bebekçiliğin sürdürülmesi yanında geleneksel giysilerin de gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır. Malatya ili Yeşilyurt ilçesi ise folklorik yapma bebekçilik faaliyetlerinin halen yoğun olarak sürdürüldüğü yerlerden biridir.

Bu araştırma kapsamında yörede yapılan görüşmelerde, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebekçilik faaliyetlerinin Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat-Eğitim Merkezi, Yeşilyurt Belediyesi Kültür-Sanat Merkezi, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği ve bünyesinde sürdürülmekte olduğu tespit edilmiştir.

Malatya Büyükşehir Belediye Sanat-Eğitim Merkezi'nde ve Yeşilyurt Kültür-Sanat Merkezi'nde düzenlenen kurslarda "Aşhan Bacı" bebekleri, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği bünyesinde de "Azet Bacı ve Hamdi Dayı" bebeklerinin yapımı öğretilmektedir.

"Aşhan Bacı" bebeklerinin baş kısmı polyester dökümden oluşturulmaktadır. "Azet Bacı ve Hamdi Dayı" bebeklerinin baş kısmı ise, nişasta ve ağaç tutkalı karışımından elde edilen hamur ile yapılmaktadır. "Aşhan Bacı" bebeklerinde yöresel kadın giysilerinden küllük (kırmızı fes), oyalı başörtü, içlik, boydan elbise, bervanik baskılı önlük, şalvar, örgü çoraplar; "Azet Bacı" bebeklerinde oyalı başörtü, ehram, yelek, şalvar, örgü çoraplar, "Hamdi Dayı" bebeklerinde ise şapka, işlik, yelek, şalvar, yemeni kullanılmaktadır.

Kurslara genellikle; ev hanımları boş zamanlarını değerlendirmek ve ek gelir elde etmek için katılmaktadır. Kursta üretilen yapma bebekler festival ve sergilerde satışa sunulmaktadır. Malatya Büyükşehir Belediye Sanat-Eğitim Merkezi ve Yeşilyurt Belediyesi Kültür-Sanat Merkezi bünyesinde düzenlenen kurslar 3 aylık dönemler halinde yapılmaktadır. Kurs bitiminde başarılı olan kursiyerlere Milli Eğitim Bakanlığı onaylı Kurs Bitirme Belgesi yetkililer tarafından verilmektedir.

Üretilen yapma bebeklerden "Azet Bacı ve Hamdi Dayı", Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği üyeleri tarafından Yeşilyurt Kiraz Festivali, Ankara 'da Malatya Günleri, İstanbul'da Malatya Günleri gibi her yıl düzenlenen organizasyonlarda, "Aşhan Bacı" bebekleri ise, Malatya Kongre ve Kültür Merkezi Sergisi, Malatya Belediyesi Kültür Sergisi ve satış yerlerinde sergilenmekte ve pazarlanmaktadır. Ayrıca "Aşhan Bacı" yapma bebeklerinin internet ortamı üzerinde bireysel olarak pazarlamasını yapan üreticiler de bulunmaktadır.

Kadın ve erkek figürleri ile bu bebekler, Malatya'nın geleneksel giyim-kuşamının yanı sıra kültürel değerleri hakkında da bizlere bilgi vermekte, halkın günlük yaşayışı ve uğraştıkları işleri göz önüne sermektedir. Folklorik yapma bebekler; ekmek yapma, tandır yakma, yorgan dikme, saban sürme, yün eğirme, pestil yapma, yayık yapma, kazak örme, bulgur kaynatma gibi faaliyetleri ile yörenin günlük yaşamda ki kültürel değerlerini yansıtmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde bulunan folklorik yapma bebekçilik faaliyetlerinin durumunu saptamak, yapma bebek işi ile uğraşan kişiler hakkında bilgi toplamak, yörenin geleneksel giyim-kuşam kültürünü saptamak, yöredeki yapma bebekleri özelliklerini incelemek, kullanılan malzemeler ve yapım aşamalarını belirlemektir.

Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

İlçede yapma bebekçilik faaliyetleri nelerdir?

İlçede üretilen yapma bebeklerin tanıtımı yeterli midir?

Üretilen yapma bebeklerin pazarlama imkânları nelerdir?

Yapma bebekçilikle uğraşan kişilerin özellikleri nelerdir?

Yapma bebek işinden üreticiye sağladığı maddi gelir nedir?

Yörenin geleneksel kadın ve erkek giysileri nelerdir?

İlçede yapılan yapma bebeklerin özellikleri nelerdir?

Yapma bebek üretiminde kullanılan araç ve gereçler nelerdir?

Yapma bebek yapım aşamaları nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Araştırma sırasında incelenen alan yazınında, Malatya yöresi folklorik yapma bebekçiliği ile ilgili çok sayıda araştırmaya rastlanmamıştır. Geleneksel giyim kuşamın günlük yaşamda giderek azalması veya sadece özel günlerde giyilmesi gibi nedenlerle yok olmaya başlaması sonucu folklorik bebekler sahip olunan geleneği gelecek nesillere aktarması ve koleksiyonun yapılabilmesi ve yöre halkına ek gelir sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Yeşilyurt ilçesinin folklorik yapma bebekçiliğinin araştırılması ve yukarıda "araştırmanın amacı" başlığı altındaki sorulara verilecek cevaplar ışığında mevcut durumunun ve sorunlarının ortaya konulması bu kapsamda çözümler geliştirilmesi için önemlidir.

Sonuç olarak bu araştırma ile elde edilecek bulguların; folklorik yapma bebeklerin sürdürülebilirliği, geleneğin korunması ve en önemlisi de geleneksel giyimin

belgelenmesinde etkili olacağı, gelecek kuşaklara ve araştırmacılara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

- 1.Zaman ve olanaklar araştırmayı gerçekleştirmek için yeterlidir.
- 2.Araştırmada kullanılacak kaynaklar yeterlidir.
- 3.Veri toplama araçları araştırmayı amaca ulaştıracak niteliktedir.
- 4.Araştırma kapsamında anket uygulanan kişilerin cevapları samimiyetle verdikleri varsayılmaktadır.
- 5.Araştırmada kullanılan veri toplama aracı geçerli ve güveniliridir.
- 6.Araştırmada belirlenen örneklem evreni temsil edecek yeterlidir.
- 7.Araştırma kapsamında yörede ulaşılan giysilerin yörenin geleneksel giyim kültürünü yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde üretilen yapma bebekler ile sınırlıdır.
2. Araştırma, kullanılan veri toplama tekniği ile sınırlıdır.
3. Araştırma, araştırmacının teknik, bilgi, zaman ve olanaklarıyla sınırlıdır.
4. Araştırma, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde faaliyet gösteren Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi, Yeşilyurt Kültür ve Sanat Merkezi ve Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği bünyesinde açılan “Bez Bebek” kursları ile sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Dam Loğlamak: Eskiden kerpiç evlerin, topraktan yapılan çatılarının, loğ adı verilen taş silindir ile toprağın ezilmesi işlemi (Gülseren, 2014, s. 144).

Entari: Tek parçalı kadın giyeceği (Gülseren, 2014, s. 37).

Haroşa: Örgünün, işin yüzünden ve tersinden aynı şekilde örülmesiyle oluşan örgü (Atay, 1997, s. 167).

Köpümeek: Yorgan, şilte, yatak gibi şeyleri kalın ve aralıklı olarak sıkıca dikme işlemleri (Gülseren, 2014, s. 138).

Köynek: Gömlek, iç gömleği (Gülseren, 2014, s. 139).

Lastik Örgü: Yüz ve ters ilmekler, aynı sırada yüz ilmeklerin üzerine yüz, ters ilmeklerin üzerine ters gelecek şekilde örülerek dikey sıralar oluşturan örgü (Atay, 1997, s. 170).

Oyuncak: Yetişkinler tarafından hazırlanan, çocuk oyunlarına yardımcı olmak için yetişkinler tarafından hazırlanan, ana işlevi çocuğu oynatmak olan oyun malzemeleri (Ergün, 1980, s. 106).

RTV2 Kalıp Silikonu + Katalizörü: Kalıp almakta kullanılan iki bileşenli bir elastomer katalizör ise kalıp silikonu sertleştirmek amaçlı kullanılan madde (“RTV2 Kalıp Silikonu + Katalizörü”, 2018).

Patik Yapmak: Kayısı yığıını etrafında kümelenen hanımların maharetli parmaklarının usta bir dokunuşla çekirdeği meyveden çıkarması, ince ayarlı bir baskıyla kayısıyı dairevi bir görünüme getirmesi işlemleri (Korkmaz, 2013, s. 23).

Puşu: Başa sarılan çevresi saçaklı ipek örtü (Gülseren, 2014, s. 170).

Tülbent: Pamuklu seyrek dokunmuş ince, esnek ve şeffaf bir kumaş çeşidi (Özdemir, Yetim, Kasaplı, 2011, s. 55).

Yüz Jarse Örgü: Bir sıra yüz ilmek bir sıra ters ilmek örerek devam eden örgü (Atay, 1997, s. 162).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Malatya İli ve Yeşilyurt İlçesi Hakkında Genel Bilgi

“Malatya” ismi geçmişten günümüze kadar büyük bir değişikliğe uğramadan gelmiştir. Malatya ismi; Kültepe kayıtlarında “Melita”, Hitit kayıtlarında “Maldia”, Asur İmparatorluğu vesikalarında “Meliddu, Melide, Melid, Milidia”, Urartu kaynaklarında “Melitea”, Bizans kaynaklarında “Melitene” ve Araplar tarafından ise “Malatiyye” adıyla anılmaktadır. Selçuklular dönemine ait kayıtlarda ise “Vilayet-i Malatya” adıyla kayıtlarda geçmektedir (Tuğrulca, 2013, s. 35).

Malatya kelimesinin Hititçe “bal” anlamına gelen “Melid” den türediği ve Hitit hiyeroglif kitabelerinde Malatya şehrinin, bir öküz başı ve ayağı ile ifade edildiğine kaynaklarda rastlanmaktadır. Bölgede Türk varlığı, Arap-Bizans mücadeleleri sırasında ortaya çıkmıştır. Türkler, bu güzel ve önemli beldenin adını değiştirmeyerek Araplardan aldıkları Malatya şekliyle günümüze taşımışlardır (Kılıç (Ed.), 2000, s. 84).

Malatya ili; Doğu Anadolu Bölgesi’nde, Fırat Havzası’nın Yukarı Fırat bölümünde yer almaktadır. Doğuda Elazığ, kuzeydoğuda Erzincan, kuzeybatıda Sivas, batıda Kahramanmaraş, güneyde Adıyaman ve güneydoğuda Diyarbakır illeri ile komşudur. İl merkezinin yükseltisi 900 metredir. Hatay-Maraş çöküntü oluğunun kuzey ucunda; Tohma, Fırat ve Kuruçay vadileri ile bunları çevreleyen dağlar ve platolar üzerine yayılmıştır. İl topraklarının yüzölçümü 12.412 kilometre karedir (Yakar, Fırat, Bozdağ ve Baydoğan, 2004, s. 23). İl, merkez ilçeleri ile birlikte 13 ilçeden oluşmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sonuçlarına göre, Malatya ilinin nüfusu 762.538’ dir. Türkiye’nin 81 ili içerisinde 28. sıradadır (TÜİK, 2014, s.13).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2013 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Malatya ili Yeşilyurt ilçe nüfusu ise 267.365'tir.

Malatya bitkisel üretim olan kayısı ile ön plana çıkmıştır. Dünya kuru kayısı piyasasının % 90'nı Türkiye'ye aittir. Bunun da % 70'i Malatya'dan karşılanmaktadır (Kılıç (Ed.), 2000, s. 71).

Anadolu'da halı dokumacılığında önemli bir yere sahip olan Malatya'da özellikle Ören, Başören, Dirican, Parçikan, Kürecik halıları adını duyurmuştur. Yörenin ünlü halılarının; ortası madalyonlu, kenarlarında bordür bulunan, en çok koçboynuzu, ejderha pençesi, stilize çiçekler, bitki filizleri gibi motifler ile beyaz, siyah, kırmızı ve lacivert renkler kullanılan, saçaklarının bazıları düz bazıları ise örgülü olmaktadır. Halılar; yan halısı, taban halısı, divan halısı, seccade, halı yastık, çanta, heybe gibi alanlarda kullanılmaktadır (Öztoprak, Özbay ve Kazancı, 2014, s. 328).

Yörede ahşap kalıplarla yapılan bez ve kumaş baskıcılığı olarak bilinen "cit baskıcılığı" perde, sofra bezi, yazmacılık gibi zanaat kolu olarak Malatya ve Arapgir ilçesinde yakın yıllara kadar önemini korumuştur (Kılıç (Ed.), 2000, s. 164).

Malatya'nın güneybatısına düşen ilçe, kent merkeziyle birleşmiş durumda olup, Malatya'nın iki merkez ilçesinden birini oluşturmaktadır. Yeşilyurt; 4 belediye, 20 köy, 39 mezra-oba ve 13 mahalleden oluşan bir ilçedir. Su kaynakları bakımından zengin olan Yeşilyurt, mesire yerleri ve bahçeleri ile adına festivaller düzenlenen "Yeşilyurt Dalbastı Kirazı" ile ünlüdür (Oymak, 2013, s. 147).

Yeşilyurt ilçesi Malatya'nın güneybatısına düşer, toprakları kuzeyde Malatya Merkez, güneybatısında ve batıda Doğanşehir ve Akçadağ, doğuda Malatya Merkez, güneyde Adıyaman'a bağlı Çelikhhan ilçeleriyle çevrilidir (Oymak, 2013, s. 147).

İlçenin ekonomisi, kiraz ve tekstile dayanmaktadır. Malatya'da hazır giyim sanayi Yeşilyurtluların elinde olmakla birlikte organize sanayi de ilçede yer almaktadır. Dünyaca ünlü Yeşilyurt kirazları ise kısa ömürlü olmalarına rağmen ihraç ürünlerinin başında gelmektedir (Kısacık, 1999, s. 38). Yeşilyurt sınırları içerisinde yer alan Malatya-Yeşilyurt-Adıyaman karayolu ilçe ekonomisine hareketlilik kazandırmaktadır (Menekşe (Ed.), 2007, s. 107). Dokumacılık, ilçede tarihi 1800 yıllarda ki el tezgâhlarına dayanan ekonomik bir geçim kaynağı olsa da son zamanlarda önemini yitirmiş durumdadır (Yakar vd., 2004, s. 82).

İlçenin tanıtılması, sosyal, ekonomik ve turizm açısından gelişmesine katkı sağlaması ve kiraz üreticilerinin teşvik edilmesi amacıyla her yıl Haziran ayının son haftasında “Yeşilyurt Kiraz ve Kültür Festivali” düzenlenmektedir (Menekşe (Ed.), 2007, s. 107).

İlçede turistik altyapı ve tesislerin sayısının artırılmasına bağlı olarak turizm, ekonomik faaliyet olarak önemini artırmaktadır. İlçeye yapılan günübirlik gezilerde ilçenin, doğal güzellikleri, pınarları ve mesire yerleri dikkat çekmektedir (Şişman (Ed.), 2013, s. 448).

2.2. Malatya'nın Giyim ve Kuşam Özellikleri

17. yüzyılda Malatya'ya gelen Evliya Çelebi o yıllardaki giyimi “Ayan ve Eşrafı samur kürk ve renkli soflar, fakirleri şal ve şal taklidi şapek, orta hallileri ise; çuha, renkli Malatya bezi ve kaftan giyerler. Zengin kadınları sağlam dokunmuş ferace ve yasıbaşı ile gezerler” diye anlatmaktaydı (Kızılkaya, 2013, s. 67).

Malatya kültürel hayatı içerisinde, giyim-kuşam da zamanla bölgenin özelliklerine göre biçimlenmiştir. Cumhuriyet dönemiyle beraber erkek giyiminde hızlı değişimler olmuş, kadın giyimi ise ağır bir gelişim göstererek, sosyal yapıdaki değişimlere ayak uydurmuştur. Geleneksel giyim ve kuşamda mahalli dokumalar, çubuklu keten, keçi kılı kumaşlar kullanılmıştır. Çinko denilen ince dokumalı peştamallıklar, ak ve karalı, damalı çarşafklar ile pazen, keten ipekliden zıbın, yine peştamal olarak bervanik yaygın olarak giyimde görülmektedir. Giyimi tamamlayan bir unsur olarak da işlemeli çorap giyilmektedir. İl merkezine en yakın Yukarı Banazı, Yakınca, Gündüzbey, Barguzu, Yeşilyurt gibi yörelerde dokunan kalın peştamal, çinko peştamal kadın giyiminde 1975'lere kadar kullanılmıştır (Doğan, 1996, s. 207).

2.2.1. Malatya İli Geleneksel Kadın Giysileri

Günümüzde Malatya'da geleneksel kadın giysilerinin kullanımı bazı giyim elemanları dışında bırakılmış, batı tarzı modern giysi giyimine başlanmıştır. Tepelik, kareli çarşaf, şalvar, örgü çorap, yelek gibi giysiler halen dağlık köylerde yaşlılar tarafından kullanılmaya devam edilmektedir.

Malatya ili geleneksel kadın giysileri merkezde ve dağlık bölgelerde farklılık göstermekteydi. Merkez ve merkeze yakın ilçe ve beldelerde kadınlar özellikle günlük yaşamda entari ve çiçek desenli kumaşlardan yapılan, alt ucunda boydan boya bir süsleme

bulunan bervanik kullanmaktaydılar. Ev dışına çıkışlarda kısa iki kenarında 5 santimetre kalınlığında kırmızı şerit bulunan beyaz pamuklu kumaştan “marhama, kareli çarşaf ya da ehram” ile örtünmekteydiler. Düğün ve bayram gibi özel günlerde canlı renklerden oluşan desenli kadife ya da basma kumaşlardan dikilmiş entariler giymekteydiler (Kızılkaya, 2013, s. 81).

Dağlık bölgelerde yaşayan kadınlar ise, başa küllük takmakta, renkli kumaştan eteği firfırlı entari, altına bol kesimli şalvar giymekteydiler. Bele ise kuşak, puşi ya da gümüş kemer takmaktaydılar. En önemli özelliklerinden biri de bel kuşağı üzerine merkezde olduğu gibi bervanik önlük takılmasıydı (Erdem, 1986, s. 25).

Şekil 1. Geleneksel giysi giymiş Malatyalı genç kız. Bedük, G. (1992). Malatya’da geleneksel bir el sanatı “bervanik” baskıcılığı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 55-57.

2.2.1.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Elemanları

Malatya kadını başına “Küllük” denilen ve keçeden yapılmış, çene altından “sakındırak” denilen ince bir ipele tutturulan, kırmızı renkli “fes” giymekteydiler. Fesin üst tepesine giyen kişinin ekonomik durumuna göre gümüş ya da bakırdan “tepelik” yerleştirilmekteydi (Gülseren, 2000, s.24). Halk tarafından, bu tepeliklerin migren gibi sürekli baş ağrılarını önlediğine inanılmaktaydı (Yardımcı, 1992, s.69). Fes ve tepeliğin üzerine siyah ipek “poşu” üçgen şeklinde katlanarak örtülüp çene altından çaprazlandıktan sonra ense üzerinden çok sıkı olmayacak şekilde bağlanmaktaydı. Poşular siyah, beyaz ve mor renkli,

çevresinde çift ve kalın bir çizgi halinde sırma su desenli ve püsküllü olmaktadır (Hacıhasanoğlu, 1974, s. 155).

Bazı köylerde ise fesin alın kısmına gelecek şekilde altınlar dizilmekteydi. Yaşlı kadınlar küllüğün üzerine 1-1,5 metre ebatlarında beyaz ince tülbenkten yapılmış bölgede adına “izar ya da dolak” denilen örtü örtmekteydi (Gülseren, 2000, s.24).

Malatya kadınlarında yüz açık bırakılmakta ve saçlar “kırk belik” denilen biçimde ince ince örülmekteydi. Genç kızlar ve gelinler saçlarını iki yana dökülen kâkül kestirirken, yaşlılar ve dullar kâkül bırakmamaktaydılar (Yardımcı, 1992, s.69).

Şekil 2. Tepelik örneği. Özsağır, A. (1993). Malatya motifi yöresel el sanatlarımız. Ankara: Ajans-Türk.

2.2.1.2. Bedene Giyilen Giyim Elemanları

Kadın giyiminde, yörede çıkırcık ipliğinden dokunup çay kenarlarında çırpılarak ağartılan “beden bezi ” ya da “haşatlı bez” denilen bir çeşit ince dokunmuş patiska benzeri bezden dikilmiş “içlik” ya da “iç gömlek” giyilmekteydi. İç gömleğin boyu dizlere kadar uzun, kolları da dirseklere kadar kısa, yanları yırtmaçlı olup yakası geniş ve yuvarlak dikilmekteydi (Gülseren, 2000, s. 24).

Şalvar olarak “don, tuman şalvar” denilen görünmeyen kısmı gelişi güzel bir basmadan, görülen kısmı ise parlak ve kırmızı tonun hâkim olduğu frapan bir kumaştan dikilmekteydi. Gözüken kısmında kullanılan kumaş gülkurusu zemin üzerine geniş aralıklı lacivert çizgili bir kumaş olup ayak bileklerinden lastikle boğularak, topuk üzerine düşmekteydi (Hacıhasanoğlu, 1974, s. 154).

İç gömlek ve şalvar giyildikten sonra parlak renkli ipekliden dikilmiş gömlek giyilmekteydi. Gömlek önden açık, yakasız ve uzun kollu dikilmekteydi. Gömlek giyildikten sonra özellikle gelinler tarafından açık renkli bir kumaştan dikdörtgen şeklinde tek parça bir yakalık takılmaktaydı. Üzeri boncuk ve renkli iplerle bezeli yakalığın iki ucundan ince bir bağcıkla ensede bağlanmaktaydı (Yardımcı, 1992, s. 69).

Gömlek üzerine, bele hafifçe oturan bir kesimli peşli “kutni” denilen içi renkli pazenden yapılmış, dışı kırmızı üzerine çeşitli renklerden oluşan düz ya da zikzak çizgi ile işlemeli, önü boydan boya açık, yanlarında darca iki parça, arka kısmı daha geniş olmak üzere üç etekli parlak elbise giyilmekteydi. Bu elbisenin her parçasına “peş” denilmektedir. Bu nedenle kutni elbise “üç peşli ya da üç etek” de olarak da bilinmektedir. Bazı yörelerde “zıbın” da denilmektedir. Elbisenin etek uçlarına koyu renkli genişçe bir biye çekilip üzeri geometrik şekillerle süslenmekteydi (Yardımcı, 1992, s. 70).

Kutni giyildikten sonra etek uçlarında bulunan bağcıklarla ön peşlerin uçları arkaya doğru bağlanmaktaydı.

Şekil 3. Üç etek örneği. Özsağır, A. (1993). Malatya motifi yöresel el sanatlarımız. Ankara: Ajans-Türk.

Malatya’da geleneksel kadın giyiminin en önemli parçası olan “kutni” yapımında kullanılan kumaşlar Malatya’da dokunan “alaca ya da kutni” olarak anılan Manusa dokumalarından dikilmekteydi.

Malatya Manusa Dokumacılığı: Malatya ve Arapgir ilçesi çevresinde yün ve pamuklu ipliklerle yollu ve nakışlı olarak jakar tezgâhlarda yöreye özgü dokunan kumaştır (Güneş, 1992, s. 47).

Malatya Manusa dokumacılığı 1950’li yıllara kadar önemli bir geçim kaynağı olarak hayat bulmaktaydı. O yıllarda Yeşilyurt ilçesinde 1070 dokuma tezgâhı bulunmaktaydı. Bu dokumalar, Tokat, Amasya, Sivas, Çorum gibi illere götürülüp satılmaktaydı. Dokumalardan yastık ve yorgan yüzleri, çarşaflar, sofrta takımları, desenli gömlekliler, yazma, şalvarlıklar, kuşaklık gibi alanlarda kullanılmaktaydı. Dokumalarda kullanılan renkler en çok lacivert ve kırmızı daha sonra sarı, turuncu, yeşil, mavi, kahverengi ve siyahtır (Güneş, 1992, s. 48).

Şekil 4. Manusa dokuma tezgâhında jakar. Güneş, H. (1992). Malatya’da manusa dokumacılık sanatı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 47-50.

Manusa dokumasını özel kılan, zarif dokusu solmayan renkleri yanında, taşıdığı yöreye has motiflerdir. Düz ve desenli türleri bulunmaktadır. Top çiçek, dal çiçek, badem çiçek, yılan eğrisi, tabura çiçek, sarı çiçek, kareli, ay yıldız, kemha, Arap dudağı ve dimi potikli gibi özgün desenleri bulunmaktadır. Günümüzde ise dokuma sanayisinin gelişmesine bağlı olarak el tezgâhları gözden düşmüş ve Malatya manusa dokumasının yapan usta kalmamıştır (Öztoprak vd., 2014, s.362).

Şekil 5. Manusa dokumasında sarı çiçek örneği. Güneş, H. (1992). Malatya’da manusa dokumacılık sanatı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 47-50.

Şekil 6. Manusa dokumasında badem dal çiçek örneği. Güneş, H. (1992). Malatya’da manusa dokumacılık sanatı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 47-50.

Malatya’da kışların sert olması da giyimi önemli ölçüde etkilemiştir. İl merkezi ve merkeze yakın köylerde kadınlar, pamuk ipliğinden dokunmuş, kareli siyah-beyaz, yörede “peştamal, kareli çarşaf, ehram” denilen çarşaflara sarınmaktadırlar (Hacıhasanoğlu, 1974, s. 57).

2.2.1.3. Ayağa Giyilen Giyim Elemanları

Malatya kadınları ayaklarına beyaz yünden örülmüş, üzeri nakışlı çoraplar giymişlerdir. Kısa boğazlı olan çoraplara, pastel renkli, kilim motifleri uygulanmıştır. “Yemeni ya da

çarık” denilen ayakkabıları ise, topuklu, siyah bağcıklı ve kuyruksuzdur (Kızılkaya, 2013, s. 81).

Şekil 7. Malatya iline ait çorap örneği. Özsağır, A. (1993). Malatya motifi yöresel el sanatlarımız. Ankara: Ajans-Türk.

2.2.1.4. Bele Takılan Takılar

Kadınlar düğünlerde ve özel günlerde giyilen kutni kumaştan yapılmış entarilere “zıbın entari” der ve üzerine mutlaka kuşak sarılmaktaydı. Bu kuşağa kimi yerlerde “kefiye” de denilmektedir (Gülseren, 2000, s. 24).

Kuşak, pamuktan yapılmış şal tipi 20-25 santimetre eninde, yerli dokumadan yapılmaktaydı. Genellikle rengi vişne çürüğü üzerine lacivert renkli kilim desenli dokunmaktaydı. Bu uşağın üzerine 5 santimetre eninde 3-4 metre uzunluğunda, sim ile karışık örgülü ince bir kuşak dolanarak sarılmaktaydı (Hacıhasanoğlu, 1974, s. 156).

Şekil 8. Malatya iline ait kuşak örneği. Özsağır, A. (1993). Malatya motifi yöresel el sanatlarımız. Ankara: Ajans-Türk.

Bel takılarına en son zıbın boyundan biraz kısa olan önlük bu önlüğe “bervanik, peştamal, peşkir” de denilmektedir bağlanmaktaydı (Hacıhasanoğlu, 1974, s. 156).

Bervanik: Malatya’da geleneksel kadın giyiminde önlük olarak kullanılan parçanın adıdır. Önlüklerin desenleme işlemi tahta kalıplar ve balmumu kullanılarak yapılmaktadır. Kumaşların boyası “indigo” denilen bir çeşit çivit boya ile yapıldığı ve mavi bir renk elde edildiği için “Mavi Baskı” da denilmektedir. Zahmetli ve uğraştırıcı bir iş olan Bervanik Baskıcılığını günümüzde icra eden usta kalmamıştır (Bedük, 1992, s. 55)

Şekil 9. Bervanik önlük örneği. Bedük, G. (1992). Malatya’da geleneksel bir el sanatı “bervanik” baskıcılığı. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 55-57.

Şekil 10. Bervanik baskı motif örnekleri. Sürür, A. (1986). Bervanik baskıcılığı. *Türkiyemiz Dergisi*, 16(48), 10-11.

Kadın giyiminde bir aksesuar olan mendil, kuşağın üstüne takılarak öne doğru sarkıtılmaktaydı. Mendile “çevre ya da yağlık” da denilmektedir. Ayrıca kadın süslemelerinde geçmişte gümüş kemerlerde kullanılmıştır.

Şekil 11. 17.Yüzyıla ait gümüş kemer örneği. Özsağır, A. (1993). Malatya motifi yöresel el sanatlarımız. Ankara: Ajans-Türk.

2.2.2. Malatya İli Geleneksel Erkek Giysileri

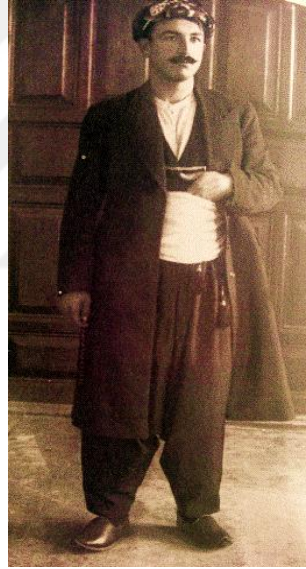
Malatya'nın her yerinde geleneksel erkek giyimi benzerlik göstermektedir. Malatya erkek giyiminde gömlek, şalvar, yelek, bel kuşağı, çorap ve yemeni dikkat çeken yöreye has özelliklere sahip giyim elemanlarıdır.

60 yıl öncesinde başta fes, bacadta; şalvar ve beyaz don, yakasız gömlek, belde; kuşak, ayakta; çarık giyilmekteydi. Cumhuriyetten sonra ise, ceket giyimi yaygınlaşmıştır. Şalvarın üzerine aba ve ceket giyilmekte idi. Ayakta ham deriden yapılmış yemeni, yerini zamanla kunduraya bırakmıştır (Şentürk ve Gülseren, 1991, s. 81).

Bugün şehir merkezleri ile yakın yerleşim merkezlerinde kaybolmaya yüz tutmuş geleneksel giyim kuşam, halen uzak yerleşim bölgelerinde kırsal kesimde az da olsa varlığını sürdürmektedir (Gülseren, 2000, s. 25).

Şekil 12. Malatya geleneksel erkek giyimi. Yardımcı, M. (1992). Malatya’da geleneksel giyim kuşam. Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi, 16, 68-71.

Şekil 13. 1940’lı yıllar Malatya geleneksel erkek giyimi. Kızılkaya, N. (2013). Malatya halayları. İstanbul: Promat.

Şekil 14. Geleneksel giysisi ile Yeşilyurtlu Hamdi Dayı [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

2.2.2.1. Başa Bağlanan ve Takılan Giyim Elemanları

Erkekler başlarına siyah, kırmızı renklerin hâkim olduğu keçe başlık takmakta, başlık etrafına kenarları işlemeli ve koyu renkli yazma ya da üzeri siyah ve kırmızı şeritli etrafi püsküllü puşu bağlamaktaydı (Kızılkaya, 2013, s. 83). Sonradan beş veya yedi köşeli şapka kullanılmaya başlanmıştır (Doğan, 1996, s. 207).

Giyim reformundan sonra ise, benimsenen şapka da değişiklik olmamış ve kasket tipi şapkalar kullanılmaya devam edilmiştir. Kış aylarında keçilerden tarama suretiyle elde edilen tiftikten yapılmış “papak, kalpak” denilen soğuktan koruyan başlıklarda kullanılmıştır. Bu kalpaklar gerektiğinde açılabilen, boynu da içine alan, gözler ve ağız için delikler bulunan tığla örülmüş parçaları olan şapkalardır (Kıscık, 1999, s. 157).

2.2.2.2. Bedene Giyilen Giyim Elemanları

Erkek giyiminde iç çamaşırı olarak yanları yırtmaçlı yuvarlak yakalı, kaba bezden yapılmış fanila yerini tutan “köynek ya da göynek” denilen çamaşır giyilmekteydi. Alt iç çamaşırı ise, beyaz patiskadan yapılmış uzun paçalı, ayak bileğine gelen kısmı ilikli tuman (kopçalı tuman) ismiyle anılan don giyilmekteydi. Lastik yerine kullanılan uçkur, ya yünden örülmüştü ya da gaz lambası fitili kullanılmaktaydı (Kıscık, 1999, s. 157).

İç çamaşırın üzerine giyilen gömleğe, çevrede “işlik ya da mintan” adı verilmekteydi. Önden düğmeli ve yakasız olan gömlek yörede dokunan siyah çubuklu ya da beyaz ketenden, kolları ise, bol ve uzun dikilmekteydi (Yardımcı, 1992, s. 70).

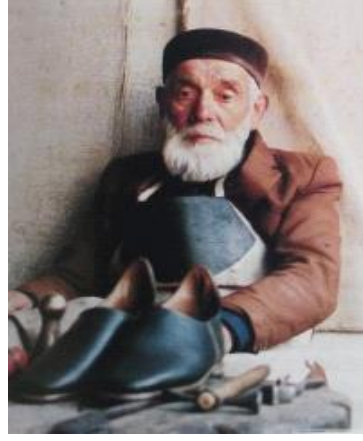
Şalvar; yörede kıl veya yünden yapılan, yerli dokuma kumaştan dikilmekteydi. Şalvarın ağ kısmına “peyik” denilmekteydi. Yörenin şalvarlarının peyik kısmı fazla uzun değildir, her iki yanında cep bulunur, uçkuruna ise renkli yün iplikten “Çarpana dokuma” yapılan bir püskül takılırdı (Doğan (Ed.) 1996, s. 208).

Gömlek ve şalvar giyildikten sonra yelek giyilmekteydi. Yelek, erkek giyiminin en gözde bölümüdür. Siyah kumaştan dikilmekte, arkası saten, ön parçaları ise beyaz üzeri siyah çubuklu bezle astarlanmaktaydı (Yardımcı, 1992, s. 70). Her iki ön parçada birer yelek cebi bulunmaktaydı. Yeleğin, önünde çok sayıda düğme dikilip, bu düğmelerin yarısı kullanılmak, yarısı da süs için dikilmekteydi. Cepte, zincirli gümüş ya da altın köstekli saat süs olarak dikkat çekmekteydi (Gülseren, 2000, s. 25). Malatya’da geleneksel erkek giyiminin bir parçası da yeleğin üzerine kaba dokumadan yapılmış, kolları dirseğe, uzunluğu ise dizlere kadar olan “aba” giyilmekteydi (Yardımcı, 1992, s. 71).

2.2.2.3. Ayağa Giyilen Giyim Elemanları

Erkek çorapları çoğunlukla köylerde, stilize hayvan motifli, renkli yünlerle, kısa boğazlı örülmekteydi (Gülseren, 2000, s. 25). Çorap ağzında uzunca bir ip bulunmakta, ip çorabın ayağı daha iyi sarması için çorabı üzerine dolanmaktaydı (Yardımcı, 1992, s. 71).

Ayakkabı olarak “kulaklı yemeni” denen siyah renkli, bağısız, çok az topuklu, ucu hafif sivri bir pabuç ya da bazen arkası basık yumurta topuklu kundurular kullanılmaktaydı (Kıscık, 1999, s. 158).

Şekil 15. Malatya geleneksel erkek yemenisi. Yardımcı, M., Şahin, H., Kaymaz, Z., & Doğan, İ. (2001). Malatya mutfak kültürü. Ankara: Kültür Bakanlığı.

2.2.2.4. Bele Takılan Takılar

Bel kısmına, şal kuşak bağlanmaktaydı. “Poşu ya da puşi” denilen kuşağı gençler, beyaz renkte bağlayıp püsküllerini şalvar üzerine bırakmaktaydılar. Poşu, yün ya da renkli ipliklerden dokunmuş olup etrafı püskülü yapılırmaktaydı. Poşu, püskülleri sarkacak şekilde üçgen katlanarak yeleğin alt kısmı ve şalvarın uçkur kısmı poşu altında kalacak biçimde bağlanmaktaydı (Yardımcı, 1992, s. 70).

2.3. Folklorik Yapma Bebek Hakkında Genel Bilgi

2.3.1. Folklorik Yapma Bebeğin Tanımı ve Önemi

Yapma bebek; “plastik, tahta, cam, seramik, herhangi bir maden, toprak, alçı, deri, bez vb. maddelerden yapılan insan biçimindeki oyuncaklar” olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2003, s.1).

Kitre, tel, örgü ve taş bebek gibi değişik tekniklerle yapılan folklorik yapma bebekler geçmiş ve gelecek arasında köprü kurabilen, turistik ve hediyelik eşya olarak da dikkat çeken, yapımı zevkli, yapan kişinin yaratıcılık özelliklerini gösterebildiği bir sanat olması açısından önemlidir.

2.3.2. Dünyada Yapma Bebeğin Tarihçesi

İnsana bebek yapma konusunda ki ilhamın; doğanın tesadüfen kayalarda, boynuzlarda, kemiklerde, dallarda ve köklerde yaratmış olduğu insana benzer şekillerden geldiği sanılmaktadır. İlk insan bu doğal şekiller üzerinde çok küçük değişiklikler yaparak, onları istediği şekle ve anlama büründürmüştür (Bilgin, 1997, s. 4).

Bilgi kaynaklarından bazılarına göre en eski kalıntılar (M.Ö. 40.000) Fransa'dan Güney Rusya'ya kadar uzanan bölümde bulunmuştur. Bunlar özellikle dişi karakterli olup bereket figürleri olarak algılanmıştır. Bunların en eski ve tanınmış Willendorf Venüs'üdür (Bilgin, 1997, s. 4).

Hitit, Frig, Bronz Çağ ve Cilalı Taş devri tabakalarında bulunan ve dini törenlerde yer aldığı anlaşılan heykelciklerin bir kısmının oyuncak bebek olarak kullanıldığı, diğer bir kısmının ise ana tanrıça kültürü ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır (Bilgin, 1997, s. 4).

Bebek yapımı Orta Çağda ve Rönesans devrinde yapılmış olan şekliyle Paleolitik ve Neolitik çağlara kadar uzanmaktadır. Tarih öncesi bebekler önceleri tamamıyla çıplak halde yapılmakta iken; sonraları başlarına taç veya başlık takılmış, en son giydirilmiştir (Bilgin, 1997, s.6).

Taş devrinin sonlarına doğru Avrupa'da çok sayıda yapma bebek bulunan iki bölgeden birisi Kuzey Avrupa ülkeleridir. Burada bulunan bebeklerin hemen hepsi dişi olup topraktan yapılmıştır. İkinci bölge ise ada figürleri olup Yunan adalarından Kıbrıs ve Mısır sahillerine kadar uzanmaktadır. Bunlar 15-40 cm. yüksekliğinde kaba olarak kireç taşından, çamurdan veya mermerden yapılmıştır (Bilgin, 1997, s.7).

Eski Mısır'da ve Amerikalı yerlilerde ağaç bebek ve tanrı heykelcikleri bulunmuştur. Yerliler bu heykelciklere saygı göstermişler ve onlardan korkmuşlardır. Büyü yapımında kullanmışlar ve kendi adetlerine göre giydirmişlerdir (Kılıçlıoğlu, Araz ve Devrim, 1969, s. 232).

En eski yapma bebekler mezarlıklarda bulunmuştur. M.Ö. 3000 yılına ait İndüs Nehri kenarında (Batı Pakistan) bulunan bebekler pişmiş çamurdan yapılmıştır. Günümüze kadar dayanarak gelenler genellikle kil, kemik, tahta, taş, fildişinden ve bitki tohumundan yapılmıştır (Bilgin, 1997, s. 7).

Eski yıllarda bebekler, insanlar tarafından öteki dünyada da mevcut varlıklar olarak düşünülmüş ve semboller olarak kullanılmıştır. Hatta en eski zamanlarda dahi küçük ilah

bebeklerin doğaüstü güçlere sahip olduklarına inanılmıştır. Eskimo ve kırmızı derililer, fildişi ve mamut dişlerinden yapılmış bebeklerine kürkten elbiseler giydirerek, nazardan korumak için kullanmışlardır (Bilgin, 1997, s. 11).

2000 yıl önce tahtadan yapılmış olan yunan bebeklerinin bedenleri kabaca yontulu; kol ve bacakları bedene tellerle tutturulmuş olup hareketli; saçları örgülü ve başı şapkayla örtülmüştür (Bilgin, 1997, s. 6).

Afrika'da fildişinden ve tebeşir taşından oyulmuş, kızıl kahverengiye boyanmış, gözleri sedef kakma, saç ve etekleri türlü bitkilerden yapılmış bebekler, doktorluk yapan büyücüler tarafından hastalarına veya çevrelerindeki insanlara dağıtılmış ve adeta bu bebekler kuvvet olarak algılanmıştır (Özdemir, 2003, s. 3).

Eski Yunan ve Roma Medeniyetinde kız çocukları evlenme yaşına gelip evlenme tarihine çok az kalana kadar bebeklerle oynamışlardır. Daha sonra oynadıkları bu bebekleri Yunanlılar, Artemis Tapınağı'na, Romalı kızlar ise Diana Mabedi'ne bırakmış ve artık çocuksu şeylere ilgi duymadıklarını topluma göstermeye çalışmışlar (Bilgin, 1997, s. 7).

Eski Japonya'da yapma bebeklere canlı gözüyle bakılmakta, giydirilip, beslenmekteydi. Kore'de küçük kız çocukları bebeklerini kendileri yapmışlardır. Uzun bambu sapının ucuna tuzlanmış ve saç şeklinde inceltilmiş uzun ot tutturulmuştur (Kılıçlıoğlu vd., 1969, s. 232). Avustralya ve çevresinde ağaçtan oyulmuş yüzü boyalı, yün ve pamuklu elbiseleri olan bebekler ortaya çıkmıştır (Özdemir, 2003, s. 3). Çok genç yaşta evlenilen Hindistan'da ve Mecusilerde bir kız evlenirken kendisine özenle giydirilmiş yapma bebekler hediye etmişlerdir (Kılıçlıoğlu vd., 1969, s. 640).

Doğunun geri kalmış bazı toplumlarında içlerinden cinlerin bulunduğu inanıldığı için kız çocuklarına bebek verilmediği, fakat kız çocuklar içgüdülerine uyarak yastık ve tahta kütüklerinden bebek yaptıkları bilinmektedir (Kılıçlıoğlu vd., 1969, s. 232).

Avrupa'da ise ölüm ile ilgili bebekler yaygınlaşmıştır. Bunlar gösteri mahiyetinde kişileri tanıtmadan, olayları yansıtmada kullanılmıştır. Bu bebekler bal mumu bebek sanatı ile birleştirilerek manken kavramı doğmuştur. Balmumu bebekler üzerinde, ailelerin maddi imkânlarına göre alınmış, zamanın giyim özelliklerini yansıtan giysiler bulunmaktadır. Folklorik yapma bebeğin ilk defa böyle çıktığı sanılmaktadır (Bilgin, 1997, s. 13).

Fransa'da, Morvan bölgesinde, 15. Yüzyılda yapılmış inceden inceye işlenmiş bebek kalıpları bulunmuştur. Ortaçağda ve Rönesans devrinde yapılmış olan yapma bebeklerin

çok zengin ve süslü giyecekleri ile manken niteliği verilerek oluşturulmuştur (Kılıçlıoğlu vd, 1969, s. 232).

18. yüzyıl bebek yapımı için yeni üretim tekniklerinin geliştirildiği altın çağını yaşamıştır. Bu dönemde yapma bebekler kadına benzer değil daha çok çocuğa benzeyen şekilde üretilmiş ve ağlayan, beslenen, gözleri hareket edebilen ilk bebeklerin patenti alınmıştır (Özdemir, 2003, s. 5).

Dünya etnografya müzelerinde çok sayıda yapma bebekler bulunmakta ve ziyaretçilere sunulmaktadır. İlk konuşan yapma bebek Makinist Maelzel tarafından 1823'te yapılmıştır. Kendi kendine yürüyen, gözlerini açıp kapatabilen yapma bebekler ise 1826 yılında üretilmiştir (Kılıçlıoğlu vd, 1969, s. 640).

19. yüzyıl sonunda Amerika'da yeni bir madde selüloz (selüloit) ortaya çıkmıştır ve 1930 yıllarına doğru yaygınca kullanılmıştır. Selüloit, pamuk artıklarıyla nitrik ve sülfürik asit karışımı bir maddedir; kalıba dökülebilen ve boyanabilen özelliklere sahiptir. Fransa'da kolay tutuşması nedeni ile yasaklanan selüloit maddesinden plastik maddesi yapma bebeklerde kullanılmaya başlamıştır. Ayrıca, yeni üretilen yapma bebekler gerçek bebeklere benzetilmeye çalışılmıştır (Onur, 2002, s. 46).

1968'den bu yana, bir yandan geleneksel oyuncaklar sürekli gelişirken, bir yandan da elektronik oyuncak sanayinde fazlaca yer almaya başlamıştır. Artık yapma bebekler, karnına yerleştirilen bir ses bandı sayesinde masal anlatabilir ya da çarpım tablosu gibi bilgileri ezbere okuyabilir seviyeye gelmiştir (Kılıçlıoğlu vd, 1969, s. 640).

Son yıllarda teknolojik ilerleme ve hızlı endüstrileşme ile fabrikasyon bebek üretimi artmıştır. Buna rağmen el yapımı bebekler, geleneksel giysileri yansıtmaları, ucuza mal ediliyor olmaları ve turistik, hediyelik eşya olma özelliklerinden dolayı tercih edilmektedir (Özdemir, 2003, s. 5).

2.3.3. Türkiye'de Yapma Bebeğin Tarihçesi

Türkiye'de yapma bebeklerin tarihi çok eski dönemlere dayanmaktadır. Orta Asya'da göçebe halinde yaşayan Türk kabilelerinde bebeğin dinsel ve büyüsel amaçlı kullanıldığı bilinmektedir (Özdemir, 2003, s.3).

Ekonomik, sosyal, kültürel ve en çokta dini anlam taşıyan yapma bebeklerin Türk halk kültürü ile sıkı ilişkisi bulunmaktadır. Türk halk kültüründe yapma bebeklerin kökeni eski Türk dini inancı Şamanizm'e dayanmaktadır (Özdemir, 2003, s.3).

Anadolu'da yapma bebeklere verilen "dodu, gode" gibi isimlerin Şamanizm'den bugüne geldiği söylenmektedir (Acıpayamlı, 1965, s. 222).

Şaman inancına göre, ölen bir kızın ruhu mutlaka bir bebeğe geçmekte ve onun vasfında yaşamaktadır. Bundan dolayı küçük yaşta ölen kızların yüz hatları, onu yaşatacak bebeğin hatlarına tasvir edilmiştir. Kız bebek onu yapan ailenin maddi durumuna göre giydirilmiş ve kürklere sarılmıştır. "Kız Tangana" adını taşıyan bu bebekler Yakutlar tarafından çadırlarının içine asılmış ve dua ile birçok kurban sunulmuş, onları felaketten koruduğuna inanılmaktaydı. Şaman din hayatında önemli rol oynayan "Kudu Ruh" ile ölen kızların hayatı dini inancın temsilcisidir (Acıpayamlı, 1965, s. 222).

Bu dönemde, çocukların yaptıkları oyuncak bebeklere benzeyen figürler, Altaylı'larda "Töz-Tös", Yakut'larda "Tangana", Uranka'larda "Eren", Moğol-Buret'lerde "Ongon" denilen put'lar ve fetiş'ler olarak adlandırılmaktaydı. Bunlar keçeden, paçavradan, kayın ağacı kabuğundan yapılmıştır. Bu bebeklerin koruyucu ruhlar olduklarına ve tabiattaki bütün olayları idare ettiklerine inanılmaktaydı (Özdemir, 2003, s. 6).

Halk kültürümüzde yapma bebekler, Anadolu halkının günlük yaşamı içerisinde yağmur dualarında, kuklalarda, kardan adamlarda, doğum geleneğinde, düğün geleneğinde, bostan korkuluklarında ve oyuncak olarak kullanılmıştır.

Anadolu köylerinde yapma bebekler, daha çok yağmur dualarında ve bahar törenlerinde büyüsel özellikler taşıyan bir sembol olarak kullanılmıştır. Çeşitli yörelerimizde yağmur duaları törenleri sırasında çocukların ellerinde taşıdıkları bebeklere, "gelin gok", "çomça", "çömçe gelin", kepçe gelin", "çullu gelin", "kepçe kadın" gibi isimler verilmiştir (Toygur, 1987, s. 23).

Türklerin en eski seyirlik oyunlarından kuklalar, belli bir amaca yönelik anlatım için çeşitli tiplerin, şekillerin ve cisimlerin oyunlaştırılması sanatı olarak Orta Asya'dan göçlerle Anadolu'ya gelmiştir. Kukla fiziki yapısı olarak yapma bebeklerdendir. Anadolu'da kullanılan "korçak, kudurcuk, kaburcuk, koğurcak, kaurcak, lubet" kelimelerinin hepsi öz anlamlarının yanında kukla ve bebek anlamına da gelmektedir. Orta Asya Türklerinde özellikle Özbeklerde çok zengin bir kukla geleneği bulunmaktadır. Türkistan'da Korçak

Oyunu adı verilen kuklanın "Korkolçak" (el kuklası) ve "Çadır hayal" (ipli kukla) olarak iki çeşidi vardır. Türklerde ise özellikle Osmanlılar döneminde kukla çok yaygın olarak kullanılmıştır (Güler ve Özdemir, 2007, s. 213).

Türkiye’de kış mevsiminde karasal iklimin etkisiyle soğuk geçen bölgelerde çocukların ve büyüklerin bir araya gelerek yaptıkları, kışın eğlencesi olarak bilinen “kardan adam” dır. Kardan adamlar büyük gövde kartopu ve üzerine daha küçük baş olacak kartopundan oluşur. Başına şapka, boynuna atkı sarılır, gözleri ve ağzı kömürden, burnu ise havuçtandır. Kardan adamlar güneş eritinceye kadar kalabilen oyuncak özelliği olan yapma bebeklerdir (Özdemir, 2003, s. 8).

Anadolu’nun bazı yörelerinde çocuğu olmayan kadın bezden yapılmış bir bebeği sargı ile göbeğinin üzerine bağlamaktadır. Burada bez bebeğin vücuda teması ile çocuğu olmayan kadının çocuğu olacağına inanılmaktadır. Yine çocuk olması için yatırlara gidilerek bir yandan çocukların olması için adak adamak bir yandan da çaputlardan bir yapma bebek yapmakta, kurdukları salıncaklarda sallamaktadırlar (Bilgin, 1997, s. 42).

Düğünlerde kullanılan yapma bebekler ise, yeni evli çiftin sağlıklı bebeklerinin olması temennisiyle gelin arabası önüne çiçeklerle beraber plastikten yapılmış gelinlik giymiş yapma bebek yerleştirilmesidir (Bilgin, 1990, s. 44).

Yapma bebeklerin farklı bir çeşidi olan bostan korkuluklarına Anadolu’da yaz aylarında bahçelerde sıkça rastlanmaktadır. İnsan görünümü verilmeye çalışılan korkulukların bedenleri, “T” şeklinde sopalardan, baş kısmı ise kabaktan yapılmaktadır. Üzerine eskimiş insan giysileri giydirilip ve fötr şapka takılmaktadır. Bostan korkuluklarının amacı, ekilen ürünlere kuşların ve yabancıların zarar vermesini engellemektir (Özdemir, 2003, s. 8).

Oyuncak olarak yapma bebekler, Türk topluluklarında aile yaşamı içerisinde çocukların büyüme süreçlerinde her zaman yerini almıştır ve işlevselliğini korumuştur. Kız çocuklarının eğlenme, hayal dünyasını geliştirme, gelecekte alacağı annelik rolüne hazırlama gibi birçok işlevi karşılayan oyuncak bebekler Türklerin Orta Asya’dan Anadolu’ya uzanan tarihinde her daim varlığını korumuştur (Begiç, 2016, s. 222).

2.3.4. Malatya İli Yeşilyurt İlçesinde Folklorik Yapma Bebekçilik

Anadolu kadınının önceleri çocuklarının oynaması için oyuncak olarak yaptıkları bebekler zamanla oyuncakların çeşitliliğinin ve ulaşılabilirliğinin artmasıyla yerini folklorik

özelliklerinin ön plana çıktığı bebeklere bırakmıştır. Folklorik yapma bebekler, yapıldığı yörenin geleneksel giyim-kuşam örneklerinin de kullanılarak, geleneksel giysilerin sürdürülmesi ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamaktadır.

Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde iki farklı isimde ve teknikte folklorik yapma bebek yapılmaktadır. Bunlar “Aşhan Bacı” ile “Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleridir. “Aşhan Bacı” folklorik yapma bebekleri karışık malzemelerin bir araya getirilmesi ile oluşan, baş kısmı polyester dökümden, bedeni ise bez bebek şeklinde yapılan folklorik yapma bebeklerdir. “Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleri de, karışık malzemelerin bir araya getirilmesi ile oluşan, baş kısmı nişasta ve ağaç tutkalı karışımı hamurdan, bedeni ise, bez bebek şeklinde yapılan folklorik yapma bebeklerdir. “Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleri, kadın ve erkek modellerden oluşmaktadır.

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin isim kaynağı, Malatya ve yöresine ait “Ayşe Han” isminin halk ağzında zamanla değişime uğrayarak “Aşhan” olarak söylenmesinden gelmektedir. Ayşe ismi Malatya köylerinde ; “Aşe, Anşe, Eşo, Aşe, Aşo, Ayşehan, Aşhan, Eşey” şeklinde söylenmektedir (Kısacık, 1999, s.165).

“Aşhan Bacı” folklorik yapma bebeklerinin başlangıcı, bez bebek ustası Cevdet Bozdağ’ın 1998 yılında atölyesinde yaptığı çalışmalarına dayanmaktadır. Asıl işi mobilya üretim ustalığı olan Bozdağ’ın el sanatlarına olan merakını bilen arkadaşının hediye ettiği “ekmek açan yapma bebek” ilham kaynağı olmuştur. Kendisi de Yeşilyurtlu olan Bozdağ, Yeşilyurt yöresinin geleneksel giysi elemanlarını yapma bebeklerine uygulayarak yörenin kültürünü yaşatmaya çalışmaktadır. Folklorik yapma bebeklerine yöreye özgü “Aşhan Bacı” ismini vermiştir. Bu çalışmaları, Malatya Belediyesi Kültür İşleri tarafından takdir görmüş ve 2009 yılında Malatya Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi bünyesinde “Bez Bebek” kursu usta öğreticisi olarak başlamıştır. Bozdağ, 2012 yılında Türk Patent Enstitüsü’nden folklorik yapma bebeklerinin patentini “Aşhan Bacı” ismi ile almayı başarmıştır.

Azet ismi ise, yörede sıkça kullanılan adına fıkralar yazılan anaçlığı, saflığı ve temizliği ifade eden kadın ismidir. “Malatyalıların tüm özelliklerini taşıyan ve hazır cevap bir ana, bir bacı, bir yar. Malatya’nın simgesi, tıpkı Karadeniz’in Fadime’si gibi” (Kısacık, 2013, s. 5) diye tabir edilmektedir.

“Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleri, 2009 yılında kooperatif şeklinde bir araya gelen 40 yöre kadınının, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği’ni oluşturmasıyla ortaya çıkmıştır. Tamamı kadınlardan oluşan dernek üyeleri “çocuklarına oyuncak olarak yaptıkları yapma bebeklerin neden üretimini yapmıyoruz?” fikrinden yola çıkarak bu işe başlamıştır. Dernekte; hem “Azet Bacı ve Hamdi Dayı” ismini verdikleri folklorik yapma bebeklerin üretimi yapılırken hem de yöresel yemeklerden mantı, tarhana, reçel, köfte gibi çeşitli yiyeceklerin üretim ve satışı yapılmakta, İŞKUR destekli sepet örücülüğü, giysi dikim kursu gibi kurslar açarak kadınlara meslek öğretilmektedir.

“Azet Bacı ile Hamdi Dayı” folklorik yapma bebeklerinin yapımı şu şekildedir; nişasta ve ağaç tutkalı karışımından yapılan hamur baş, boyun kısmından galvenizli telden yapılmış iskelete yerleştirilmektedir. Üzerine silikon dolgu maddesi ile doldurulmuş beyaz kumaştan dikilen beden giydirilmektedir. Baş kısmının kurumasından sonra boyama işlemine geçilir, yüz hatları renkli kalemler ile çizilmektedir. Bebeğin el ve ayak yapımı için nişasta ve ağaç tutkalı karışımından küçük parçalar koparılarak, elle şekil verilmektedir.

“Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleri yörenin geleneksel giyim-kuşamının yanı sıra kültürel değerleri hakkında da bizlere bilgi vermekte, halkın günlük yaşayışı ve uğraştıkları işleri göz önüne sermektedir. Bu folklorik yapma bebekler; ekmek yapma, tandır yakma, yorgan dikme, saban sürme, yün eğirme, pestil yapma, yayık yapma, kazak örme, bulgur kaynatma gibi faaliyetleri ile yörenin günlük yaşam kültür ve değerlerini yansıtmaktadır.

Şekil 16. Patik yapan Aşhan Bacı bebeği. [Cevdet Bozdağ’ın Fotoğrafları]. (2013-2015).
Cevdet Bozdağ’ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv, Mabeşem, Malatya.

Şekil 17. Ekmek açan Azet Bacı bebeği. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Yörede üretilen “Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleri özellikle, Yeşilyurt Kiraz Festivali, Ankara’da Malatya Günleri, İstanbul’da Malatya Günleri gibi her yıl düzenlenen organizasyonlarda, 81 İl Önce Kadın El Emeği Sergisi, Malatya Kongre ve Kültür Merkezi Sergisi, Malatya El Emeği Göz Nuru Sergisi gibi etkinliklerde sergileme ve satış imkânı bulmaktadır. Yörenin folklorik yapma bebek üreticileri, yaptıkları yapma bebekleri bireysel olarak internet ortamında ya da düzenlenen kurs merkezlerinin teşhir alanlarında sergileyerek folklorik yapma bebeklerin satışını yapmaktadır.

Yapımı kolay, taşınabilir olması ve dekoratif amaçlı güzel durması açısından yapma bebekler, hediyelik eşya olarak tercih edilmektedir. Malatya’yı ziyarete gelen turistlerin Malatya’dan ayrılırken hediyelik kayısının yanında kayısı dükkânlarında sergilenen folklorik giysili bebeklerden de almaktadırlar. Ülke dışında ikamet eden Malatyalılar tatil amaçlı memleketlerine uğradıklarında eskiyi hatırlatan, Malatya’nın geleneksel giysileri ile günlük işlerini sergileyen folklorik yapma bebeklerinden yanlarına götürerek, yurt dışına da kültürlerini taşımaktadırlar. Folklorik yapma bebeklere; Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyükşehirlerde koleksiyonlarına katmak isteyen kişiler, yörede bulunan yapma bebek üreticileri ile irtibata geçerek, istedikleri geleneksel giysideki folklorik yapma bebeklerden sipariş vermektedirler.

Yörede üretilen folklorik yapma bebeklere, 20-100 ₺ arası, yapma bebekte kullanılan malzeme, zaman ve emeğe göre fiyatlandırma yapılmaktadır. Satışı yapılan folklorik

yapma bebekten elde edilen gelir, üreticiye ek gelir olarak aile bütçesine katkı sağlamaktadır.

Yörede üretilen Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin tanıtımı çeşitli sergilerde halkın beğenisine sunuluyor olsa da hem kent hem de ülke bazında yeteri kadar yapılmamakta, tanınırlığı kısıtlı kalmaktadır.

2.3.5. Kullanılan Malzemeye Göre Yapma Bebek Çeşitleri

Yapma bebekler, artık materyal olarak değerlendirdiğimiz küçük parçalardan yapılabilir olması ve yapan kişinin hayal gücüne dayanmasından dolayı çeşitli malzemeler kullanılarak yapıma olanağı sağlamaktadır.

Kumaş parçaları, boncuklar, teller, ağaç dalı, tahta parçaları, kabak lifi, taş, mısır kabuğu, ceviz, haşhaş kapsülü gibi birçok materyal bebek yapımında kullanılmaktadır (Beğiç, 2016, s. 223).

Anadolu'nun farklı yörelerinde yapılan kitre bebek, bez bebek, deniz kabuğundan yapılan bebek, taş bebek, mısır koçanından bebek, çorap bebek, örgü bebek, sabundan yapılan bebek, ağaç bebek, kemik, porselen bebek gibi çok çeşitli bebekler yapılmaktadır. Bunlardan bazıları aşağıda açıklanmıştır;

Ağaç bebekler, gövde ve bacak iskeletleri çeşitli ağaç parçalarından kesilerek elde edilir. Kollar ise ahşap bir çubuğun bezle bedene sarılmasıyla sabitlenen bebeklerdir. Bez bebekler, gövdesi, kolları, bacakları ve başı içi doldurulmuş bezlerden yapılarak birleştirilen bebeklerdir. Mısır koçanından bebekler, gövdesi mısır koçanında, saçlarını mısır püskülünün oluşturduğu bebeklerdir (Bilgin, 1997, s. 41). Taş bebekler ise, doğadan toplanan pürüzsüz taşların şekillerine göre insan vücudu oluşturacak şekilde birleştirilmesinden oluşan bebeklerdir.

2.3.6. Yapma Bebeğin Aile ve Toplum Yaşamındaki Yeri ve Ekonomik Katkısı

Toplumumuzda zengin el sanatları kültürü geniş bir yer tutmaktadır. Ülkemizde el sanatları ürünleri çok çeşitlidir ve birçok dalları bulunmaktadır. Bu dallardan biri de yapma bebek sanatıdır.

Yapma bebekler kültürel açıdan geçmişi geleceğe birbirine bağlayan köprü görevi görerek sanatla ilgili geleneklerin yaşatılmasını, fiziki ve maddi kültürü oluşturmaktadır (Bilgin, 1997, s. 56).

Folklorik yapma bebekler, hammaddeyi ve boş iş gücünü değerlendirme ve iş koluna katkı sağlama açısından topluma fayda vermektedir. Artık materyallerin, küçük bir el emeği ile ekonomik değere dönüştürülmesi ve aile ekonomisine katkısı sağlanmaktadır. Ev hanımlarının boş zamanlarını değerlendirerek ek bir gelir elde etmelerine imkân vermektedir (Bilgin, 1997, s. 56).

Sanayi ve teknolojinin gelişmesi ile birlikte hem yerli hem de yabancı firmaların üreterek piyasaya sürdüğü oyuncak bebekler reklam ve tanıtımlarla el yapımı üretilen yapma bebeklerin yerini almaya çalışsa da aile ortamında annelerin ürettiği geleneksel yapma bebekler varlığını sürdürmektedir (Begiç, 2016, s. 223).

2.3.7. Folklorik Yapma Bebeğin Turizme ve Sürdürülebilirliğe Katkısı

Ülkelerin turizm canlılığı için, kültürel değerlerini ön plana çıkardıkları tanıtımlar yapmaları önemlidir. Turistlerin bir gezi yerinden beledikleri tarihi ve doğa güzelliklerin yanı sıra kültürel değerlerin çeşitliliği de tercih sebebi olmaktadır. Kültür turizmi olayı, bireyi ve toplumları kapsayan her türlü insan etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Turizmde el sanatları kapsamında üretilen hediyelik ve turistik eşyaların yeri önemlidir. Bir ürünün yöreye ait olma durumu, turistik hediyelik eşyanın benzersizliği, işçiliği, estetiği, kullanımı, kültürel ve tarihsel bütünlüğü ile ilgilidir (Yanar, Kayabaşı, Ülger, 2013, s. 284).

Turistik amaçlı gezilerde, ziyaret dönüşü seyahati hatırlatan bir eşyanın alınması ve bu eşyaların hatıra olarak saklanması yaygındır. “Hatıra eşya; gezi deneyiminin tekrar yaşanmasında, gezi anılarının zenginleştirilmesinde ve korunmasındaki araç ve simgelerden en önemlisidir”. Bu eşyalardan kültür ekonomisi içerisinde değerlendirilen geleneksel el sanatı ürünlerinin hatıra eşya olarak pazarlanması önem taşımaktadır (Doğan, 1987, s. 85).

Diğer yandan gerek yurtiçi gerekse yurtdışı seyahatlerde tercih edilen turistik hediyelik eşyalardan biri olan folklorik yapma bebekler, yöreyi simgelemesi nedeniyle ziyaretçiler tarafından hatıra olarak satın alınmakta, anı olarak saklamakta veya koleksiyonu

yapılabilmektedir. Yapma bebeklerin yörelere ve ülkelere göre farklılık göstermesi meraklıları tarafından toplanarak koleksiyon oluşturulmasına sağlamaktadır. Böylece geleneksel giyim kuşam yörede kullanılmasa bile bu bebeklerde yaşatılarak gelecek kuşaklara aktarılmasında da kültürel kimliğin korunmasında önem taşımaktadır (Yanar, Kayabaşı, Ülger, 2013, s. 288).

Turizmin kültürel bakımdan gelişmesine katkı sağlayabilecek en önemli desteklerinden biri geleneksel el sanatları ürünleri, özellikle geçtiğimiz yüzyılın son çeyreğinden itibaren turistik anlamda büyük bir öneme sahip olmuştur (Gürcüm, Baykasoğlu ve Yerdenova, 2018, s. 376). TÜİK verilerine göre 2017 yılında ülkemizi 32.410.034 turistin (Türkiye Seyahat Acentaları Birliği, 2017) ziyaret ettiği düşünülürse yöresel el sanatlarının pazar payında daha da geliştirilerek, ilerlemesi sağlanmalıdır.

Günümüzde turizmin gelişerek çeşitlenmesi, insanların farklı kültürlere ilgi duymaları ve medyanın kültürel çeşitliliği gündeme getirmesi sonucu belli yörelere ait folklorik yapma bebekler öne çıkmıştır. Bunlardan Kayseri'nin Soğanlı, Damal, Milas'ın Çomakdağ, Bursa'nın Keles gibi folklorik yapma bebekleri kadınlar tarafından üretilerek kültür turizmi aracılığıyla farkındalık sağlamıştır (Begiç, 2016, s. 223). Turistler taşınabilirliği, fonksiyonel, dekoratif amaçlı kullanılabilmesi, fiyatının makul olması ve koleksiyon yapılabilmesi gibi özelliklerinden dolayı folklorik yapma bebekleri tercih etmektedir. Teknolojinin hızlı ilerlemesine rağmen kişilerin duygu ve düşüncelerini yansıtarak el emeği ile yaptığı el sanatları ürünleri yöreye özgünlüğü ve yöreyi yansıtmaları nedeni ile günümüzde talep görmeye devam etmektedir (Yanar, Kayabaşı, Ülger, 2013, s. 285).

Kültürel sürdürülebilirlik yaklaşımıyla, ürünün hedef kitlesinin genişletmek, objenin işlevselliğini artırmak, objenin estetik değerini artırmak ve objenin katma değerini artırmak tasarımcılara düşen görevlerdir (Gürcüm, Baykasoğlu ve Yerdenova, 2018, s. 376). Folklorik yapma bebeklerin özüne sadık kalınarak yapılacak yeni ve orijinal tasarımlar, kullanım alanlarının genişlemesine ve sürdürülebilirliğine katkı sağlayacaktır.

2.3.8. Türkiye'de Yapma Bebek İle İlgili Kurum ve Kuruluşlarda Yapılan Çalışmalar

Bebekçiliğin bir sanat dalı olarak ortaya çıkması 20. Yüzyıl başlarına rastlamaktadır. Dünya da ilk bebek sergisi; 1936 yılında Kızılay, Kızıllaç, Kızılarslan ve Güneş derneklerinin katılımıyla Taksim Belediye bahçesinde yapılmıştır. 20 ülkenin katılımıyla

gerçekleştirilen sergiden sonra Türkiye’de ve yurtdışında birçok kez sergiler düzenlenmiştir. 1937-1938 yılları arasında Akşam Kız Sanat ve Olgunlaşma Enstitülerine bebekçilik dersleri konulmuştur. Ayrıca Kızılay derneği rehabilitasyon çalışmaları programına engelli kimselerle evlerinde çalışmak zorunda olanlar için sürekli bebekçilik kursları düzenlemiştir (Kılıçlıoğlu vd., 1969, s. 232).

Yapma bebek öğretimi, Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, El Sanatları bölümü öğrencilerine “Yapma Bebek Teknikleri, Kitre Bebek Uygulamaları” dersleri altında yükseköğretim düzeyinde verilmektedir (Gazi Üniversitesi, 2018). Ülkemizin eğitim kurumlarından meslek yüksekokullarında ise, El Sanatları ve Geleneksel El Sanatları bölümlerinde, “Dekoratif Yapma Bebek Teknikleri” dersi olarak öğretimi yapılmaktadır (Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2018). Ayrıca, bebek öğretimi, Mesleki ve Teknik Anadolu Liseleri, El Sanatları Teknolojisi Çerçeve Öğretim Programı’nda “Bebek” dersi altında çeşitli yapma bebek teknikleri eğitimi verilerek devam etmektedir (MEB, 2011, s.10).

Toplumun gereksinim duyduğu bilgi, görgü, beceri ve yeterlik düzeyine sahip yetişkinler toplumu oluşturma (Duman, 2007, s. 37) amacı güden halk eğitim merkezlerinde de yapma bebek konusunda kursiyerlere eğitimler düzenlenmektedir. El Sanatları programında içerisinde yer alan tel bebek, hamur bebek, taş bebek, kitre bebek, kitre bebek giysisi, kalıpla dolgu oyuncak-bebek, Soğanlı bebekleri, Damal bebek ve Fadime bebek ile ilgili modüllerin olduğu kurslar sunulmaktadır. Bu modüller de kursiyerlere; tel, taş ve hamur bebek, kitre bebek, kitre bebek giysisi, kalıpla dolgu oyuncak-bebek, Soğanlı bebekleri, Damal bebek giysisi ve Fadime bebek yapımı yeterliklerini kazandırmak amaçlanmaktadır (MEB, 2011, s. 33).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu araştırma Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde yapılmakta olan yapma bebeklerin durumunu belirlemeye yönelik alan araştırması niteliğinde betimsel bir araştırmadır. Ayrıca konu ile ilgili literatür taranarak araştırmayı destekleyecek ayrıntılı bilgiler toplanmıştır. Araştırmanın temel bilgi toplama araçlarını bilgi formları ve anket tekniği oluşturmuştur. Konu ile ilgili fotoğraflama yoluyla da bulgular belgelenmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada öncelikli olarak araştırma konusu olan folklorik yapma bebekçilik ile ilgili alan yazını taranmıştır. Alan araştırması olan bu çalışmada yöreye gidilerek, ilçede yapma bebekçilik faaliyetleri sürdüren kurum, kuruluş ve kişilerle görüşülerek yöredeki yapma bebek kursları ziyaret edilmiş, yarı yapılandırılmış görüşme formları ile bilgiler toplanmıştır. Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebekçilik ile uğraşan kişilere ulaşılarak anket formu oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Yöreye ait geleneksel giysiler, yörede yaşayan yaşlılar ve geleneksel giysilerini giymeyi sürdüren yöre halkı ile görüşülmüş ayrıca müzedeki eski örnekler incelenerek, gözlem formlarına aktarılarak, geleneksel giysiler hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Araştırmada bu konuda eğitim veren kurslara gidilerek yapma bebek yapımında kullanılan araç-gereçler, yapım aşamaları yerinde gözlemlenerek kaydedilmiş, üretim aşamaları uygulanarak bebek üretimi gerçekleştirilmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, folklorik yapma bebekler ve folklorik yapma bebekçilikle uğraşanlar oluştururken örneklemini ise; Malatya Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebekçilik eğitimi veren Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi, Yeşilyurt Kültür Sanat Merkezi ve Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği'nin düzenlediği kurslara katılan ve evinde bu iş ile uğraşan bireylerden ulaşılabilen kişiler ve ulaşılabilen folklorik yapma bebekler oluşturmaktadır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket ve gözlem formu kullanılmıştır.

Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebek işi ile uğraşan bireylerin durumlarını belirlemek ve yöresel giysiler ile ilgili bilgilerini tespit etmek amacıyla 27 sorudan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Hazırlanan anketler, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde bulunan 90 kişiye uygulanmıştır. Anketlerden elde edilen veriler ile tablolar oluşturularak, bilgiler yorumlanmıştır.

Diğer veri toplama kaynağı olan gözlem formlarında; Malatya ili Yeşilyurt ilçesine ait ellerinde yöresel giysi bulunan kişi ve kurumlarla görüşülerek 17 adet ayrıca, ilçede folklorik yapma bebek yapan kişiler ile görüşerek 22 adet gözlem formuna yer verilmiştir.

Gözlem formlarında ürünler fotoğraflama yoluyla belgelenmiş ve her bir giyim elemanı için gerekli olan bilgiler detaylandırılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Anketlerden elde edilen bulgular, düzenlenmiş çizelgeler haline getirilerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4.1. Malatya İli Yeşilyurt İlçesi Folklorik Yapma Bebek Kursları Hakkındaki Bulgular

Kadınların kendi imkânları ile üretip turistlere pazarladıkları yapma bebekler, kültürümüzün devam ettirilmesindeki öneminin anlaşılması, kadınların boş zamanlarını değerlendirmeleri ve ek gelir elde etmelerini sağlaması bakımından dikkat çekmiştir. Belediye ve halk eğitim merkezleri bünyesinde kurslar düzenlenmeye başlanmış ve kadınlar bu alana yönlendirilmiştir.

Yeşilyurt ilçesinde de, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi, Yeşilyurt Belediyesi Kültür Sanat ve Merkezi ve Yeşilyurt Girişimci Kadınlar Derneği'nde “Yapma Bebek” kursları düzenlenmektedir. İlçede iki farklı tip folklorik yapma bebeğin yapılmasına devam edilmektedir. Bunlar “Aşhan Bacı” ile “Azet Bacı ve Hamdi Dayı” folklorik yapma bebekleridir.

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin öğretimi, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi ile Yeşilyurt Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi'nin düzenlediği kurslarda gerçekleştirilmektedir. Bu merkezlerde açılan “Bez Bebek” isimli kurslar, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi'nde 2009 yılında, Yeşilyurt Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi'nde ise 2015 yılında başlamıştır. Kurslara her yaşta ve her eğitim düzeyinden bireyler katılabilmektedir. Kayıt için; gerekli bilgiler form aracılığıyla elde edilerek sınıfların oluşturulması sağlanmaktadır. Atölye kapasitesine göre kursiyer sayısı belirlenmektedir.

Eğitimler, hafta içi 3 gün 3 ders saati, sabah ya da öğleden sonra verilmektedir, programın toplam süresi (112 saat) ve kursiyerlerin devam durumuna göre gün ve saat ayarlanabilmektedir. Kursiyerlerin taleplerine göre kurslar hafta sonu da düzenlenmektedir.

Kurslara devam zorunluluğu vardır, kursun 1/5'i kadar devamsızlık yapan kursiyerlerin kaydı silinmekte, kursu başarıyla tamamlayan kursiyerlere ise, MEB tarafından onaylı “Kurs Bitirme Belgesi” verilmektedir.

Kurs merkezleri, el sanatları, resim, heykel, ebru, mefruşat, ahşap boyama, giyim gibi birçok alanda, atölyeler aracılığı ile hizmet vermekte ve merkezlerin ihtiyaçları, giderleri belediyeler tarafından karşılanmaktadır. Kurs öğretmenleri, Halk Eğitim Merkezi tarafından usta öğretici olarak görevlendirilmektedir. Kurs merkezlerine ulaşım rahat ve kolaydır.

Eğitimlerde, “Aşhan Bacı” folklorik yapma bebeklerinin yapımında kullanılan malzemeler kursiyerler tarafından getirilmektedir. Atölyelerde hali hazırda bulunan dikiş makinesi, silikon tabancası, baskı tahtası, dikiş malzemeleri gibi araç-gereçler ortak kullanılmaktadır. Yapma bebeğin, baş kısmının yapımı zahmetli ve uzun zaman almasından dolayı beden iskeleti geçirilmiş ‘baş kısmı’ kurs merkezleri tarafından temin edilmektedir. Bedenin oluşturulması için öğreticilerin hazırlamış olduğu küçültülmüş beden kalıbı, giysileri için yine öğreticilerin hazırlamış olduğu küçültülmüş beden kalıpları kullanılmaktadır.

Kurslarda, Aşhan Bacı yapma bebekleri şu şekilde yapılmaktadır: Aşhan Bacı bebeklerine polyester dökümden oluşturulan başa, galvanizli telleri ile beden, kol ve bacak iskeleti yerleştirilmektedir. Silikon dolgu maddesi ile doldurulmuş beyaz kumaştan beden giydirilmesi ile bebeğin genel hatları belirlenmiştir. Yüzü için akrilik boyadan kaşları, gözleri ve dudakları dikkatlice çizilmektedir. Elleri için ayrı ayrı flaster sarılmış beş parmak monte edilirken ayakları silikon dolgu maddesi ile etlendirilip flaster ile sarılmaktadır.

Şekil 18. Aşhan Bacı bebeği atölye çalışmaları. [Cevdet Bozdağ'ın Fotoğrafları]. (2013-2015). Cevdet Bozdağ'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv, Mabeşem, Malatya.

Yörede açılan kurslarda üretilen Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin boyu: 38 cm, kol uzunluğu: 40 cm, baş çapı: 14 cm boyutlarındadır. Üretilen bütün “Aşhan bacı” folklorik yapma bebeklerinin boyutları aynıdır, değişim göstermemektedir.

Şekil 19. Aşhan Bacı bebeği atölye çalışmaları. [Cevdet Bozdağ'ın Fotoğrafları]. (2013-2015). Cevdet Bozdağ'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv, Mabeşem, Malatya.

Kurs merkezlerinde kursiyerler tarafından üretilen her üç Aşhan Bacı yapma bebeğinden bir tanesi kurs merkezine kalmaktadır. Bu folklorik yapma bebekler, kurs merkezlerinin teşhir alanlarında ve atölyelerde sergilenmektedir.

Belediyeler ve halk eğitim merkezlerinin düzenlemiş olduğu kurslarda üretilen ürünler yıl sonunda, “El Emeği Göz Nuru” sergisinde, halkın beğenisine sunulmaktadır. Aynı zamanda üretilen ürünlerin satışına da imkân sağlanmaktadır.

Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin öğretimi ise, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği tarafından düzenlenen kurslar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Dernek bünyesinde 2009 yılında başlayan kurslara her yaştan ve eğitim düzeyinden, derneğe üye olan ya da olmayan, bu işe merak duyan yöre kadınları katılmaktadır.

Eğitimler, hafta içi, her gün, öğreticilerin ve kursiyerlerin uygun olduğu zamanlar göz önüne alınarak verilmektedir. Kursa devam zorunluluğu yoktur. Dernekte, yapma bebek, sepet örücülüğü ve giyim kursları düzenlenmekte ve derneğin ihtiyaçları, giderleri hayırseverler tarafından karşılanmaktadır. Kurs öğreticileri, folklorik yapma bebek yapımı konusunda tecrübeli ve eli bu işe yatkın dernek üyeleri arasından seçilmektedir. Kurs yerine ulaşım kolaydır.

Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin yapımında kullanılan malzemeler kursiyerler tarafından karşılanmaktadır. Atölye de hali hazırda bulunan dikiş makinesi,

silikon tabancası, dikiş malzemeleri gibi araç-gereçler ortak kullanılmaktadır. Yapma bebeğin bedeninin oluşturulması için öğreticilerin hazırlamış olduğu küçültülmüş beden kalıbından yararlanılmakta, giysilerin dikimi ise, üreticilerin el becerisine dayanmaktadır.

Kurslarda, Azet Bacı ile Hamdi Dayı figürleri şu şekilde yapılmaktadır: Nişasta ve ağaç tutkalı karışımından yapılan hamur baş, boyun kısmından galvanizli telden yapılmış iskelete yerleştirilmektedir. Üzerine silikon dolgu maddesi ile doldurulmuş beyaz kumaştan dikilen beden giydirilmektedir. Baş kısmının kurumasından sonra boyama işlemine geçilir, yüz hatları renkli kalemler ile çizilmektedir. Bebeğin el ve ayak yapımı için nişasta ve ağaç tutkalı karışımından küçük parçalar koparılarak, elle şekil verilmektedir.

Şekil 20. Azet Bacı ve Hamdi Dayı bebekleri atölye çalışmaları. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Yörede açılan kurslarda üretilen Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin boyutları isteğe göre farklılık gösterebilmektedir. Dernek bünyesinde üretilen bütün ürünler dernekte sergilenmektedir. Burada sergilenen ürünlerin satışına da imkân sağlanmaktadır. Satışı yapılmış, folklorik yapma bebekten elde edilen ücret folklorik yapma bebek üreticisine verilmektedir.

Yörede açılan kurslarda üretilen Aşhan Bacı ve Azet Bacı ile Hamdi Dayı yapma bebeklerinde Malatya'nın geleneksel giysilerinden; küllük (tepelik), oyalı tülbent, içlik, üç etek, yelek, bervanik önlük, kuşak, örgü çorap ve yemeni aslına sadık kalacak biçimde folklorik yapma bebeklerin boyutlarına uygun bir biçimde küçültülerek, dikim işlemleri yapılmaktadır.

Yörede açılan kurslarda üretimi yapılan folklorik yapma bebeklere, seçilen konuya uygun dekor çalışmaları yapılmaktadır. Bebekler, ayakta, oturur durumda ve iş yapar pozisyonda kullanılabilirlerdir.

4.2. Anket Formundan Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebek faaliyetiyle ilgilenen kişilere uygulanan anket aracılığı ile elde edilen verilere dayalı yapılan analizlere ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

4.2.1. Folklorik Yapma Bebekçilik Kurslarına Katılanlar Hakkındaki Bilgiler

4.2.1.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Cinsiyet ve Medeni Durumları

Araştırma kapsamına alınan 90 kişiden; 89'unun kadın, 1'inin ise erkek olduğu tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile çoğunlukla kadınların uğraştığı görülmektedir. Kadınların merak duygusu, beceri edinme isteği, sosyalleşme, boş zamanlarını değerlendirme ve maddi gelir elde etme arzuları bu işe yönelmelerini sağlamaktadır. Araştırma kapsamına alınanların 50 kişisi evli, 40 kişisi bekârdır.

4.2.1.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaş Aralıkları

Araştırma kapsamına alınan kişilerin yaş durumları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1
Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaş Aralıkları

Yaş aralıkları	Kişi sayısı
15-25	20
26-35	24
36-45	23
46-55	20
56-65	3

n=90

Tablo 1 incelendiğinde; araştırma kapsamına alınan kişilerden; 20 kişinin 15-25 yaş, 24 kişinin 26-35 yaş, 23 kişinin 36-45 yaş, 20 kişinin 46-55 yaş ve 3 kişinin 56-65 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kadınların çoğunlukla 15-55 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Folklorik yapma bebekçilik değişik materyaller bir araya getirilerek yapılan zevkli bir uğraş olmasından dolayı her yaştan bireye hitap ettiği söylenebilir.

4.2.1.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Öğrenim Durumları

Araştırmaya kapsamına alınan kişilerin öğrenim durumlarına ilişkin bilgiler Tablo 2' de sunulmuştur.

Tablo 2

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Öğrenim Durumları

Öğrenim Durumu	Kişi sayısı
Okuryazar	5
İlkokul	18
Ortaokul	2
Lise	40
Yüksekokul	25

n=90

Araştırma kapsamına alınan kişilerin öğrenim durumları değerlendirildiğinde, 5 kişinin okur-yazar, 18 kişinin ilköğretim mezunu ve 2 kişinin ortaokul mezunu, 40 kişinin lise mezunu ve 25 kişinin ise, yükseköğretim mezunu olduğu tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişilerin lise ve daha üzeri eğitime sahip oldukları görülmektedir. Kişilerin, kendilerini geliştirme, sertifika alma ve bunun sonunda bir meslek sahibi olmayı hedefledikleri sonucuna ulaşılmıştır.

4.2.2. Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetleri Hakkındaki Bilgileri

4.2.2.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımını Nereden Öğrendikleri

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik bebek yapımını nereden öğrendiklerine ilişkin bilgiler Tablo 3’ te sunulmuştur.

Tablo 3

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımını Nereden Öğrendikleri

	Kişi sayısı
Aileden	25
Arkadaşlardan	5
Kurstan	57
Diğer	3

n=90

Araştırma kapsamına alınanlardan 25 kişinin folklorik yapma bebek yapımını aileden, 5 kişinin arkadaşlarından, 57 kişinin kurslardan ve 3 kişinin diğer yollarla öğrendikleri tespit edilmiştir. Bu iş ile uğraşan kişilerin büyük çoğunluğunun bu işi kurslardan öğrendiği görülmektedir. Aileden öğrenen kişilerin çocukluklarında annelerinin kendilerine yaptıkları, oyuncak olarak kullanılan folklorik yapma bebekler sayesinde bu işi öğrendikleri, diğer yollarla folklorik yapma bebek yapımını öğrenen bireylerin ise, ellerindeki folklorik yapma bebek örneklerinden bakarak kendi çabaları ile öğrendikleri saptanmıştır.

4.2.2.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliği Devam Ettirme Süreleri

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebekçiliği devam ettirme sürelerine ilişkin veriler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliği Devam Ettirme

Süreleri

Süre	Kişi sayısı
0-1 yıl	40
2-4 yıl	26
5-7 yıl	7
8-10 yıl	6
13 ve üzeri	4
Çocukluğumdan beri	7

n=90

Araştırma kapsamına alınan kişilerden; 40 kişinin 1 yıl ve 1 yıldan daha az süredir, 26 kişinin 2-4 yıl, 7 kişinin 5-7 yıl, 6 kişinin 8-10 yıl, 4 kişinin ise 13 yıldan fazla süredir folklorik yapma bebek işi ile uğraştıkları ve 7 kişinin ise, çocukluğundan beri folklorik yapma bebekçilikle uğraştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Folklorik yapma bebekçilikle uğraşan kişi sayısının artmasında son yıllarda yörede açılan kursların etkili olduğu görülmektedir. Çocukluğundan beri folklorik yapma bebek yapan kişilerin, annelerinden bu işi öğrendikleri ve zamanla tecrübe kazandıkları anlaşılmaktadır.

4.2.2.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Bebekçilik Faaliyetlerini Nerede Sürdürdükleri

Araştırma kapsamına alınan 45 kişinin atölyelerde, 21 kişinin ise evde folklorik yapma bebek faaliyetini sürdürdükleri görülmektedir. Kişilerin çoğunluğunun folklorik yapma bebek kurslarına katılmasının, kursların ev dışı sosyalleşme ortamı sağlaması ve atölyelerde rahat çalışma ortamı olmasından dolayı olduğu söylenebilir. Ev ortamından uzaklaşan kişilerin stresleri azalmakta, kendilerine olan güvenleri artmaktadır. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişiler, kurslardan bilgiler ile bebek yapımını evlerde de sürdürmektedirler. Bu kişiler, evde daha rahat çalışabildikleri ya da ev ortamından uzaklaşmadıkları için bu faaliyetleri evde devam ettirmektedirler.

4.2.2.4. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerini Yoğunlaştırdıkları Mevsim Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebekçilik faaliyetlerini yoğunlaştırdıkları mevsim durumu ile ilgili sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerini Yoğunlaştırdıkları Mevsim Durumu

Mevsimler	Kişi sayısı
İlkbahar	3
Yaz	19
Sonbahar	4
Kış	34
Her mevsim	30

n=90

Tablo 5'te görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan kişilerden; 3'ünün ilkbaharda, 19'unun yaz mevsiminde, 4'ünün sonbaharda, 34'ünün kış mevsiminde ve 30'unun ise her mevsim folklorik yapma bebek işi ile uğraştığı tespit edilmiştir. Bu iş ile uğraşan kadınların, çoğunluğunun evli olması zamanlarının büyük bir kısmını çocukların bakımı, ev işleri gibi işler için ayırdıklarından folklorik yapma bebek işini sürekli yapamadıkları saptanmıştır. Yaz aylarında da kayısı işleri ile ilgilendiklerinden dolayı çalışmalarını kış mevsiminde yoğunlaştırdıkları görülmektedir.

4.2.2.5. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliğe Günlük Ayırdıkları Zaman Miktarı

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebekçiliğe günlük ayırdıkları zaman miktarı ile ilgili sonuçlar Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçiliğe Günlük Ayırdıkları Zaman Miktarı

Süre	Kişi sayısı
1-2 saat	37
3-4 saat	23
5-6 saat	23
7-8 saat	3
Günlük çalışmıyorum	7

n=90

Tablo 6’da görüldüğü gibi; günde 1-2 saat çalışan 37 kişi, 3-4 saat çalışan 23 kişi, 5-6 saat çalışan 20 kişi, 7-8 saat çalışan 3 kişi olduğu ve 7 kişinin ise bu işe her gün zaman ayıramadığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerin, günlük diğer işlerinden arta kalan kısımlarında boş zamanlarını değerlendirmek için bu iş ile uğraştıkları tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebekçilik işine günlük 1-4 saat arası zaman ayıran kişilerin, sadece kurslarda çalışma imkânı bulan kişiler olduğu, evlerde bu işe devam edenlerin, bu işe daha uzun zaman ayırma fırsatı olduğu görülmektedir.

4.2.2.6. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetinde Dinlenme Araları Verme Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebekçilik faaliyetinde dinlenme araları verme durumları ile ilgili sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetinde Dinlenme Araları Verme Durumu

	Kişi sayısı
1 kere 10-30 dk	23
2 kere 10-30 dk	33
3 kere 10-30 dk	8
4 kere 10-30 dk	8
5 kere 10-30 dk	2
Dinlenme arası vermiyorum	16

n=90

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan kişilerden; 23’ünün 1 kere 10-30 dk., 33’ünün 2 kere 10-30 dk., 8’inin 3 kere 10-30 dk., 8’inin 4 kere 10-30 dk., 2’sinin 5 kere 10-30 dk. dinlenme molası verdiği ve 16 kişinin ise dinlenme molası vermediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu iş ile uğraşan kişilerin, çalışmalarını yoğunlukla el işçiliği ile yaptıklarından, beden ve göz sağlığı için dinlenme molalarına ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Kişilerin, yaş durumları, motivasyonları ve bu iş için ayırdıkları zaman miktarı mola verme sürelerini belirlemektedir.

4.2.2.7. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Günlük Folklorik Yapma Bebek Üretimi

Araştırma kapsamına alınan kişilerin günlük folklorik yapma bebek üretimine ilişkin sonuçlar Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Günlük Folklorik Yapma Bebek Üretimi

	Kişi sayısı
1 bebek	45
2 bebek	15
3 bebek	3
3 ve fazlası	3
Tamamlayamam	24

n=90

Araştırma kapsamına alınan kişilerden; 45 kişinin günde 1 bebek, 15 kişinin 2 bebek, 3 kişinin 3 bebek ve yine 3 kişinin 3’den daha fazla yapma bebeği bir günde tamamladığı, 24 kişinin ise; bir günde bir bebeği tamamlayamadığı tespit edilmiştir. Kişilerin, el becerilerine ve ayırdıkları zamana göre ürettikleri folklorik yapma bebeklerin sayısı da değişim göstermektedir. Üretilen folklorik yapma bebekte kullanılan model, giysi gibi unsurlar yapma bebeği bitirme süresini belirlemektedir.

4.2.2.8. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Bebeği Tamamlama Süreleri

Araştırma kapsamına alınan kişilerin bir bebeği tamamlama sürelerine ilişkin sonuçlar Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Bebeği Tamamlama Süreleri

Süre	Kişi sayısı
1-3 saat	13
4-6 saat	6
1-2 gün	31
3-4 gün	26
1 hafta	14

n=90

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan 13 kişinin 1-3 saatte, 6 kişinin 4-6 saatte, 31 kişinin 1-2 günde, 26 kişinin 3-4 günde ve 14 kişinin ise 1 haftada bir bebeği tamamlayabildiği tespit edilmiştir. Kişilerin folklorik yapma bebek işine ayırdıkları zamana göre bebeği tamamlama süreleri değişmektedir.

4.2.2.9. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Folklorik Yapma Bebeklerde Geleneksel Giysi Kullanma Durumları

Araştırma kapsamına alınan kişilerden; 85 kişi ürettikleri folklorik yapma bebeklerde geleneksel giysileri kullandığı, 5 kişinin ise geleneksel giysileri kullanmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilerin büyük çoğunluğu folklorik giysileri folklorik yapma bebeklerinde kullanmayı tercih ettiği, kullanmak istemeyenlerin ise, geleneksel giysili folklorik yapma bebeklerden farklı olan bebekler üretme isteği ile geleneksel giysiler yerine gelinlik, elbise, pantolon, hırka, şapka gibi kendi zevklerine uygun giyim elemanları kullanmaktadırlar.

4.2.2.10. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Folklorik Yapma Bebeklerde Kullandıkları Yöresel Giysiler

Araştırma kapsamına alınan kişilerin ürettikleri folklorik yapma bebeklerde kullandıkları yöresel giysilerle ilgili analiz sonuçları Tablo 10’da sunulmuştur.

Tablo 10

*Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Folklorik Yapma Bebeklerde
Kullandıkları Yöresel Giysiler*

Yöresel Giysiler	Kullanan kişi sayısı	Kullanmayan kişi sayısı
Şalvar	83	7
Kuşak	72	18
Tülbent	81	9
Çorap	67	23
Yemeni	58	32

n=90

Tablo 10’da araştırma kapsamına alınan 83 kişinin folklorik yapma bebeklerinde şalvar kullanırken, 7 kişinin şalvar kullanımını tercih etmediği görülmektedir. 72 kişi kuşak kullanırken, 18 kişi kuşak kullanmamaktadır. 81 kişi tülbent kullanırken, 9 kişi kullanmamaktadır. 67 kişi çorap kullanırken, 23 kişi çorabı folklorik yapma bebeklerinde kullanmamaktadır. 58 kişi bebeklerin yapımı esnasında yemeni kullanırken 32 kişi folklorik yapma bebek yapımı esnasında yemeni kullanmadığı tespit edilmiştir. Kişilerin, giysilerin unutulmamasını ve yörenin tanıtımına sağladığı katkıdan dolayı geleneksel giysileri kullanmayı tercih ettikleri saptanmıştır.

4.2.2.11. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebeklerde Kullandıkları Malzemeler

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebeklerde kullandıkları malzemeler ile ilgili sonuçlar Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 11

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebeklerde Kullandıkları

Malzemeler

Malzemeler	Kullanan kişi sayısı	Kullanmayan kişi sayısı
Boyalar	70	20
Kumaş parçaları	86	4
Dantel ve oyalar	65	25
Pul ve boncuklar	51	39
Yün ip	71	19
Dikiş malzemeleri	75	15
Deri	66	24
Tel	83	7

n=90

Tablo 11’de araştırma kapsamına alınanlardan 83 kişinin tel, 86 kişinin kumaş parçaları, 65 kişinin dantel ve oyalar, 51 kişinin pul ve boncuklar, 71 kişinin yün iplik, 75 kişinin dikiş malzemeleri, 66 kişinin deri ve 70 kişinin boya malzemelerini kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu iş ile uğraşan kişilerin, yapacakları folklorik yapma bebek modeline uygun malzemeleri kullandıkları gözlemlenmiştir.

4.2.2.12. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımında Kullanılan Malzemeyi Temin Etmekte Yaşadığı Güçlük Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 21 kişinin folklorik yapma bebek yapımında kullanılan malzemeyi temin etmekte güçlük yaşadığı, 69 kişinin ise güçlük yaşamadığı tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişilerin genel olarak ücretli bir işte çalışmadıkları için maddi olarak malzemelerin alımında sıkıntı yaşadıkları, artık kumaşların terzilerden ya da kumaşçılardan alınarak folklorik yapma bebeklerin yapım maliyetleri düşürülmeye çalışılmaktadır.

4.2.2.13. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Yapımında Kullandıkları Atölyelerin Yeterlilik Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 68 kişi folklorik yapma bebek yapımında kullandıkları atölyelerin yeterli durumda olduğunu, 22 kişi ise atölyelerin yetersiz durumda olduğunu belirtmiştir. Kişilerin, atölyelerde rahat çalışma ortamı, araç-gereç ve malzeme çeşitliliği, ikram, sohbet ortamı, müzik konularında beklentilerinin olduğu gözlemlenmiştir.

4.2.2.14. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Folklorik Yapma Bebeklere Destek Veren Kurum ve Kuruluş Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 25 kişi ürettikleri folklorik yapma bebeklere kurum ve kuruluşların yeterli desteği verdiğini, 65 kişinin ise kurum ve kuruluşların yeterli desteği vermediğini belirtmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişiler kendi imkânlarının yanı sıra özellikle kamu desteği alarak ürettikleri folklorik bebeklerden daha fazla gelir elde etmeyi istedikleri gözlemlenmiştir.

4.2.2.15. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Yaşadığı Yöreye Ait Geleneksel Giysili Folklorik Yapma Bebeklerin Tanıtımının Yeterliliği

Yaşadığı yöreye ait geleneksel giysili folklorik yapma bebeklerin tanıtımını yeterli bulan 37 kişi, yeterli bulmayan 53 kişi bulunmaktadır. Kişiler, özellikle kamu desteği ile ürettikleri folklorik yapma bebeklerin tanıtımlarının yapılarak folklorik yapma bebeklere olan ilginin artmasını istemektedirler.

4.2.3. Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyetlerinin Pazarlanması ve Elde Edilen Gelirle İlgili Bilgiler

4.2.3.1. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ürettikleri Folklorik Yapma Bebeklerin Pazarlanmasında Sıkıntı Yaşama Durumları

Araştırma kapsamına alınan kişilerin, ürettikleri folklorik yapma bebeklerin pazarlanmasında 71 kişinin sıkıntı yaşadığı, 19 kişinin ise sıkıntı yaşamadığı tespit edilmiştir. Sipariş üzerine ya da sergilerde, kursların ziyaret edilmesinde, üreticilerin

anlaştığı kayısı satışı yapan dükkânlarda ve internet ortamında pazarlaması yapılan folklorik yapma bebeklerin satışı kısıtlı olmaktadır. Kişilerin ürettikleri folklorik yapma bebekleri pazarlamada yaşadıkları zorluklar nedeniyle satış alanlarının artması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle, kişilerin ürettiği folklorik yapma bebek karşılığında aldığı ücret, üreticileri motive ederek, bu işin yaygınlaşmasına neden olacaktır.

4.2.3.2. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ailelerinin Ana Geçim Kaynakları

Araştırma kapsamına alınan kişilerin ailelerinin ana geçim kaynakları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Ailelerinin Ana Geçim Kaynakları

	Kişi sayısı
Tarım	15
Ücretli (İşçi, memur, emekli)	55
Serbest meslek	17
Folklorik yapma bebekçilik	3

n=90

Tablo 12’de araştırma kapsamına alınan kişilerinden; 55’inin ücretli, 17’sinin serbest meslek, 15’inin tarım ve 3’ünün de folklorik yapma bebekçiliğin ana geçim kaynağı olduğu tespit edilmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişiler, belli bir ücret ile geçimlerini sürdüren ailelerine, ek gelir sağlayarak destek olmaya çalışmaktadırlar.

4.2.3.3. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Folklorik Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücret

Araştırma kapsamına alınan kişilerin bir folklorik yapma bebek karşılığında elde ettikleri ücret ile ilgili analiz sonuçları Tablo 13’te sunulmuştur.

Tablo 13

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Bir Folklorik Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücret

	Kişi sayısı
20-30 ₺	42
40-50 ₺	27
60-70 ₺	12
Satmıyorum	9

n=90

Tablo 13'te araştırma kapsamına alınanlardan, 9 kişi ürettikleri folklorik yapma bebekleri satmadıklarını, 42 kişi 20-30 ₺'ye, 27 kişi 40-50 ₺'ye, 12 kişi ise, 60-70 ₺'ye sattığını belirtmiştir. Üretilen folklorik yapma bebeklerde kullanılan malzeme, harcanan süre ve emeğe göre fiyat belirlenerek satışı gerçekleştirilmektedir. Folklorik giysili yapma bebeğin satışından elde edilen ücret, bebeği üreten kişiye verilmektedir.

4.2.3.4. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Alma Zamanları

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, folklorik yapma bebek karşılığında elde ettikleri ücreti, 18 kişinin sipariş bitince, 69 kişinin ise ürettikleri folklorik yapma bebek satılınca ücretini aldığı tespit edilmiştir. Kişiler, çalışmalarının ücretlerini bizzat sipariş veren ile yaptıkları görüşmelerde belirleyerek, sipariş işi bittiğinde nakit olarak almaktadırlar. Satışa çıkarılmış folklorik yapma bebeklerin ise satışı gerçekleştirildiğinde ücreti üreticiye verilmektedir.

4.2.3.5. Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Harcama Alanları

Araştırma kapsamına alınan kişilerin folklorik yapma bebek karşılığında elde ettikleri ücreti harcama alanları ile ilgili analiz sonuçları Tablo 14'te sunulmuştur.

Tablo 14

Araştırma Kapsamına Alınan Kişilerin Folklorik Yapma Bebek Karşılığında Elde Ettikleri Ücreti Harcama Alanları

	Kişi sayısı
Eşime veririm	4
Çocuklarıma veririm	9
Evin masrafları için kullanırım	48
Çeyiz yapmak için kullanırım	5
Diğer	24

n=90

Tablo 14’te araştırma kapsamına alınan kişilerinden, 4 kişinin folklorik yapma bebek karşılığında aldığı ücreti eşine verdiği, 9 kişinin çocuklarına verdiği, 48 kişinin evin masrafları için kullandığı, 5 kişinin çeyiz yapmak için kullandığı ve 24 kişinin ise diğer alanlarda kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Kişiler aldıkları ücretleri en çok mutfak masrafları için harcadıkları, çocuklarına okul harçlığı olarak verdikleri ya da günlük harcamalar için kullandıkları tespit edilmiştir. Aldığı ücreti kendilerine ya da çocuklarına çeyiz yapmak için kullanan kişiler, ürettikleri folklorik yapma bebekler satıldıkça çeyiz hazırlıklarını tamamlamaktadırlar.

4.2.3.6. Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyeti İle İlgilenen Kişilerin Sosyal Güvence Durumu

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 74 kişinin sosyal güvencesinin olduğu, 16 kişinin ise sosyal güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir.

4.2.3.7. Folklorik Yapma Bebekçilik Faaliyeti İle İlgilenen Kişilerin Hangi Sosyal Güvenlik Kurumuna Bağlı Oldukları

Araştırma kapsamına alınan kişilerin 74’ü anne, baba ve eşlerinden dolayı SGK’ya bağlı sosyal güvencelerinin olduğunu, 16’sının ise özel sosyal güvencelerinin ya da sosyal güvencelerinin olmadığını belirtmiştir.

4.3. Malatya Geleneksel Kadın ve Erkek Giyimi

4.3.1. Yöresel Giysi Bilgi Formları

Geleneksel özellik taşıyan giysi ve giysi parçalarıyla ilgili kaynak kişi, malzeme, teknik, renk gibi özellikleri belirlemeye yönelik 17 adet örnek ayrı ayrı fotoğraflanarak bilgi formları aracılığıyla verilmiştir.

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 1

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Tepelik

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Tepelik

Kaynak Kişi / Kurum: Malatya Beşkonaklar Etnografya Müzesi

Kullanılan Malzeme: Gümüş

Kullanılan Renk: Gri

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 2

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Şapka

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Köşeli şapka

Kaynak Kişi / Kurum: Hamdi Karakütük

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Siyah

İnceleme Tarihi: 22.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 3

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanının Adı: Tülbent

Giysi Elemanının Yöresel Adı: İzar

Kaynak Kişi / Kurum: Sevilay Taşçı

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma, tığ oyası

Kullanılan Renk: Beyaz

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 4

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Tülbent

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Dolak

Kaynak Kişi / Kurum: Ayşe Küçük

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma, tığ oyası

Kullanılan Renk: Bej kumaş üzerine kırmızı, kahverengi, bej çiçek, yeşil yaprak ve dallar, bej tığ oyası

İnceleme Tarihi: 18.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 5

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanının Adı: Ehlam

Giysi Elemanının Yöresel Adı: Ehlam

Kaynak Kişi / Kurum: Yeter Karakütük

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Siyah, beyaz

İnceleme Tarihi: 15.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 6

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Yelek

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Örgü yelek

Kaynak Kişi / Kurum: Sevilay Taşçı

Kullanılan Malzeme: Yün iplik, düğme

Kullanılan Renk: Pembe

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 7

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Saat

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Köstekli Saat

Kaynak Kişi / Kurum: Hamdi Karakütük

Kullanılan Malzeme: Gümüş

Kullanılan Renk: Gri

İnceleme Tarihi: 15.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 8

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Kuşak

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Kuşak

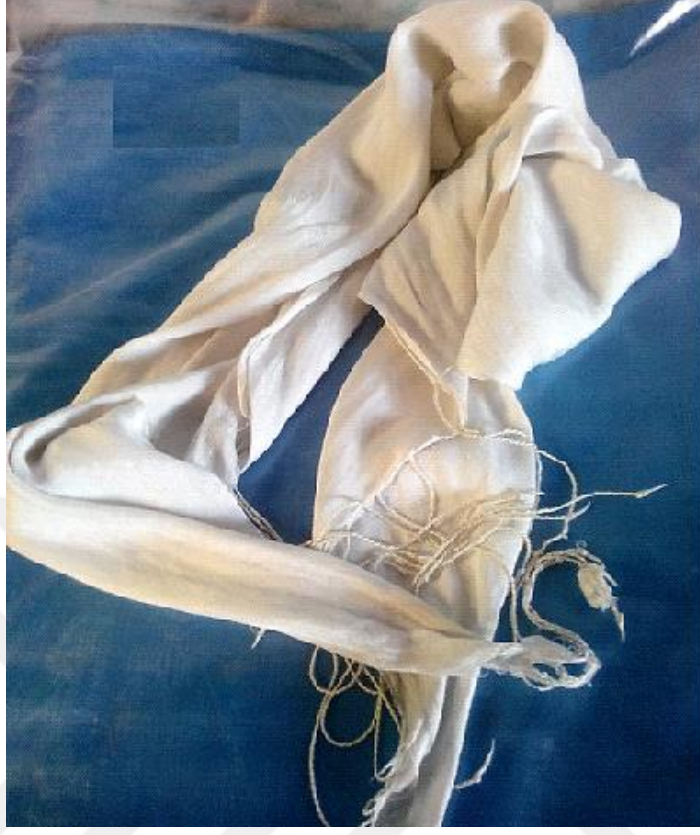
Kaynak Kişi / Kurum: Malatya Beşkonaklar Etnografya Müzesi

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Kırmızı, sarı, lacivert, mavi, yeşil

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 9

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Kuşak

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Puş

Kaynak Kişi / Kurum: Hamdi Karakütük

Kullanılan Malzeme: İpek dokuma

Kullanılan Renk: Beyaz

İnceleme Tarihi: 22.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 10

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Elbise

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Zıbn

Kaynak Kişi / Kurum: Fatma Karakütük

Kullanılan Malzeme: Kadife dokuma

Kullanılan Renk: Kahverengi zemin üzerine beyaz çiçek

İnceleme Tarihi: 18.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 11

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Önlük

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Önlük

Kaynak Kişi / Kurum: Cevdet Bozdağ

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Siyah zemin üzerine beyaz baskı

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 12

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Şalvar

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Şalvar

Kaynak Kişi / Kurum: Fatma Karakütük

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Siyah üzerine kırmızı, kahverengi, sarı çiçek

İnceleme Tarihi: 15.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 13

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Şalvar

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Şalvar

Kaynak Kişi / Kurum: Malatya Beşkonaklar Etnografya Müzesi

Kullanılan Malzeme: İpekli dokuma

Kullanılan Renk: Siyah ve kırmızı çizgili

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 14

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Etek

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Entari

Kaynak Kişi / Kurum: Ayşe Küçük

Kullanılan Malzeme: Pamuklu dokuma

Kullanılan Renk: Gri, siyah, sarı, beyaz

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 15

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Ayakkabı

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Yumurta topuk ayakkabı

Kaynak Kişi / Kurum: Hamdi Karakütük

Kullanılan Malzeme: Kösele deri

Kullanılan Renk: Siyah

İnceleme Tarihi: 15.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 16

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Çorap

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Yün Çorap

Kaynak Kişi / Kurum: Ayşe Küçük

Kullanılan Malzeme: Yün iplik, beş şiş

Kullanılan Renk: Krem ve mavi

İnceleme Tarihi: 18.05.2016

YÖRESEL GİYSİ BİLGİ FORMU

Örnek No: 17

Giysinin Bulunduğu İlçe: Yeşilyurt

Giysi Elemanın Adı: Çorap

Giysi Elemanın Yöresel Adı: Yün Çorap

Kaynak Kişi / Kurum: Ayşe Küçük

Kullanılan Malzeme: Yün iplik, beş şiş

Kullanılan Renk: Pembe ve siyah

İnceleme Tarihi: 10.04.2016

4.4. Malatya İli Yeşilyurt İlçesinde Yapılan Folklorik Yapma Bebek Çeşitlerine Yönelik Bulgular

4.4.1. Folklorik Yapma Bebek Bilgi Formları

Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde üretilmekte olan folklorik yapma bebek örnekleri kaynak kişi veya kurum teknik özellikler, yapma bebeğin cinsi, adı gibi nitelikleri bakımından 22 adet olmak üzere bilgi formlarında fotoğraflanarak verilmiştir.

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 1

Yapma Bebeğin Adı: Kayısı patığı yapan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 26.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 2

Yapma Bebeğin Adı: Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Tepelik, izar, içlik, üç etek, şalvar, kuşak, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekorlar

İnceleme Tarihi: 22.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 3

Yapma Bebeğin Adı: Yorgan köpüren Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 25.12.2015

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 4

Yapma Bebeğin Adı: Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Tepelik, izar, içlik, üç etek, kuşak, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekorlar

İnceleme Tarihi:16.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 5

Yapma Bebeğin Adı: Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Tepelik, izar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, düğme, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi:16.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 6

Yapma Bebeğin Adı: Beşik sallayan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 25.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 7

Yapma Bebeğin Adı: Ekmek yapan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 16.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 8

Yapma Bebeğin Adı: Köpük pestil yapan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, zıbın, yelek, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 22.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 9

Yapma Bebeğin Adı: Yün eğiren Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 22.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 10

Yapma Bebeğin Adı: Dam loğlayan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, zıbın, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (MabeSEM)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 25.12.2015

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 11

Yapma Bebeğin Adı: Saban süren Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, zıbın, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 25.12.2015

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 12

Yapma Bebeğin Adı: Yün eğiren Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, deri parçaları, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 16.01.2016

FOLKLORİK GIYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 13

Yapma Bebeğin Adı: Tandır ekmeği yapan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, deri parçaları, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 05.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 14

Yapma Bebeğin Adı: Yayık yapan Aşhan Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: Dolak, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi/Kurum: Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi (Mabesem)

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, deri parçaları, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 16.01.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 15

Yapma Bebeğin Adı: Ekmek açan Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 16

Yapma Bebeğin Adı: Kayısı patiği yapan Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzâr, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 17

Yapma Bebeğin Adı: Yorgan köpüren Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 18

Yapma Bebeğin Adı: Kayısı patiği yapan Azet Bacı ve Hamdi Dayı Bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, köşeli şapka, içlik, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 19

Yapma Bebeğin Adı: Ekmek açan Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 20

Yapma Bebeğin Adı: Dua eden Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 21

Yapma Bebeğin Adı: Kışlık odun taşıyan Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez Bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzâr, ehram, içlik, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

FOLKLORİK GİYSİLİ YAPMA BEBEK BİLGİ FORMU

Örnek No: 22

Yapma Bebeğin Adı: Ekmek yapan Azet Bacı bebeği

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez bebek

Kullanılan Geleneksel Giyim Elemanları: İzar, yelek, şalvar, çorap, yemeni

Kaynak Kişi / Kurum: Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği

Kullanılan Malzemeler: Kumaş parçaları, yün iplik, tığ oyası, dekor malzemeleri

İnceleme Tarihi: 14.04.2016

4.5. Yörede Yapılan Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereçler ve Yapım Aşamalarına Yönelik Bulgular

Yeşilyurt yöresinde üretilmekte olan Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı bebeklerinin yapımında kullanılan araç-gereçler ve folklorik yapma bebeklerin yapım aşamaları detaylı bir şekilde verilmiştir.

4.5.1. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereçler ve Yapım Aşamaları

4.5.1.1. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araçlar

- Dikiş makinesi
- Dikiş iğnesi
- Toplu iğne
- Makas
- Pense
- Örgü şişi
- Düz ve rulo boya fırçaları
- Elektrikli matkap
- Spiral makinesi
- Mini fırın
- Merdana
- Maket Bıçağı
- Baskı Kalıbı

Şekil 21. Baskı kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

- Heykel kalemleri

Şekil 22. Heykel kalemleri. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

4.5.1.2. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Gereçler

- Çeşitli kumaşlar (kutni, çiçekli pazen, kareli dokuma gibi)
- Elyaf (Silikonize) dolgu maddesi
- Dikiş iplikleri
- Tükenmez kalem
- Karton
- Deri parçaları
- Flaster (Ten rengi)
- Çeşitli renklerde yün iplik
- Düz lastik
- Akrilik Boya
- Alüminyum Folyo
- Vazelin krem
- Soğuk Silikon
- Sıcak Silikon
- Cam boyası
- Galvanizli Tel
- Polyester
- Polimer Kil (Heykel Kili)

Şekil 23. Polimer kil. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

- RTV 2 Kalıp Silikonu + Katalizörü

Şekil 24. RTV2 ve katalizörü. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

4.5.1.3. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebeklerinin Yapım Aşamaları

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin yapım aşamaları; baş ve beden iskeletinin oluşturulması, yüzün boyanması, bedenin oluşturulması, el ve ayakların yapımı, saçların oluşturulması ve geleneksel giysilerin dikimi şeklinde sıralanmaktadır.

Baş ve Beden İskeletinin Oluşturulması:

Aşhan Bacı yapma bebeğinin baş kısmı polyesterden yapılmıştır. Polyester bebek başı yapımı için, RTV2 kalıp silikonu ile kalıp çıkarılır, kalıplara polyester dökümü yapılır.

RTV2 kalıp silikonu ile kalıp çıkarma: Kalın galvanizli telle pense yardımı ile küçük bir yuvarlak oluşturulur. Dairesel hareketlerle ve pense yardımı ile tel 4 veya 5 defa dolanarak küçük bir tel yumağı oluşturulur. İnce galvanizli tel, kalın telin üzerine bilye büyüklüğüne (yaklaşık 1-1,5 cm çapına) ulaşana kadar dairesel form vererek dolanır. Galvanizli tel bilyenin üzerine, kat kat sıkıştırılarak (yaklaşık 3 cm çapına ulaşana kadar) alüminyum folyo sarılır.

Şekil 25. Galvanizli telin bükülmesi ve dolanması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 26. Alüminyum folyonun sarılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Polimer kilden bir parça alınarak elde yumuşaması sağlanır. Yumuşaklık kazanan polimer kil merdane yardımı ile 2-3 cm kalınlığında olacak şekilde inceltir. İnceltilen polimer kil, alüminyum folyonun üzerine baş şekli verilerek yerleştirilir. Polimer kil, 4-5 kat baş kısmı yaklaşık 5 cm çapına ulaşana kadar üst üste sarılır.

Şekil 27. Polimer kilin açılması ve sarılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Heykel kalemleri ile bebeğin yüz hatları şekillendirilir. Bebeğin; kaşları, gözleri, dudakları, yanakları, burun ve alın kısmı heykel kalemleri yardımı ile oluşturulur. Bu işlem ustalık isteyen bir işlem olup özellikle heykeltıraşlar tarafından yapılmaktadır. Yüz ve başında oluşan ince detaylar, hatlar vazelin ve fırça yardımı ile düzgünleştirilir.

Şekil 28. Polimer kilin şekillendirilmiş hali. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Oluşturulan baş heykeli ev tipi mini fırında 130 derece de yaklaşık 10 dakika pişirilir. Fırından çıkarıp soğumaya bırakılır. Soğuyan bebek başı heykelinin boyun kısmı sonraki aşamada dik durabilmesi için, spiral makinesi ile düzleştirilir ve pürüzler giderilir. Fırında pişirilmiş ve boyun kısmı düzleştirilmiş polimer kilden yapılan baş heykeli, dik duracak şekilde sıcak silikon yardımı ile masaya sabitlenir. Sabitlenen baş heykelinin etrafı, 1 cm boşluk kalacak şekilde karton ile dairesel formda koli bant yardımı ile kapatılır. RTV 2 Kalıp silikonun içerisine katalizör katılır (RTV 2 kalıp silikona %5 oranında katalizör olacak şekilde) ve elektrikli matkabın karıştırıcı ucu ile 20 dakika karıştırılır. Bu işlem de hava kabarcıkları mümkün olduğu kadar yok edilmeye çalışılır. Böylelikle iki maddeden (RTV2+Katalizör) oluşan bir karışım elde edilmektedir. Hazırlanan karışım sabitlenen baş heykeli ile karton arasına baş kısmını tamamen kaplayacak şekilde dikkatlice ve yavaşça dökülür. Odanın hava sıcaklığına bağlı olarak en az 12, en fazla 24 saat beklemeye bırakılır. Kuruyan karışımın (RTV2 ve Katalizör) çevresindeki kartonlar ve ortasındaki baş heykeli kalıptan çıkarılır (kalıp karışım kurduğunda esnek bir hal alacaktır). Oluşturulan silikon baş kalıbının alt kısmından maket bıçağı yardımı ile yaklaşık 4 cm düz şekilde kesik açılır. Bu kesikten sonraki aşamalarda polyester dökümü ve galvanizli tellerin yerleştirilmesi yapılacaktır.

Kalıba polyester dökümü ve beden iskeletinin yapımı: Oluşturulan kalıp düz bir zemine yerleştirilir. Kalıbın içerisine polyester maddesi kalıbı kaplayacak şekilde dökülür. Hazırlanmış olan galvanizli teller (yaklaşık 45 cm uzunluğunda ve iki adet) kalıbın orta

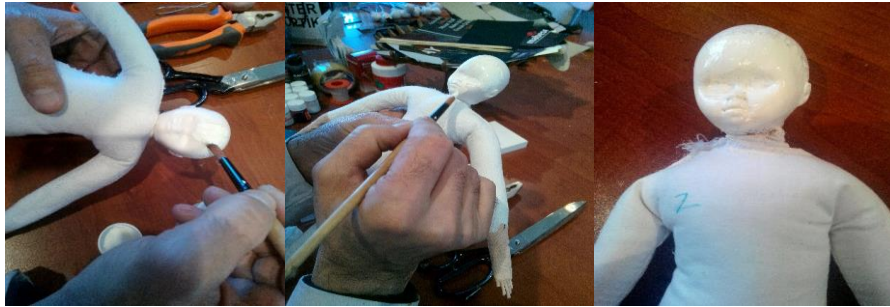
kısından yerleştirilir. Polyester maddesi dökülmüş kalıplar yaklaşık 30 dakika kurumaya bırakılır. Kuruyan baş heykelleri esnek olan silikon kalıplardan dikkatlice çıkarılır.

Şekil 29. Polyester baş heykelcikleri. [Cevdet Bozdağ'ın Fotoğrafları]. (2013-2015).
Cevdet Bozdağ'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv, Mabeşem, Malatya.

Yüzünün boyanması:

Yüzünü boyamadan önce maket bıçağı ile kalan pürüzler giderilir. Bebek başlarının yüz kısımları su bazlı boyalar ve ya cam boyaları ile ten rengine fırça ile boyanır ve kurumaya bırakılır. Yüz hatları; kaşlar ve gözler için siyah, dudaklar için kırmızı rengine boyanır. Ten rengine hangi tip boya kullanıldı ise yüz hatlarında da aynı tip boya kullanılmalıdır.

Şekil 30. Yüzün ten rengine boyanması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 31. Yüz hatlarının çizimi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Saçların Oluşturulması:

Siyah yün iplik yaklaşık 25 cm kadar uzunlukta ve istenilen kalınlıkta sarılır. Sarılmış iplerin ortasından iplerin açılmaması için aynı siyah yün iplikle sıkıcı bağlanır. Sarılmış iplerin iki ucu makas ile kesilir. Hazırlanan saç bebek başının orta kısmına sıcak silikon ile yapıştırılır ve çıkmaması için el ile iyice bastırılır.

Şekil 32. Saç yapımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Bedenin Oluşturulması:

Bedenin oluşturulması için, önce kollar beden iskeletine yerleştirilir. Kollar için, boyun kısmının 3 cm altından 25 cm'lik galvanizli tel bedene yatay olarak yerleştirilir. Beden kısmından ince tel ile bağlanır.

Şekil 33. Kolların yapımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Beyaz Amerikan bezi düz bir zemine iki kat olacak şekilde serilir. İki kat olmasının amacı; bedenün ön ve arka parçalarının tek seferde kesilebilmesi içindir. Beden kalıbı kumaşın üzerine yerleştirilir ve toplu iğne ile birkaç yerinden kalıp kumaşa sabitlenir. Kalıbın kenarlarından kalem ile geçilerek, kalıp kumaşa geçirilir. Kalıp çizildikten sonra kumaşın üzerinden alınır ve kumaşın iki katının açılmaması için toplu iğneler tekrar kumaşa takılır.

Şekil 34. Beden kalıbının kumaşa geçirilmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Çizilen beden çizgilerin üzerinden paysız olarak makas ile kesilir. İki kat kesilen kumaşın ön ve arka bedenleri boyun kısmı açıkta kalacak şekilde bütün kenarları dikiş makinesinde düz dikiş ile birbirine dikilir. Dikilen bedenün rahat ters çevirebilmek için kol altından makas ile çıt yapılır. Birleştirilen ön ve arka bedenler boyun kısmındaki açıklıktan yararlanılarak ters çevrilir.

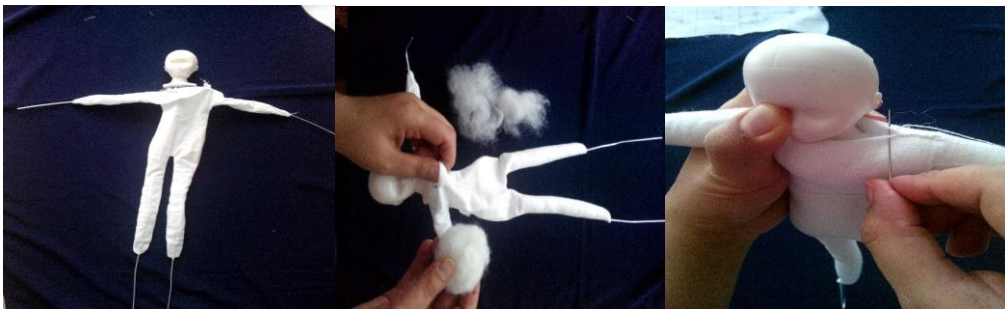

Şekil 35. Bedenin kenarlardan dikilmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 36. Bedenin ters çevrilmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

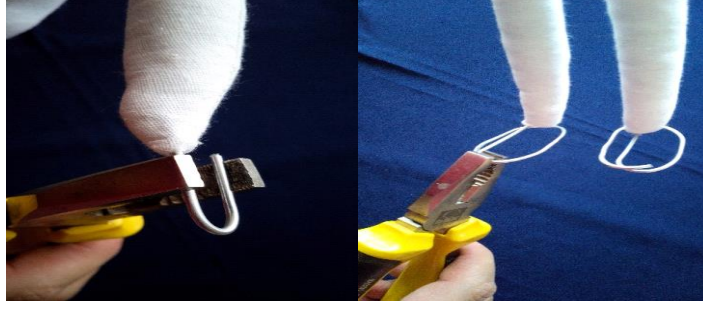
Kol ve bacakları geçirilmiş iskelet, bedenin içerisine yerleştirilir. Bedenin içerisine boyun kısmındaki açıklıktan şiş ya da bir çubuk yardımı ile elyaf silikon doldurulur. Boyun kısmındaki açıklık elde sürfile tekniği ile dikilerek kapatılır.

Şekil 37. Beden iskeletinin yerleştirilmesi ve bedenin silikon ile doldurulması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

El ve Ayakların Oluşturulması:

Ayak ve el kıvrımları için pense ile teller bükülür. Ayakların kıvrım kısmına küçük bir miktar elyaf parçası yerleştirilir. Elyafın üzerini flaster sararak ayak şekli verilir.

Şekil 38. El ve ayakların bükülmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 39. Ayakların oluşturulması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Eller için, 2,5 cm uzunluğunda kesilmiş galvanizli tele flaster sarılır. 5 parmağı uzunluklarına dikkat ederek flaster yardımı ile sabitlenir. Eller bedene flaster ile sarılır.

Şekil 40. Ellerin oluşturulması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Geleneksel Giysilerin Dikimi:

Aşhan bacı bebeklerinin geleneksel giysileri üç farklı şekilde olabilir:

A) Tülbent, Üç Peşli (Üç Etek), İçlik (Köynek), Tuman, Yemeni

B) Tülbent (zar), Fistan(Kutni KumaŖ), Yelek, Kemer, Kefiye (KuŖak), Tuman, orap
C) Tepelik, ember, PoŖu, zar (Tülbent), Kefiye, Kemer, Yelek, İki PeŖli Fistan, Ŗalvar

BaŖlık (Küllük - Fes) Yapımı:

Fes için kırmızı renkli uygun bir kumaŖtan 4x18 cm. dikdörtgen ve 6 cm çapında daire parçalar kesilir. Biraz küçük boyutlarda dikdörtgen ve daire parçalar beyaz kartondan kesilir. Beyaz kartonlar kırmızı kumaŖa kenarlarından birer santimetre olacak Ŗekilde iç kısmına katlanarak, sıvı yapıŖtırıcı ile yapıŖtırılır. Karton ile sertliği sağlanmış olacaktır. Daire olan parça silindirin üzerine yapıŖtırılır. Fesin n kısmına küçük sahte altınlar dizilir.

Ŗekil 41. BaŖlık yapımı ve kullanımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın alıŖmaları, KiŖisel ArŖiv. Malatya.

Tülbent Yapımı:

Beyaz tülbent kumaŖı düz bir zemine serilir. 15x15 cm ebatlarında tülbent kumaŖından makas ile kesilir. KumaŖın dört kenarına tığ iŖi oya yapılır.

Ŗekil 42. Tülbent rneği ve bebeğe takılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın alıŖmaları, KiŖisel ArŖiv. Malatya.

İçlik (Göynek) Dikimi:

İçlik dikimine uygun kumaşa içlik kalıbı yerleştirilir. Kalıba göre kesilen kumaş parçaları birbirine dikilerek içlik oluşturulur.

Şekil 43. İçlik 'in bitmiş hali. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Üç Etek Dikimi:

Kutnu kumaşın ters tarafı düz bir zemine tek kat serilir. Fistan kalıbı kumaşın üzerine yerleştirilir ve toplu iğne yardımı ile kumaşa sabitlenir. Kalıbın kenarlarında kalem ile çizilerek, kalıp kumaşa geçirilir. Çizilen fistan çizgilerin üzerinden paysız olarak makas yardımı ile kesilir. Pazen kumaştan aynı kalıp ile astar kesilir. Kumaşların bütün kenarları 1 cm ters taraflarından birbirine dikiş makinesinde düz dikiş tekniği ile dikilir.

Şekil 44. Üç etek dikimi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Örgü Yelek Yapımı:

Şişe ön parça için 16, arka parça için 30 ilmek atılır.

Ön Parçanın Örülmesi: 5 sıra tek lastik tekniği uygulanır. 20 sıra jarse örgü, ön ortası 4 ilmek haroşa tekniği ile devam edilir. 2-1-1 ilmek ön sıralarda kesilerek kol oyuntusu yapılır. Kol oyuntusunda sonra iki kenarı haroşa, orta kısımlar jarse örgü örülür ve ön ortasından dört defa örgünün ön yüzünde birer ilmek kesilir. Kalan ilmekler ile 20 sıra örülerek ilmeklerin hepsi kapatılır. Diğer ön parça ve arka parça şemadaki gibi örülür. Parçalar birbirine birleştirilir.

Şekil 45. Yelek örme. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 46. Örgü yelek şeması ve tamamlanmış hali. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Kuşak Yapımı:

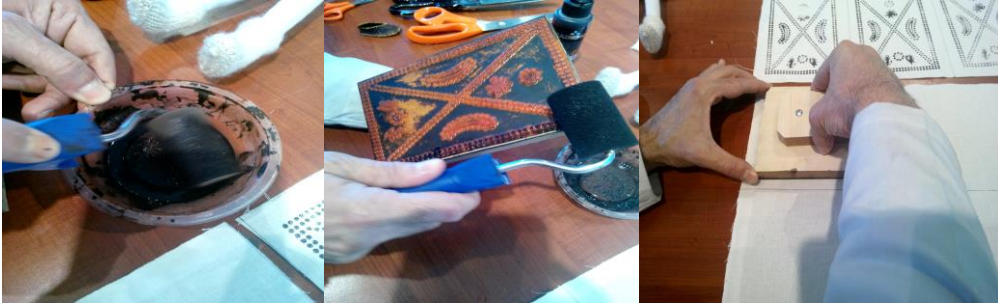
Bebeğin bel çevresi kadar dikiş payı verilerek kuşak kumaşından kesilir. Kumaşın alt kenarları içe doğru bükülerek dikilir. Bebeğin beline geçirilen kuşak arka kısmından uçları birbirine dikilir.

Şekil 47. Kuşağın kumaş örneği ve bebeğe takılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Bervanik Önlük Yapımı:

Baskı yapılacak patiska kumaş 20x25 cm ölçülerde hazırlanır. Boya kabına bir miktar siyah akrilik boya dökülür. Rulo fırçaya boya alınır. Baskı tahtasına rulo fırça yardımı ile boya sürülür. Baskı tahtası ile kumaşa boya geçirilir. Çizgilerinden kesilen kumaşın dört kenarı kumaş tersine doğru katlanarak makinede düz dikiş ile dikilir. Kumaşın üst kısmına önlüğün bele bağlanabilmesi için bağcık yapılarak dikilir.

Şekil 48. Bervanik baskının yapımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 49. Bervanik önlük bitmiş hali ve bebeğe takılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Kareli Çarşaf (Ehram) Dikimi:

Kareli kumaşın ters tarafı düz bir zemine serilir. 22x27 cm ebatlarında kareli kumaştan makas ile kesilir. Kumaşın dört kenarı ters tarafına doğru yaklaşık 1 cm kadar kıvrılarak dikiş makinesinde düz dikiş ile dikilir.

Şalvar Dikimi:

Şalvar kumaşı (çiçekli pazen) iki kat olacak şekilde düz bir zemine serilir. İki kat olmasında ki amaç, ön ve arka şalvar parçalarının tek seferde kesilmesi içindir. Şalvar kalıbı kumaşın üzerine toplu iğne iğnelenir. Kalıbın kenarlarında kalem ile çizilerek, kalıp kumaşa geçirilir. Kalıp çizildikten sonra kumaşın üzerinden alınır ve kumaşın iki katının açılmaması için toplu iğneler kumaşa tekrar takılır. Çizilen şalvar kalıbı çizgilerin üzerinden paysız olarak makas yardımı ile kesilir. Bel kısmı hariç şalvar kumaşı dış kenarın 0,5 cm kadar içinden dikiş makinesinde düz dikiş ile ön ve arka kısımları birbirine birleştirilir. Dikiş işlemi kumaşın tersinden yapılır. Bel kısmı, yuvarlak lastik geçirilecek kadar ikiye katlanarak dikilir. Dikiş işlemi kumaşın tersinden yapılır. Dikilmiş olan şalvar ters çevrilerek, kullanılacak olan renkli tarafına geçilmiş olur. Şalvarın bel kısmına yaklaşık 15 cm kadar kesilmiş yuvarlak lastik çengelli iğne yardımı ile geçirilerek, lastiğin iki ucu bağlanır.

Şekil 50. Şalvar dikimi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Örgü Çorap Yapımı:

Şişe 20 ilmek atılır. Üç sıra haroşa örgü örülür. Ortada 5 ilmek kalacak şekilde ilmekler üç parçaya ayrılır. Sadece ortadaki ilmekleri 7 sıra örülür. Örgünün bütün ilmekleri 12 sıra jarse örgü ve 3 sıra haroşa örgü örülerek ilmekler kapatılır. Çorap arka kısmından ikiye katlanarak birbirine dikilir.

Şekil 51. Örgü çorap yapımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 52. Çorabın örülmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Yemeni Yapımı:

Siyah deri ters tarafından düz bir zemine yerleştirilir. Derinin üzerine kalıp yerleştirilir. Yemeni kalıbı kalem yardımı ile deriye geçirilir. Derinin kalem ile çizilen çizgilerden makas ile kesilir. Taban ve ayak üst kısmı kenarlarından birbirine elde makine dikişi tekniği ile birleştirilir.

Şekil 53. Yemeninin yapımı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Dekor hazırlanması:

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin gerek iş yapar pozisyonda gerekse dik durması amacı ile çeşitli dekorlar hazırlanmaktadır. Kompozisyon olarak kayısı patiği yapma, yorgan loğlama, bulgur kaynatma gibi günlük işler seçilmektedir.

4.5.2. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araç-Gereçler ve Yapım Aşamaları

4.5.2.1. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Araçlar

- Karıştırma kabı
- Fırça
- Pense
- Sıcak Silikon
- İğne (toplu ve dikiş)
- Yemek kaşığı

4.5.2.2. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinde Kullanılan Gereçler

- Nişasta
- Ağaç Tutkalı
- Guaj Boya (siyah ve ten rengi)
- Patiska Bezi

- Galvanizli Tel (kalın ve ince)
- Çeşitli Kumaşlar
- Boya kalemleri (siyah ve kırmızı)
- Tükenmez kalem
- Çeşitli renklerde dikiş iplikleri

4.5.2.3. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebeklerinin Yapım Aşamaları

Azet Bacı ile Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin yapımı altı ana bölümden oluşmaktadır: bebek başının ve iskeletinin yapımı, bebek bedeninin yapımı, bebeğin el ve ayaklarının yapımı, giysilerin dikimi, giysilerin bebeğe giydirilmesi, bebeklere dekor hazırlanması şeklinde sıralanmaktadır.

Bebek Başının ve İskeletinin Yapımı:

Beden iskeleti için kalın galvenizli telden 22 cm. kesilir. Kollar için kalın galvenizli telden 20 santimetre kesilir. Bebeğin boynundan 2 santimetre aşağıdan ince tel ile beden teline bağlanır.

Şekil 54. Beden iskeleti. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Başı için; nişasta (yaklaşık iki yemek kaşığı) ve ağaç tutkalı (yaklaşık üç yemek kaşığı) bir kaptaki birleştirilir. Hamur kıvamına alıncaya kadar karıştırılır ve yoğrulur. Karıştırma kabında nişasta ve tutkal bir kaşık yardımı ile karıştırılır. Karışım elde yoğrulur. Yoğrulan hamurdan bir parça bebek başı büyüklüğünde yaklaşık 5 santimetre çapında yuvarlak biçim verilerek şekillendirilir. Oluşturulan baş şeklinin boyun kısmına gelecek yerine önceden 22 santimetre kesilmiş kalın galvanizli tel başına 1 santimetre girecek şekilde yerleştirilir, boyun kısmı elle kapatılır. Beden iskeleti geçirilmiş baş hamuru kuruması için

oda sıcaklığında 8 saat bekletilir. Kuruyan başının pürüzleri maket bıçağı ile temizlenir. Baş kısmı ten renginde guaj boya fırça yardımı ile sürülür. Yüzü için; siyah kalemle gözleri ve kaşları, kırmızı ya da pembe kalemle dudakları çizilir.

Şekil 55. Başın oluşturulması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Bebek Bedeninin Yapımı:

Beyaz patista kumaş iki kat olacak şekilde masaya serilir. Beden kalıbı kumaşa toplu iğne ile iğnelenir. Kalem ile kalıbın kenarlarından çizilir. Kalıp kumaş üzerinden kaldırılır. Çizilen yerlerden 1 santimetre dikiş payı verilecek şekilde makasla kesilir.

Şekil 56. Beden kalıbının kumaşa geçirilmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

İki kat olan beden kumaşı dikişte kaymaması için tekrar toplu iğne ile iğnelenir. Çizilen yerlerin üzerinden dikiş makinesinde düz dikiş ile boyun kısmı açıkta kalacak şekilde dikilir. Kumaş ters çevrilir. Açık bırakılan boyun kısmından beden iskeleti dikkatlice yerleştirilir. Bedene ayak kısımlarından başlayarak silikon dolgu maddesi doldurulur. Kollar ve ayakların takılacak yerleri elde ip yardımı ile büzüştürülür, böylece kumaştaki bolluk alınmış olur. Bebeğin açık olan boyun kısmı dikilerek kapatılır.

Şekil 57. Beden kumaşının dikilmesi. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Bebeğin El ve Ayaklarının Yapımı:

Eller için; nişasta, ağaç tutkalından hazırlanmış hamur kullanılır. Elde edilen hamurdan yaklaşık 2 santimetre kadar küçük bir parça yuvarlanır, el kısmı düzleştirilir. Oluşturulan eller kurumadan beden iskeletinde yerine takılır. El kısmına bir tel yardımı ile parmak araları çizilir. Oluşturulan eller oda sıcaklığında 8 saat kurumaya bırakılır.

Şekil 58. Ellerin oluşturulması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Ayaklar için; nişasta, ağaç tutkalından hamur hazırlanır. Hamurdan küçük bir parça kopararak el ile şekil verilerek ayak şekli oluşturulur. Oluşturulan ayaklar kurumadan beden iskeletinde yerine takılır. Ayak şekli verilmiş hamurlar oda sıcaklığında 8 saat kurumaya bırakılır.

Şekil 59. Ayakların takılması. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Giysilerin Dikimi:

Giysilerin dikimi için özel olarak hazırlanmış kalıplar kullanılmaz, boyut, renk, dikiş tekniği, kumaş seçimi tamamen bebeği yapan kişinin el becerisine dayalıdır. Kadın bebeklere boncuklu tülbent, ehram, içlik, yelek, şalvar, örgü çorap ve yemeni dikilmekte; erkek bebeklere ise, köşeli şapka, içlik, yelek, şalvar, örgü çorap, yemeni dikilmektedir.

Giysilerin Bebeğe Giydirilmesi:

Kadın bebeklerin başına beyaz patiskadan üç kat boyun kısmı kapanacak şekilde dolanır. Üzerine tülbenti sıcak silikon ile yapıştırılır. Erkek bebeklerin başına köşeli şapka yapıştırılır. Bebeklere dikilen giysiler sırasıyla içlik, şalvar, çorap ve yemeni dikiş ile ya da sıcak silikonla bedene tutturulur, içlik üzerine yelek giydirilir.

Bebeklere Dekor Hazırlanması:

Azet Bacı ve Hamdi Dayı bebeklerinin kompozisyonlarında, Malatya'nın günlük işleri ile uğraşan ya da ayakta duran pozisyonlarda dekor hazırlanmaktadır.

BÖLÜM IV

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Anadolu kültüründe zengin bir yere sahip olmasına rağmen el sanatları, giderek eski canlılığını kaybetmektedir. Küreselleşmeden etkilenen ve tek tipleşen insanlar geleneklere ve geleneksel el sanatlarına olan ilgilerini gün geçtikçe kaybetmektedir. Geleneksel sanatlara gönül vermiş insanlar tarafından ayakta tutulmaya çalışılan sanatlardan biri olan folklorik yapma bebeklerin, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde üretimine halen devam edilmektedir.

Bu araştırmada yapma bebek üzerine yapılmış literatür bilgileri taranarak elde edilen bilgiler sonucunda anket formu hazırlanmış, Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde folklorik yapma bebekçilik işi ile uğraşan kişilere uygulanmıştır. Uygulanan ankette; folklorik yapma bebekçilikle uğraşan kişilerin özellikleri, folklorik yapma bebekçilik faaliyeti hakkındaki bilgileri ve kişilerin ekonomik durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama aracını ise gözlem formları oluşturmuş ve yörede elde edilen geleneksel giysiler fotoğraflanarak gerekli bilgiler ışığında bu formlara işlenmiştir. Bir diğer gözlem formunda ise yörede üretilmekte olan folklorik giysili yapma bebek örneklerine yer verilmiştir.

Malatya yöresinde eskiden kullanılmış olan ancak günümüzde gençler tarafından kullanımı bırakılan ve sadece yaşlılar tarafından kullanımına devam edilen yöresel giyim elemanları; kadınlar için "ehram", "izar" adı verilen beyaz tülbent, yörede "dolak" adı verilen renkli ve çiçekli tülbent başörtüsü, "küllük" denilen ve keçeden yapılmış, kırmızı renkli "fes", gümüş ya da bakırdan "tepelik" den oluşmaktaydı. Yörede kadınlar bedenlerine "içlik" ve çiçekli basmadan beli lastikli "şalvar" giymekteydi. Atlas kumaştan, yaka ve kol kısımları

dantelden “entari üstü” ve yine atlas kumaştan içi astarlı “entari” de geçmişte yöre kadınları tarafından kullanılmıştır. Yöre kadını “zıbın” adını verdiği genellikle kadife kumaştan dikilmiş, boydan, yaka kısmı düğmeli elbise de kullanmıştır. Bele “kefiye” de denilen kuşak bağlanmakta ya da gümüş kemer takılmaktaydı. Bu kuşakların üzerine zıbın boyundan biraz kısa olan önlük “bervanik, peştamal, peşkir” bağlanmaktaydı.

Yörede kadın giyimi zamanla değişime uğramış olsa da günümüzde beyaz, renkli, desenli ve tığ oyası ile süslenmiş tülbent halen günlük giyimde yoğun olarak kullanılmaktadır. Sokak giysisi olarak kullanılan ehram’ı özellikle yaşlılar örtünmektedir. Kadınlar bedenlerine örgü yelek giymektedir. Şalvar, ev temizliği ve bahçe işleri gibi günlük işleri yaparken kullanım rahatlığından dolayı yöre halkı tarafından tercih edilmektedir. Yörede kadınlar, kışın soğuk günlerine hazırlık amacıyla kendilerine ya da çocuklarına ve torunlarına yün çoraplar örmektedir. Geleneksel giysilerden küllük, içlik, bervanik önlük, gümüş kemer, şalvar, örgü çorap, yemeni yöresel halk oyunları giysilerinde kullanılmaktadır.

Erkek giyiminde ise; başlarına siyah, kırmızı renklerin hâkim olduğu keçe başlık, beş veya yedi köşeli şapka, “papak, kalpak” denilen soğuktan koruyan başlık kullanılmaktaydı. İç çamaşırın üzerine giyilen “işlik ya da mintan” denilen gömlek giyilmekteydi. Şalvarlar, yörede kıl veya yünden yapılan, yerli dokuma kumaştan, her iki yanı cepli dikilmektedir. Yelek, siyah kumaştan, arkası saten, ön parçaları ise beyaz üzeri siyah çubuklu bezle astarlanmıştır. Bel kısmına, “Poşu ya da puşi ” denilen şal kuşak bağlanmaktaydı. Kuşağın içine köstekli saat yerleştirilmekteydi. Çorapları, yün ipliklerle, kilim desenleri kullanılarak örülmüştür. Ayakkabı olarak eskiden “kulaklı yemeni” denen siyah renkli, bağısız, çok az topuklu, ucu hafif sivri bir pabuç kullanılırken daha sonraları arkası basık yumurta topuklu kunduralar kullanılmıştır.

Yörede erkek giyimi, günümüz şartlarına göre değişime uğramış ve geleneksel giyim elemanları terkedilmiştir. Ancak yaşlılar tarafından geçmişten gelen alışkanlıktan dolayı halen köşeli şapka, şalvar, yelek, örgü çorap ve yumurta topuk ayakkabı günlük kullanımda giyilmektedir. Geleneksel giysilerden köşeli şapka, işlik, yelek, puşi, örgü çorap ve yemeni yöresel halk oyunları giysilerinde kullanılmaktadır.

Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde iki farklı isimde ve teknikte folklorik yapma bebek yapılmaktadır. Bunlar; Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebekleridir. Aşhan Bacı folklorik yapma bebekleri karışık malzemelerin bir araya

getirilmesi ile oluşan, baş kısmı polyester dökümden, bedeni ise bez bebek şeklinde yapılan folklorik yapma bebeklerdir. Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebekleri ise, karışık malzemelerin bir araya getirilmesi ile oluşan, baş kısmı nişasta ve ağaç tutkalı karışımı hamurdan, bedeni bez bebek şeklinde yapılan folklorik yapma bebeklerdir. Azet Bacı ve Hamdi Dayı yapma bebekleri, kadın ve erkek modellerden oluşmaktadır.

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin öğretimi, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi ile Yeşilyurt Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi'nin düzenlediği kurslarda gerçekleştirilmektedir. Bu merkezlerde açılan "Bez Bebek" isimli kurslar, Malatya Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Eğitim Merkezi'nde 2009 yılında, Yeşilyurt Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi'nde ise 2015 yılında başlamıştır. Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin öğretimi ise, Yeşilyurt Girişimci Kadın Derneği tarafından düzenlenen kurslar aracılığıyla gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmada, Yeşilyurt ilçesinde kurslarda eğitim alan ve evinde folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişilerin özellikleri, folklorik yapma bebek hakkındaki bilgileri ve ekonomik durumlarını belirlemek amacı ile ulaşılabilen 90 kişiye uygulanan anket bulguları şöyledir:

Araştırma kapsamına alınan kişilerin çoğunluğu evli, 15-55 yaş arası, lise düzeyi öğrenime sahip, aileleri ücretli (işçi, memur, emekli) bir işte çalışan kadınlardan oluşmaktadır. Kadınların merak duygusu, beceri edinme isteği, sosyalleşme, boş zamanlarını değerlendirme ve maddi gelir elde etme arzuları bu işe yönelmelerini sağlamaktadır. Folklorik yapma bebekler, değişik materyaller bir araya getirilerek yapılan zevkli uğraş olmasından dolayı her yaşta bireye hitap etmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 57 kişisi folklorik yapma bebek yapımını kurslardan, 25 kişisi ise ailesinden, çocukluklarında annelerinin kendilerine yaptıkları, oyuncak olarak kullanılan yapma bebekler sayesinde öğrenmiştir. Folklorik yapma bebek işi ile uğraşanların sayısının son yıllarda artmasında yörede açılan kursların etkili olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 45 kişinin atölyelerde, 21 kişinin ise evde folklorik yapma bebek faaliyetini sürdürdükleri görülmektedir. Kişilerin çoğunluğu, folklorik yapma bebek kurslarına katılması, kursların ev dışı sosyalleşme ortamı sağlaması, yeni arkadaş ve çevre edinebilmesi ve atölyelerde rahat çalışma ortamı olmasından dolayı çalışmalarını atölyelerde sürdürmektedir.

Yöre halkı yaz aylarında da kayısı işleri ile uğraştıklarından dolayı yapma bebekle ilgili çalışmalarını kış mevsiminde yoğunlaştırmaktadırlar. Kişiler, günlük diğer işlerinden arta kalan kısımlarında boş zamanlarını değerlendirmek amacı ile bu iş ile uğraşmakta, çalışmalarını yoğunlukla el işçiliği ile yaptıklarından, beden ve göz sağlığı için dinlenme molalarına ihtiyaç duymaktadırlar.

Araştırma kapsamına alınan kişilerden; 45 kişinin günde 1 bebeği, 15 kişinin ise günde 2 bebeği tamamlayabildiği, kişilerin el becerilerine, ayırdıkları zamana ve yapma bebeğin durumuna göre ürettikleri yapma bebeklerin sayısının da değişim gösterdiği görülmektedir. Kişilerin büyük çoğunluğu folklorik giysileri, yapma bebeklerinde kullanmayı tercih etmekte, kullanmak istemeyenler ise, geleneksel giysili yapma bebeklerden farklı olan yapma bebekler üretme isteği ile geleneksel giysiler yerine gelinlik, elbise, pantolon, hırka, şapka gibi kendi zevklerine uygun giyim elemanları kullanmaktadır. Malatya geleneksel giyim elemanlarından tepelik, şalvar, oyalı tülbent, içlik, yelek, üç etek, kuşak, çorap ve yemeni üretilen folklorik bebeklerde sıkça kullanılmaktadır. Bu iş ile uğraşan kişiler, yapacakları yapma bebek modeline uygun tel, kumaş parçaları, dantel ve oylar, pul ve boncuklar, dikiş malzemeleri, deri parçaları, yün ip gibi malzemeleri kullanmaktadır.

Araştırma kapsamına alınan kişilerden, 21 kişinin folklorik yapma bebek yapımında kullanılan malzemeyi almakta ekonomik olarak güçlük yaşamaması, folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişilerin genel olarak ücretli bir işte çalışmamalarından kaynaklanmaktadır. Artık kumaşların terzilerden ya da kumaşçılardan alınarak yapma bebeklerin yapım maliyetleri düşürülmeye çalışılmaktadır. Kişilerin, büyük çoğunluğu kullandıkları atölyelerin yeterli durumda olduğunu ancak, araç-gereç ve malzeme çeşitliliği, ikram, sohbet ortamı, müzik gibi konuların iyileştirilmesini istemektedir.

Yörede bulunan folklorik yapma bebek üreticileri, üretilen folklorik yapma bebeklere kurum ve kuruluşların yeteri kadar destek vermediğini, tanıtımının yeteri kadar yapılmadığını, özellikle kamunun bu iş ile ilgilenmesini, tanıtımların yeterli düzeye çıkarılmasını ve bu işten elde edilen gelirin artmasını istemektedir.

Yörede üretilen folklorik yapma bebekler, sipariş üzerine ya da sergilerde (Yeşilyurt Kiraz Festivali, Ankara'da Malatya Günleri, İstanbul'da Malatya Günleri gibi her yıl düzenlenen organizasyonlarda, 81 İl Önce Kadın El Emeği Sergisi, Malatya Kongre ve Kültür Merkezi Sergisi, Malatya El Emeği Göz Nuru Sergisi gibi etkinliklerde), kurs merkezlerinin ziyaret edilmesinde, üreticilerin anlaştığı kayısı dükkânlarında ve bireysel olarak internet

ortamında pazarlaması yapılsada folklorik yapma bebeklerin satışı kısıtlı sayıda kalmaktadır. Kişilerin ürettikleri yapma bebekleri pazarlamada yaşadıkları zorluklar nedeniyle satış alanlarının artması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Pazarlaması iyi yapılan ürün, kişilerin ürettiği folklorik yapma bebek karşılığında aldığı ücreti etkileyerek, üreticileri motive edecek ve bu işin yaygınlaşmasını sağlayacaktır.

Yörede üretilen folklorik yapma bebekler 20-100 ₺ arası fiyatlarda satışa sunulmaktadır. Üretilen folklorik yapma bebeklerde kullanılan malzeme, harcanan süre ve emeğe göre fiyat belirlenerek satışı gerçekleştirilmektedir. Folklorik giysili yapma bebeğin satışından elde edilen ücret, bebeği üreten kişiye verilmektedir. Folklorik yapma bebekler sipariş üzerine yapılıncaya kadar ücret sipariş bitiminde alınmaktadır. Satışa çıkarılan folklorik yapma bebekler, bebeğin satışı yapılıncaya kadar üreticiye verilmektedir. Üreticilerin çoğunluğu elde ettikleri ücretleri mutfak masrafları, çocuklarına okul harçlığı ya da günlük harcamalar için kullanmaktadır.

Yörede üretilen Aşhan Bacı ile Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin yapımında çeşitli araç-gereçler kullanılmaktadır. Her iki folklorik yapma bebeğinde yapımı 6 aşamada gerçekleştirilmektedir.

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin yapım aşamaları, baş ve beden iskeletinin oluşturulması, beden oluşturulması, el ve ayakların oluşturulması, saçların oluşturulması, geleneksel giysilerin dikimi, dekor hazırlanması şeklinde sıralanmaktadır. Azet Bacı ile Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin yapım aşamaları ise, bebek başının ve iskeletinin yapımı, bebek bedeninin yapımı, bebeğin el ve ayaklarının yapımı, giysilerin dikimi, giysilerin bebeğe giydirilmesi, bebeklere dekor hazırlanması şeklinde sıralanmaktadır.

Aşhan Bacı folklorik yapma bebeklerinin yapımında kullanılan araç ve gereçler; dikiş makinesi, dikiş iğnesi ve toplu iğne, makas, pense, çeşitli kumaşlar (Amerikan bezi, kareli kumaş, kutni kumaşı, pazen gibi), silikon dolgu maddesi, renkli dikiş iplikleri ve yün iplikler, deri parçaları, flaster, örgü şişi, düz lastik, boya fırçası ve rulo fırça, baskı tahtası, akrilik boyalar ve cam boyası, polimer kil, RTV2 ve katalizörü, alüminyum folyo, heykel kalemleri, galvanizli tel, elektrikli matkap ve spiral makinesi, fırın, sıcak ve soğuk silikon, merdane, vazelin ve polyesterdir.

Azet Bacı ve Hamdi Dayı folklorik yapma bebeklerinin yapımında kullanılan araç ve gereçler; karıştırma kabı, fırça, pense, sıcak silikon, iğne (toplu ve dikiş), yemek kaşığı,

nişasta, ağaç tutkalı, guaj boya (siyah ve ten rengi), galvenizli tel (kalın ve ince), çeşitli kumaşlar (patiska, çiçekli basma gibi), boya kalemleri (siyah ve kırmızı), tükenmez kalem, çeşitli renklerde dikiş iplikleridir.

5.2. Öneriler

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlara dayanılarak aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Bölgede yaşatılmaya çalışılan folklorik yapma bebeklerin daha çok tanıtımının yapılarak daha geniş kitlelere ulaştırılması gerekmektedir. Gerek Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü gerekse Belediyeler ile işbirliği içinde bulunulması tanıtımın, kurumsal çapta yapılması ile kitlesel bir hal almasına yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Yörede folklorik yapma bebek işi ile uğraşan kişilerin maddi anlamda desteklenmesi, bu iş ile daha çok kişinin ilgilenmesine neden olacaktır. Gerekli projeler hazırlanarak işsiz insan potansiyeli harekete geçirilmeli ve folklorik yapma bebek üretimi işi bir iş kolu haline dönüştürülmelidir.

Günümüzde teknolojik aletlerin yaygınlaşmış olması folklorik yapma bebeklerin tanıtımına önemli rol oynayacaktır. İnternet ortamında yapılacak olan tanıtımlar ve satışlar sanal ortamı kullanan pek çok kişi ile iletişime geçmek açısından yararlı olacaktır.

Çağımızın gerektirdiği moda akımlarından etkilenen insanların yöresel giysiler üzerinde ilgisiz kalması bu değerlerin yok olmasına neden olmuştur. Araştırmada ulaşılabilen yöresel giysilerin birçoğunun yaşlılardan elde edilen giysiler olması gelecek açısından endişe vericidir. Bu yöresel giysilere müzelerde daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. Müzeler geleneksel giysilerin korunması ve saklanması açısından değerlidir.

Kapadokya'da bulunan Türkiye'nin ilk temalı bebek müzesi, 'Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'nde 2000'i aşkın folklorik yapma bebek kültür turizmine katkı sağlamaktadır. Bu müzelerin yaygınlaştırılarak, yörenin geleneksel özelliklerini taşıyan, yaşam kültürünü ortaya koyan folklorik yapma bebeklerin koleksiyonlarının yapılması sağlanmalıdır.

İlçenin ve ilin turizm gelirlerinin artırmak amacıyla folklorik yapma bebeklerin seri üretimine geçilmesi gerekmektedir. Bebeklerin pazarlanmasında iyi ambalajlamanın yapılarak taşınabilirliğinin artırılması satışlarda artışa neden olacağı düşünülmektedir.

İlçede üretilen folklorik yapma bebeklere, Damal (2002) ve Soğanlı (2003) folklorik yapma bebeklerinde olduğu gibi coğrafi işaret tescili alınarak, üreticinin, tüketicinin ve ülkenin milli, kültürel değerlerinin korunması gerekmektedir. Coğrafi işaret, ürünün kalitesini, tanınmışlığını, kalite ve güvenilirliğini sağlamaktadır. Malatya yöresinde üretilen folklorik yapma bebeklerin tescillenmesinde ticaret odalarına büyük görev düşmektedir. Tescil belgesi alan ürünlerin önce ulusal ardından uluslararası boyutta temsil niteliği taşıması yörenin folklorik yapma bebeklerinin tanınmasında olumlu etkiye neden olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Acıpayamlı, O. (1965). Türkiye’de yağmur duası. *Ankara Üniversitesi Dergisi*, 22(2-3), 221-250. [http:// dergiler.ankara.edu.tr/dergiler /26/ 1039 /12538.pdf](http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1039/12538.pdf) sayfasından erişilmiştir.
- Atay, A. (1997). *Örücülük*. İstanbul: Milli Eğitim.
- Bedük, G. (1992). Malatya’da geleneksel bir el sanatı “bervanik” baskıcılığı. *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 16, 55-57.
- Begiç, N. (2016). Türk kültüründe geleneksel bez bebekler. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 9(18), 217-228.
- Bilgin, N. (1997). *Folklorik yapma bebekçilik*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Bilgin, N. (1990). Dekoratif el sanatlarında folklorik bebek ve deri dokulu toprak kapların günümüzdeki yeri. *Milli Kültür Aylık Dergisi*. 74, 16-18.
- [Cevdet Bozdağ’ın Fotoğrafları]. (2013-2015). Cevdet Bozdağ’ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya: MabeSem.
- Doğan, D. (Ed.). (1996). *Coğrafi, ekonomik, sosyal, kültürel ve tarihi yönleriyle Malatya '96*. Ankara: Çağdaş.
- Doğan, H. Z. (1987). *Turizmin sosyo-kültürel temelleri*. İzmir: Uğur.
- Duman, A. (2007). *Yetişkinler Eğitimi*. Ankara: Ütopya.
- Erdem, G. (1986, Ekim). *Malatya yöresinde geleneksel giyimin dünü bugünü*. Malatya 1. Battalgazi ve Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Ergün, M. (1980). Oyun ve oyuncak üzerine. *Milli Eğitim Dergisi*, 1, 102-119.
- Güler, M., & Özdemir, M. (2007). Türkiye’de kuklacılık ve ipli ahşap kukla yapımından bir örnek. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27 (2), 211-226.

- Gülseren, C. (2000). *Malatya ili ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Gülseren, C. (2014). *Malatya sözlük dizisi*. İstanbul: Promat.
- Gürcüm, B., Baykasoğlu, N. & Yerdenova, A. (2018). El sanatının sürdürülebilmesinde tasarımcının sorumluluğu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (58), 373-382.
- Güneş, H. (1992). Malatya’da manusa dokumacılık sanatı. *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 16, 47-50.
- Hacıhasanoğlu, M. (1974). *Cumhuriyet’in 50. yılında Malatya “1973 il yillığı”*. Ankara: Pars.
- Kafesoğlu, İ. (1997). *Türk milli kültürü*. İstanbul: Ötüken.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi. (2018). *Geleneksel el sanatları bölüm dersleri*. http://www.katalog.ktu.edu.tr/DersBilgi_Paketi/semester.aspx?pid=1439&long=1&sid=20 sayfasından erişilmiştir.
- Kılıç, İ. H. (Ed.). (2000). *Malatya 2000 yillığı*. Ankara: Kültür.
- Kılıçlıoğlu, S. Araz, N. & Devrim, H. (1969). *Meydan Larousse Ansiklopedisi içinde* (c. 2, ss. 232, 640). İstanbul: Meydan.
- Kısacık, R. (1999). *Malatya ’nın yöresel kültürü*. Ankara: Kültür.
- Kısacık, R. (2013). *Malatya fıkraları*. Malatya: Yılmaz.
- Kızılkaya, N. (2013). *Malatya halayları*. İstanbul: Promat.
- Korkmaz, F. (2013). *Malatya mahalle kültürü ve komşuluk ilişkileri*. İstanbul: Promat.
- Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2013). *Malatya tanıtım broşürü (Türkçe)*. Malatya: İl Özel İdare.
- Menekşe, N. (Ed.). (2007). *Malatya 2007 yillığı*. Ankara: Kültür.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *El Sanatları Teknolojisi alanı çerçeve öğretim programı*. <http://megep.meb.gov.tr/dokumanlar/10.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Onuk, T. (2000). *Osmanlı ’dan günümüze oylar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Onur, B. (2002). *Oyuncaklı dünya*. Ankara: Dost.
- Oymak, İ. (2013). *Malatya ziyaret kültürü ve ziyaret yerleri*. İstanbul: Promat.
- Özdemir, M. (2003). *Folklorik yapma bebek teknikleri*. İstanbul: Ya-Pa.

- Özdemir, M., Yetim F. & Kasaplı, H. (2011). *Bolu ili yöresel kıyafetleri ve folklorik yapma bebek üretiminde değerlendirilmesi*. Bolu: Pulat.
- Özsağır, A. (1993). *Malatya motifi yöresel el sanatlarımız*. Ankara: Ajans-Türk.
- Öztoprak, A., Özbay D. & Kazancı, M. (2014). *Malatya kültür envanteri*. Malatya: Ofis.
- RTV2 Kalıp silikonu + katalizör. (2018). www.okulstore.com/rtv2-kalip-silikonu-1kg-ve-katalizoru adresinden erişilmiştir.
- Sanat ve Tasarım Fakültesi. (2018). *El sanatları bölüm dersleri*. <http://stf-elsanatlari.gazi.edu.tr/posts/view/title/bolum-dersleri-49529> sayfasından erişilmiştir.
- [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.
- Sürür, A. (1986). Bervanik baskıcılığı. *Türkiyemiz Dergisi*, 16(48), 10-11.
- Şentürk, A. H. & Gülseren, M. (1991). *Malatya'nın kültür yapısı*. Yeni Malatya Gazetesi Malatya: Ofset.
- Şişman, Ç. (Ed.). (2013). *Medeniyetin beşiği Malatya*. İstanbul: Promat.
- Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği. (2018). *2017 yılında Türkiye'yi ziyaret eden turist sayısı*. <https://www.tursab.org.tr/istatistikler/turist-sayisi-ve-turizm-geliri> sayfasından erişilmiştir.
- Toygur, K. (1987). Ülkemizde folklorik yapma bebekçilik. *Türk Folklor Araştırmaları*, 83, 95-115.
- Tuğrulca, O. (2013). *Malatya tarih kent ve kültür*. İstanbul: Malatya Belediyesi Kültür.
- Tuncer, F. (2010). *Geleneksel Anadolu kültüründe bez bebek geleneği ve günümüz örnekleri*. (Yüksek Lisans Tezi). <http://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Yakar, Ö. Y., Fırat, F., Bozdağ, N. & Baydoğan, A.E. (2004). *Sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ile Malatya*. Ankara: Çağdaş.
- Yanar, A., Kayabaşı, N. & Ülger, N. (2013). *Kültür turizminde yapma bebeklerin turistik hediyelik eşya olarak yeri*. Uluslararası Türk-Macar İlişkileri Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu, Ankara.
- Yardımcı, M. (1992). Malatya'da geleneksel giyim kuşam. *Türkiye İş Bankası Kültür ve Sanat Dergisi*, 16, 68-71.

Yardımcı, M., Şahin, H., Kaymaz, Z. & Doğan, İ. (2001). *Malatya mutfak kültürü*. Ankara: Kültür Bakanlığı.

EKLER

Ek-1. Anket Formu

Değerli Katılımcı;

Bu anket Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsünde yapılmakta olan “Malatya ili Yeşilyurt ilçesinde yapılmakta olan folklorik yapma bebekçilik” isimli yüksek lisans tezi için hazırlanmıştır. Yardımlarınız için teşekkürler. Seher Vural

Tarih:.....

Anket no :.....

I. FOLKLORİK YAPMA BEBEKÇİLİKLE UĞRAŞANLARIN ÖZELLİKLERİNE İLİŞKİN BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz nedir?

.....

2. Kaç yaşındasınız?

.....

3. Medeni durumunuz?

a.( )Evlı b.( )Bekar c.( )Dul d.( )Nişanlı e.( )Diğer

4. Öğrenim durumunuz?

a. ( )Okur-yazar değil b.( )Okur-yazar c.( ) İlkokul d.( ) Ortaokul e. ( ) Lise f. ( )Yüksekokul

II. KİŞİLERİN FOLKLORİK FOLKLORİK YAPMA BEBEKÇİLİK FAALİYETLERİ HAKKINDAKİ BİLGİLERİ

5. Folklorik yapma bebek yapımını nerede öğrendiniz?

a. ( ) Aileden b. ( ) Arkadaşlardan c.( ) Kurstan d.( ) Diğer

6. Ne kadar süredir folklorik bebek yapıyorsunuz?.....

7. Folklorik yapma bebekçilik faaliyetlerini nerede sürdürüyorsunuz?

a.( ) Evde b.( ) Atölyede c.( ) Diğer.....

8. Eğer cevabınız evet ise hangi mevsimde daha çok yaparsınız?

.....

9.Günde kaç saat çalışırsınız?

.....

10. Dinlenme araları verir misiniz? Ne sıklıkta? Ne kadar süre?

a.( ) Hayır b.( ) Günde .....kere.....dk.

11. Günde kaç bebek yaparsınız?

.....

12. Bir bebek ne kadar sürede tamamlanmaktadır?

.....

13. Ürettiğiniz folklorik yapma bebeklerde geleneksel giysileri kullanıyor musunuz?

a. ( )Evet b.( ) Hayır

14. Ürettiğiniz folklorik yapma bebeklerde kullandığınız yöresel giysiler nelerdir?

a. ( ) Entari b. ( ) Şalvar c. ( ) Kuşak d. ( ) Tülbent e. ( ) Çorap f. ( ) Yemeni

g. Diğer; .....

15. Folklorik yapma bebeklerde kullandığınız malzemeler nelerdir?

a. ( ) Tel b. ( ) Kumaş parçaları d. ( ) Dantel ve oyalar e. ( ) Pul ve boncuklar

f. ( ) Tülbent g. ( ) Yelek ğ. ( ) Yemeni h. ( ) Şalvar

Başka;

.....

16. Ürün yapımında kullanılan malzemeleri temin etmekte güçlük çekiyor musunuz?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

17. Folklorik yapma bebeklerin yapımı için atölyeler yeterli midir?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

18. Üretilen folklorik giysili bebeklerin pazarlanmasında sıkıntı yaşıyor musunuz?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

19. Ürettiğiniz folklorik yapma bebeklerin pazarlanmasına destek veren kurum ve kuruluşlar var mı?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

Varsa ;.....

20. Yöreye ait geleneksel giysili folklorik yapma bebeklerin tanıtımı yeterince yapılıyor mu?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

IV. FOLKLORİK YAPMA BEBEKÇİLİKLE İLGİLENENLERİN EKONOMİK DURUMLARINA İLİŞKİN BİLGİLER

22. Ailenizin ana geçim kaynağı nedir?

a.( ) Tarım b. ( ) Ücretli (işçi, memur, emekli) c. ( ) Serbest d. ( ) Folklorik yapma bebekçilik

23. Bir bebek karşılığı ne kadar para alıyorsunuz? .....

4. Ücretinizi ne zaman alırsınız? .....

25. Bu işten kazandığımız parayı daha çok ne için kullanırsınız?

a. ( ) Eşime veririm. b. ( ) Çocuklarıma veririm. c. ( ) Evin masrafları için kullanırım.

d. ( ) Çeyiz hazırlamak için kullanırım. e.( ) Diğer.....

26.Sizin ve ya ailenizden kimsenin herhangi bir sosyal güvencesi var mı?

a.( ) Evet b.( ) Hayır

27. Eğer varsa hangi sosyal güvenlik kurumuna bağlı?

a. ( ) SSK b. ( ) Emekli sandığı c. ( ) Bağkur d. ( ) Diğer

TEŞEKKÜRLER...

Ek-2. Yöresel Giysi Bilgi Formu

FOTOĞRAF

Örnek No:

Giysinin Bulunduğu İlçe:

Giysi Parçasının Adı:

Giysi Parçasının Yöredeki Adı:

Kaynak Kişi / Kurum:

Kullanılan Malzeme:

Kullanılan Renk:

İnceleme Tarihi:

Ek-3. Folklorik Yapma Bebek Bilgi Formu

FOTOĞRAF

Örnek No:

Yapma Bebeğin Adı:

Yapma Bebeğin Cinsi: Bez Bebek, Kitre Bebek, Örgü Bebek gibi...

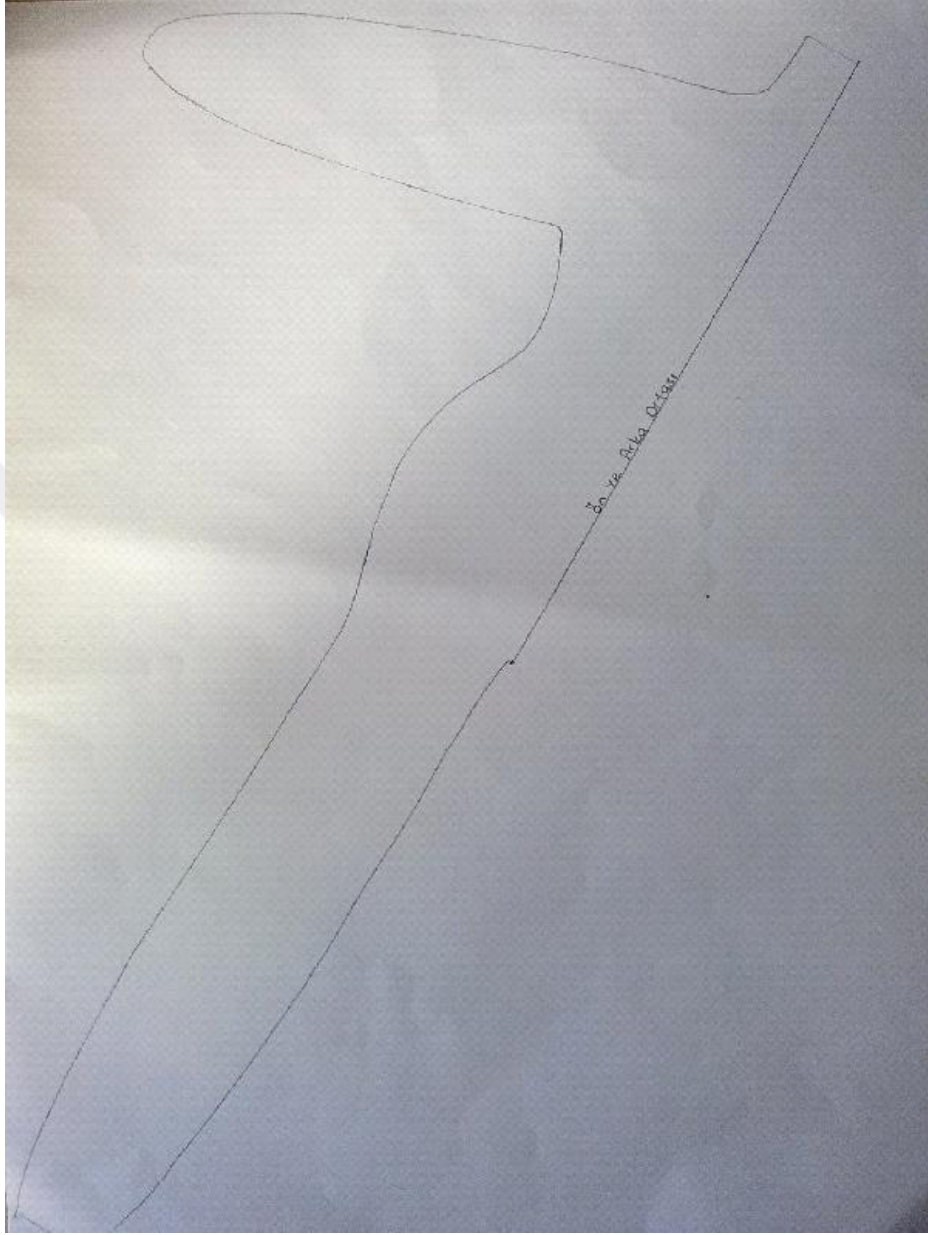
Kullanılan Yöresel Giysiler:

Kaynak Kişi / Kurum:

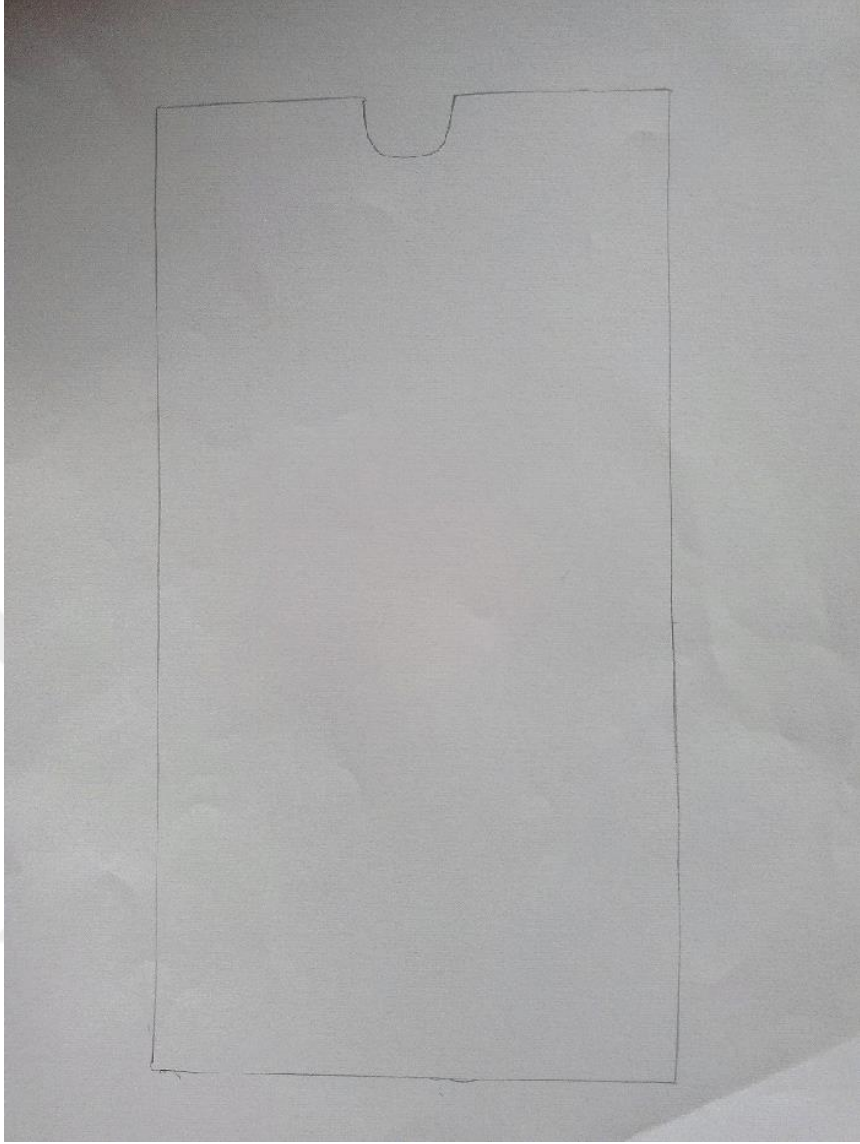
Kullanılan Malzemeler:

İnceleme Tarihi:

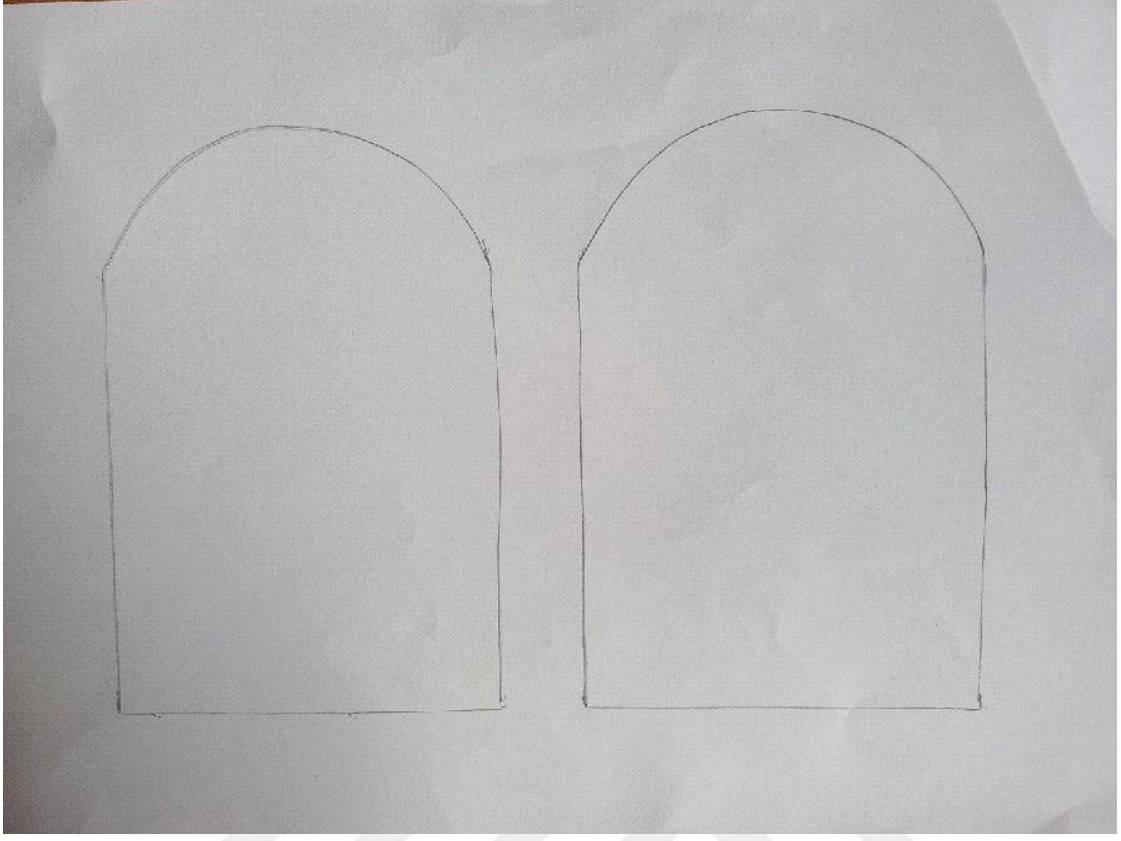
Ek-4. Aşhan Bacı Folklorik Yapma Bebek Kalıpları

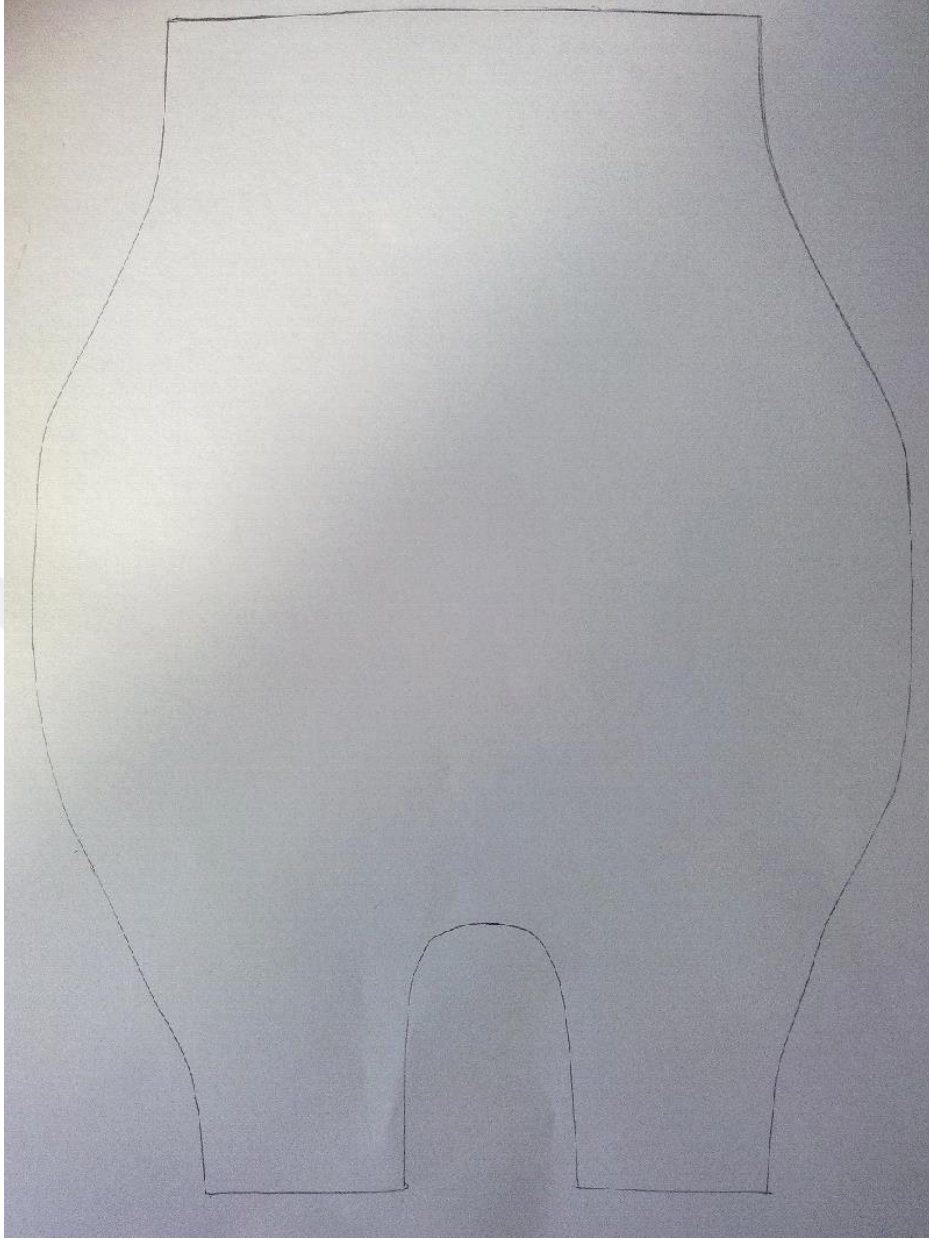
Şekil 60. Beden kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın alışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

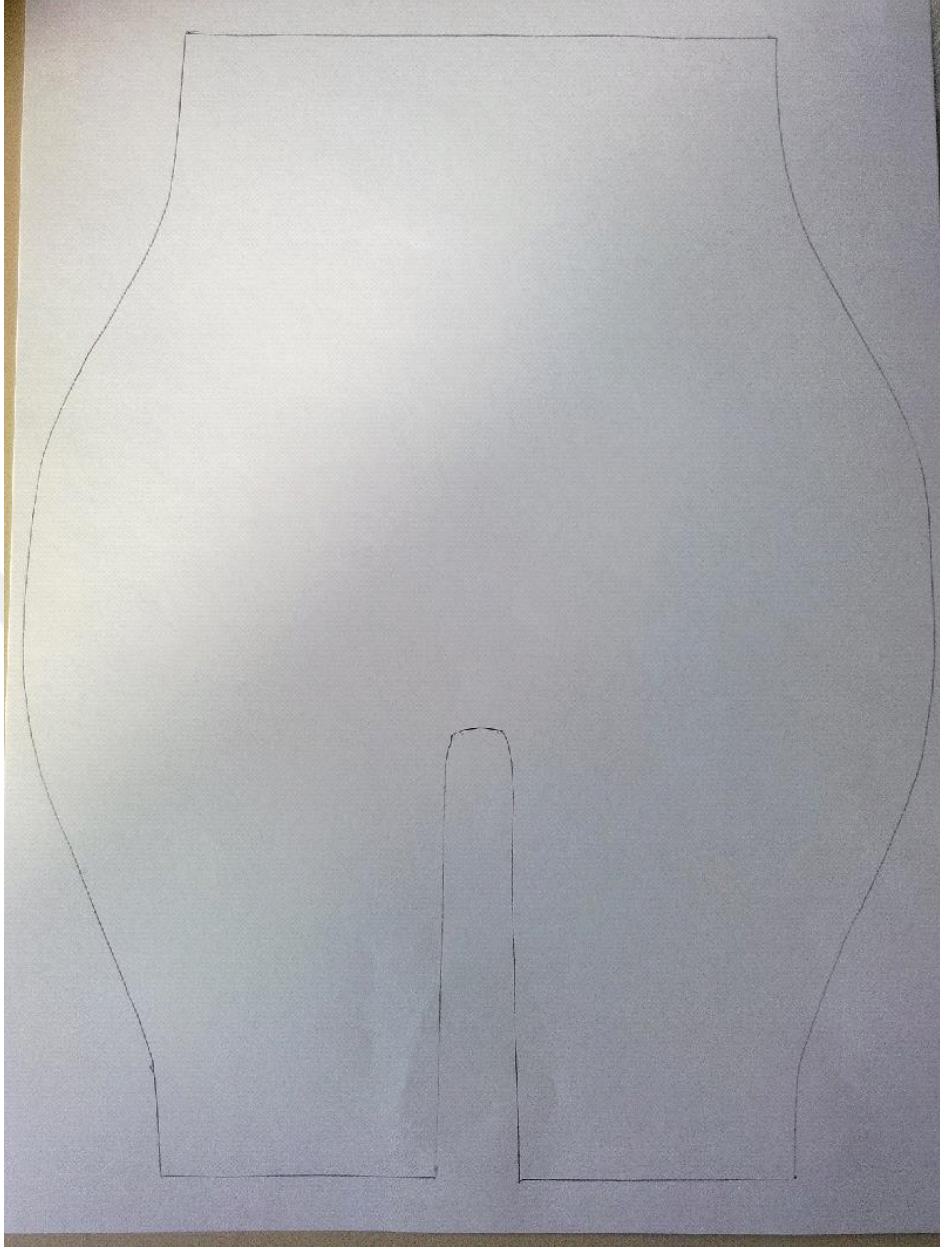
Şekil 61. Köynek (içlik) kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

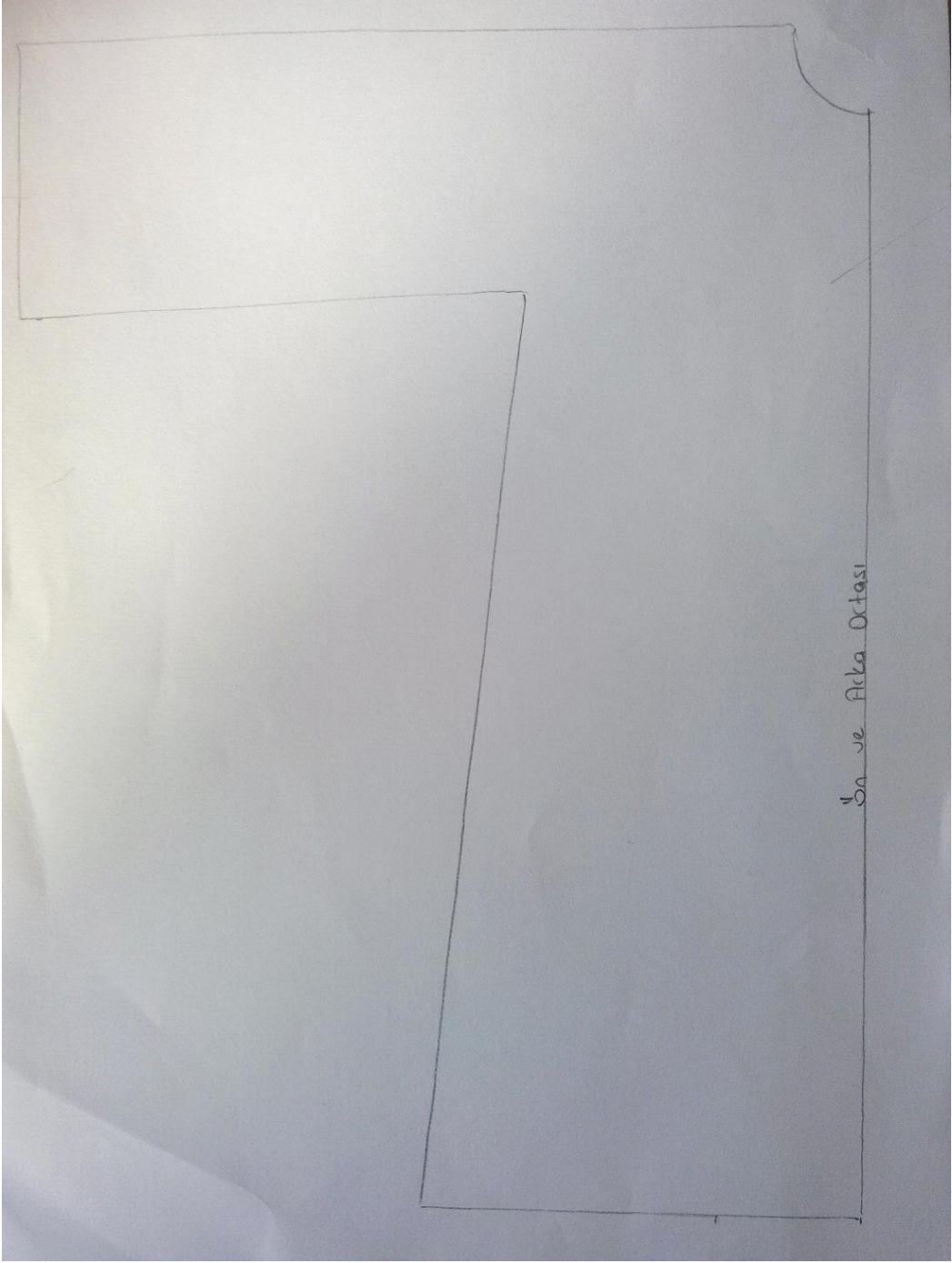
Şekil 62. Kol kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

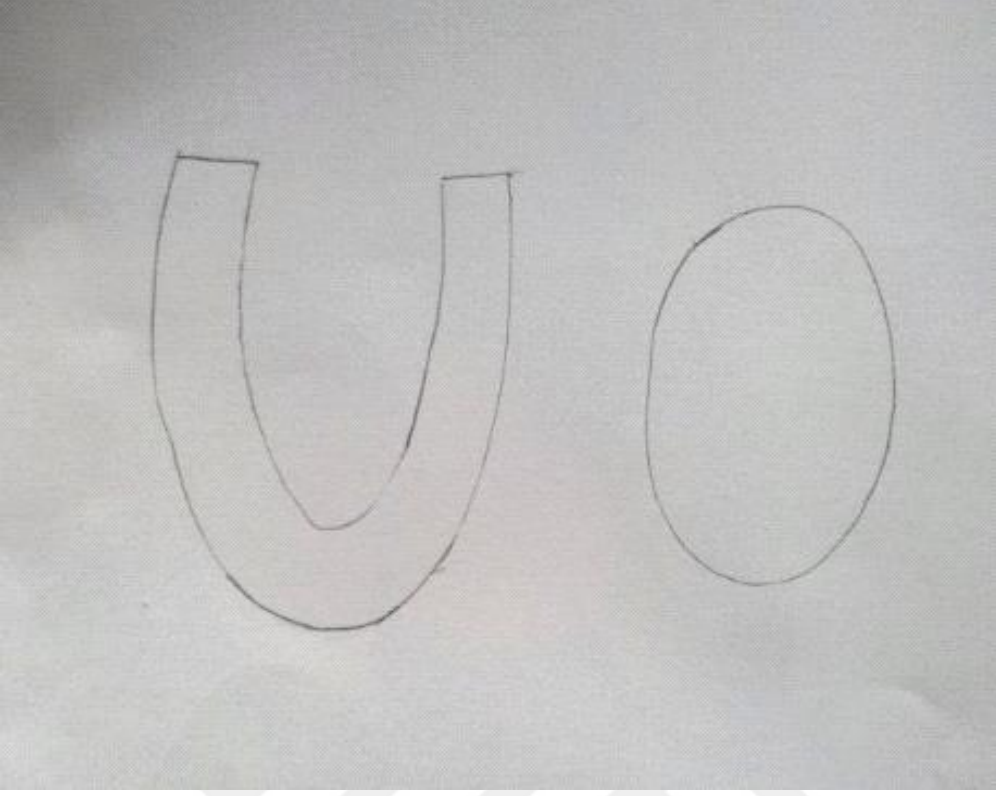
Şekil 63. Şalvar kalıbı 1. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 64. Şalvar kalıbı 2. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

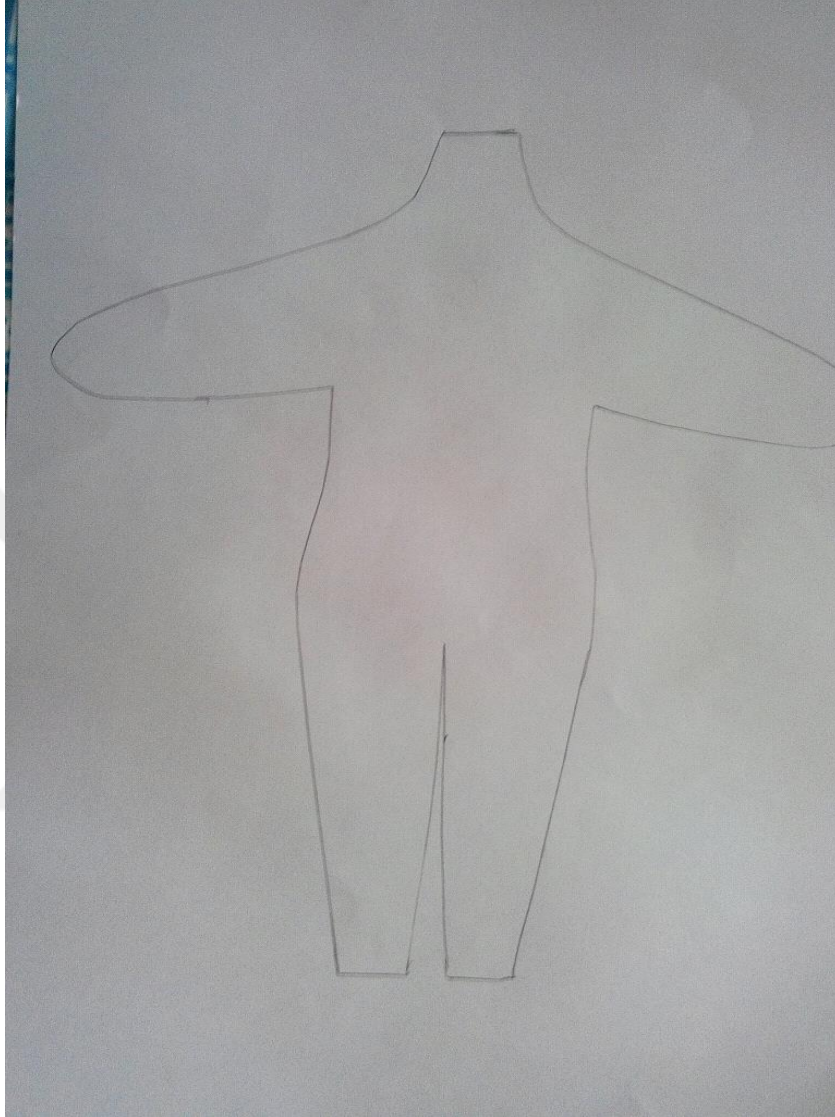

Şekil 65. Üç etek kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Şekil 66. Yemeni kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

Ek-5. Azet Bacı ve Hamdi Dayı Folklorik Yapma Bebek Kalıpları

Şekil 67. Beden kalıbı. [Seher Vural'ın Fotoğrafları]. (2016). Seher Vural'ın Çalışmaları, Kişisel Arşiv. Malatya.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...